KARJALAN KIELEN OPAS.

KIELENNÄYTTEITÄ, SANAKIRJA
JA
ÄÄNNEOPILLISIA ESIMERKKEJÄ.

PROFESSORI E. N. SETÄLÄN AVUSTAMANA

JULKAISSUT

HEIKKI OJANSUU.

HELSINGISSÄ,
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJAPAINON O.-Y.
1907.

Alkulause.

Kun Arvid Genetzin Tutkimus Venäjän Karjalan kielestä ja saman kirjoittajan Tutkimus Aunuksen kielestä oli myyty loppuun, eikä näistä kielistä ollut muita sopivia tekstejä julkaistuna, pyysi Professori E. N. Setälä, jonka aikomuksena on ollut toimittaa kokonainen sarja lähempien sukukielten oppaita, keväällä 1905 allekirjoittajaa hänen johdollaan julkaisemaan valikoiman karjalan tekstejä.

Tähän teokseen oli Professori Setälän suunnitelman mukaan tuleva

1. Tekstiosasto, jossa olisi kielennäytteitä pohjois- ja eteläkarjalasta (A. A. Boreniuksen ja A. Genetzin) sekä Tverin karjalasta (K. F. Karjalaisen), edelleen aunusta (A. Genetz) ja Inkerin karjalaa (V. Porkka, Ueber den Ingrischen Dialekt ja V. Alavan kokoelmat). Sitäpaitsi oli tähän osaan vielä tuleva näytteitä kirjallisuudesta (jonka huvittavin muistomerkki on Tverin karjalainen Mateuksen evankeliumin käännös v:lta 1820).

2. Sanakirja, jossa olisi kaikki teoksen eri osissa esiintyvät karjalan, aunuksen ja inkerin sanat.

3. Äänneopillinen esimerkkikokoelma taivutuskaavaliitteineen, joita voitaisiin käyttää luentojen pohjana. Tähän osaan saatoin käyttää v. 1905 julkaisemaani Karjalan äänneoppia (Suomi IV, 3, myös Vähäisissä kirjelmissä).

Itse työn suorituksessa: tekstien valinnassa, aineen järjestyksessä y. m. on professori SETÄLÄ kaiken aikaa auttanut ja ohjannut; hän on myös tarkastanut yhden korrehtuurin (säännöllisesti toisen). Mieluinen velvollisuuteni onkin lausua hänelle sulimmat kiitokseni avustuksestaan.

Sanakirjan on tehnyt aunukselainen ylioppilas JUHO LASAREW. Siinä on kielennäytteissä esiintyvät sanat. Äänneopillisiin esimerkkeihin on liitetty sanaselityksiä, milloin sanaa ei ole ollut tekstissä tai milloin selvyys on vaatinut.

Inkerin karjalaa ei ole paitsi poikkeustapauksissa otettu huomioon Äänneopillisissa esimerkeissä ja Liitteissä.

Sekä kielennäytteissä että muussa teoksessa on käytetty n. s. karkeampaa transskriptsionia (GENETZin ja KARJALAISEN t̨ = č, d̨ = ǯ).

Senaattori A. GENETZ ja Tohtori K. F. KARJALAINEN ovat hyväntahtoisesti suostuneet tekstiensä painattamiseen.

Helsingissä 23 p:nä marrask. 1906.

HEIKKI OJANSUU.

Sisällys.

Kielennäytteitä.

Pohjois-karjalaa: Sivu.

Samporuno (Vuonninen) 1

Tuhkimuš (Poańarvi) 6

Etelä-karjalaa:

Iče-mie (Reboľa) 9

Meččehizen kazakka (Reboľa) 10

Olgi-čoańi (Poaen) 12

Īvana ihalańe, Tuhkei-mūričča, silmävoidien tuoja (Himoľa) 16

Koiran, kaźin da zmeän iźänďä (Semssärvi) . . 21

Tverin karjalaa:

Paholaisen ottama lapsi (Čistoe Dubrovo) . . . 25

Metsän haltialle luovutettu poika (Seľco) . . . 28

Talonpoika ja tuuli (Seľco) 32

Kivun sanat (Tolmači) 35

Aunusta:

Metsän ottama tyttö (Seämärvi) 35

Kauppamies ja hänen vävynsä (Seämärvi) . . . 37

Kuinka äkäpusssia kuritetaan (Vieljärvi) . . . 43

Inkerin karjalaa:

Jumalaisen ainoi poikoi panee päivän paistamaan (Hevaa) 45

Kultalintu (Soikkola) 47

Näytteitä kirjallisuudesta.

Pohjois-karjalaa:

Hospodan miän Jisusan Xristan pühä evangeli Matfeista karjalan kielellä. Piä 2 . . . 53

Etelä-karjalaa:

Mateuksen Evankeliumin II:nen luku (Kompakka) 55

Tverin karjalaa:

Matveista svjatoi jovangeli. (1820.) Toine piä. 57

Kolmattakümmendä kolmaš piä 59

Aunusta:

Malittu Jumalan 62

Malittu Jumalan emäle 62

Inehmizien rodukundu ennen upotustu 63

Inehmizien rodukundu jälles upotustu i rahvahien alku 63

Sanakirja 66

Äänneopillisia esimerkkejä 105

Liitteitä:

1. Astevaihtelutapauksia 117
2. Taivutussuhteita 118

KARJALAN ÄÄNNEOPPI.

ESITTÄNYT

HEIKKI OJANSUU.

HELSINGISSÄ,
SUOMAL. KIRJALL. SEURAN KIRJAPAINON OSAKEYHTIÖ,
1905.

Sensuurin hyväksymä 29 p. Elokuuta 1905. Helsingissä

Alkusananen.

Tämä „Karjalan äänneoppi“ on oikeastaan yliopistossa keväällä 1904 pitämäni luennot viimeisteltyinä ja täydennettyinä.

Tutkielma nojautuu mitä aineksiin tulee etupäässä Genetzin tunnettuihin ja aikaisikseen ansiokkaihin Tutkimuksiin Venäjän Karjalan kielestä ja Aunuksen kielestä (Suomi II, 14 ja 17). Aineen käsittelyssä taas on seurattu Setälää. Vokaalioppi on kuitenkin itsenäisesti ajattelemani, niinkuin konsonanttiopissakin asiat yleensä on esitetty yksityiskohtaisemmin kuin Setälän Yhteissuomalaisessa äännehistoriassa. Lukija huomaa myös, että meidän käsityksemme muutamien yksityiskohtien selityksissä eroavat (pyrkimysperäinen analogia). — Liitteissä on lyhyt selonteko Kalevalan kielestä, toistaiseksi laajin äänneopillinen katsaus mitä on olemassa.

Professori Setälää pyydän saada kiittää hänen painatuksen aikana suomastaan avustuksesta.

Tyrväässä heinäk. 2 p. 1905.

Tekijä.

Sisällys.

Vokaalit.

I. Ensimäisen tavun vokaalit. Siv.

a. Lyhyet vokaalit 1
b. Pitkät vokaalit 2
c. Diftongit 7

II. Toisen ja seuraavien tavujen vokaalit.

a. Vokaalit 8
b. Diftongit 20
Vokaalit sanan lopussa 21

Puolivokaalit.

Yhteissuomalainen *j* 23
Yhteissuomalainen *v* 24

Konsonantit.

Klusiilit *(k, t, p)*.

Sanan alussa vokaalin seuratessa 25
Sanan sisässä. Tavun alussa 27
Tavun lopussa 29
Sanan lopussa 32

Spirantit.

γ, δ, β (resp. *g, d, b*).

Sanan sisässä suljetun tavun alussa 33
Pääkorottoman tavun vokaalin jäljessä tavua alottamassa . . 35
Tavun lopussa puheäänellisen äänteen edessä 39
s:n historia 39
h:n historia 41

Nasaalit ja likvidat.

ns 41
n sanan lopussa 41
l 43

1:nen liite: muutamia yleiskatsauksia.

1. Venäjän kielen vaikutus karjala-aunuksen äänneasuun . . 44
2. Karjalan ja aunuksen eroavaisuudet 48
3. Suomelle ja karjala-aunukselle yhteisiä äänteenmuutoksia . 50
4. Yhtäläisyydet vepsän kanssa 50
5. Karjalan ja aunuksen vanhat piirteet suomen rinnalla . . 51
2:nen liite: Kalevalan karjalaiset äänneominaisuudet . . . 52

Karjalan äänneoppi.

Vokaalit.

I. Ensimäisen tavun vokaalit.

a. Lyhyet vokaalit.

a ≡

akka, ala, kadaja, madala j. n. e.

o ≡

koda, oja, oma, olo j. n. e. — *o* on muuttunut *u*:ksi yhdistyksissä *e-u, e-ule* (< *e o* < *ei ole*).

u ≡

ńukkuo, nukka, tulukšet (*tuľi* sanasta) y. m.

ä ≡

äbräš äijä, hämärä j. n. e.

ö ≡

pölkkü, röŋgüö (kiljua, parkua, vrt. suomen ronkua), *lögä* lökä (vrt. loka), kina j. n. e.

ü ≡

üksi, ümbärüš, lühüt j. n. e.

e.

e oli yhteissuomessa kahdenlainen (taka- ja etu-*e*) ja toisissa sukukielissä ne ovat nykyisin aivan eri ääninä.

Karjalassa on ero samallainen kuin suomessa (*e* sanoissa *kelta, keltä,* karj. *kelda* yhdistyksessä *keldataudi, keldä), elo* ~ *eläjä, vedo* (< *veto,* vero) ~ *vedeä, pedra, leppä* j. n. e. — *e* on labialiseerautunut (*p*:n ja *l*:n vaikutuksesta?) sanoissa *pölläštüö, pöllätteä, töge-* (= *tege-*) maata.

i.

Yhteissuomessa on ollut samallainen *i* sekä etu- että takavokaalisissa sanoissa. Karjalassa samoin kuin suomessakin on kuitenkin tässä pieni ero, vrt. suomen *silta* ja *siltä,* karjalan *šilda* ja *šildä, ilda, piťitteä* pitkittää j. n. e. — *i* on labialiseerautunut *ü*:ksi sanoissa *küven, kübenen* kipinä, *mütüš* (EK) = *mitüš, vüheltäv* (PK) = *viheldäv.* Ilmiö on läheisten labiaalisten äänteiden (*v*:n ja *m*:n) vaikutusta.

b. Pitkät vokaalit.

Yhteissuomen pitkistä vokaaleista ovat ainoastaan *ū, ǖ, ī* muuttumattomina säilyneet, esim. *pū, sū, kū, tūľi, pǖ, pǖdeä, šǖ* (PK) syy, *hīhtoa* hiihtää, *kīma, hīľi, hīŕi, pī* y. m. *ā, ō, ǟ, ȫ, ē* ovat diftongiutuneet.

ā > *oa* (> *ua*).

Esim. *moa, hoaba, hoara, voate, koadoa* kaataa, *soa* j. n. e. Tähän äänteenmuutokseen on ottanut osaa myös sellainen *ā,* joka on syntynyt supistuksen kautta *γ*:n ja *ð*:n väliltä kadottua; esim. *joan, moata, toaš* taas (< **taγas*) *poan* < **pān* < **paðan, šoan* sadan j. n. e.

Aiemmasta *ā-a* (< *āγa, āða*) on myös tullut *oa,* esim. *roaga* ~ gen. *roan, koadoa* ~ *koan* kaadan, *koa* kaada, *roadoa* ~ *roan.*

Niinikään on sellainen *ā,* joka on syntynyt *ae* diftongista, vokaalienvälisen *γ*:n, *ð*:n kadottua, myös ottanut

tähän äännekehitykseen osaa; esim.: *loaľľa* < **lāľľa* < *laella*, *joattih* < **jāttihen* < **jaettihen*, **jaɣettihen* (verbistä *jagoa* < *jakā* jakaa), *poata* < *paeta* < **paɣettak*, *poannen* paennen, *roah*, gen. *ragehen*, rae < *raeh*; *toah* (myös *tajeh*) ~ *tadehen*, *moah* (t. *majeh*) ~ *madehen*. (Pohjois-karjalasta on sentään mainittu *kajeh* (ei *koah*) ~ *katehen*).

ā > *oa* äänteenmuutoksen nuoreen ikään karjalassa tuntuisi viittaavan sekin, että se on suoritettu myös melkein kaikissa venäläisissä lainoissa, nuorimmissakin; esim. *joama* (v. ямъ) valtamaantie, *joaššikka* (ящикъ), *boabo*, ämmä (баба) j. n. e. Tosin saattaa näissä tapauksissa pikemmin panna toisenlaisen selityksen kysymykseen, vrt. seur. siv., mutta missään tapauksessa emme voine *ā* > *oa* äänteenmuutoksen ikää peräti korkeaksi arvostella.

Aivan nuori se ei toisaalta myöskään ole, koska se tavataan myös Tverin karjalassa, jossa on suoritettu äännekehitys *ā* > *oa* > *ua* (*oa* > *ua* tässä tapauksessa myös osalta Karjalassa, joten se lienee yhteinen). Siesjärven kaakkoisrannalla ja paikoin Tverin karjalassa (pohjoisosassa) on suoritettu myös *ā* . . . *ja* (varmaankin: *ā* > *oa* > *ua* > *ja*).

Aunuksessa eroavat äännesuhteet karjalasta siinä, että *ae* ei ole ottanut tähän äännekehitykseen osaa; niinpä sanotaan *rais* (*ragehen*), *paeta* j. n. e. Toisinaan on *ā* kehittynyt *ai*:ksi; esim. *sai* < *sā*, *sāh*, *sāhen* (karj. *šoah*), suom. saaden, saakka, asti.

ā̈ > *eä* (> *iä*).

Tähän äänteenmuutokseen on ottanut osaa:

1. yhteissuomalainen *ā̈*, esim.: *jeä*, *peä*, *eäni*, *keändeä*, *peädüö* sattua olemaan.

2. *ɣ*:n ja *ð*:n kadottua syntynyt *ā̈*, esim. *šägä* selkäevä, gen. *šeän*, *teälä* < *tällä* < **täɣällä*, *hädä* (< *hätä*), gen.

heän; ǟ-ä < **ǟδä* on myös muuttunut *eä*:ksi, esim. *ńeädä* ~gen. *ńeän, heän* verbistä *heädeä.*

3. *γ*:n ja *δ*:n kadottua syntynyt *äe*, joka todennäköisesti on ensin muuttunut *ǟ*:ksi; esim. *meän, meälʹlʹä* sanasta *mägi, veäśśä* < **vǟssä* < *väessä* < **väγessä* väkivallalla, *veän vuoh* väkisin, *keätä* käetä, prees. *kägien, neän, neät*, näet, (mutta *näin, näit*), *keät* < **kǟt* < *käet* < **käδet, keäštä* kädestä.

4. sanoissa *heän* hän (aun. *häi*), joka on ollut aiemmin *hǟn* (niin vielä Inkerissä) ja *peänä* (aun. *päin*) päivänä, esim. yhdistyksissä *tänä peänä* = tänä päivänä, *kolmanna peänä* keskiviikkona; *eä* voisi tässä tapauksessa olla syntynyt *peä* sanan vaikutuksesta.

ǟ > *eä* on muuten suoritettu samoissa tapauksissa, samoilla ehdoilla ja nähtävästi samaan aikaankin kuin *ā* > *oa.*

Venäläisissä lainoissa tavataan myös *eä* (*iä*) *я*:n (*ѣ*:n) vastineena; esim. *bleädi* (v. блядь) portto, *dʹeädʹö*, setä, eno (v. дядя), *meärä* mitta (v. мѣра) *peätinčä* (v. пятница) j. n. e. Emme kuitenkaan saata ilman muuta pitää varmana, että nämä sanat, jotka osalta ovat verraten myöhäisiä lainoja, olisivat ottaneet osaa puheenaolevaan *ǟ* > *eä* äännekehitykseen, päinvastoin on luultavampaa, että venäläisen *я*:n (*ѣ*:n) asemesta on lainattaessa ilman muuta substituoitu jo ennestään tuttu *eä* yhtymä.

Aunuksessa eroavat äännesuhteet karjalasta siinä, että *äe* yhtymä ei ole ottanut osaa tähän äännekehitykseen; esim. *mäes, näed* (t. *mäis, näit*).

Tverin karjalassa samoin kuin osassa karjalaa muuallakin on vielä erikseen suoritettu *eä* > *iä.* Se saattaa olla yhteisesti suoritettu äänteenmuutos.

ā ja *ǟ* vokaalien edustuksesta puhuessa on vielä mainittava seuraavaa.

Paikoin tavataan näet Genetzin tiedonantojen mukaan vielä alkuperäiset pitkät vokaalit säilyneenä, esim. Poadenessa, Tulemjärvessä ja Suomen puolella Suistamolla.[1]

Osalta ovat, niinkuin jo edellä huomautimme, *oa* ja *eä* kehittyneet edelleen *ua*:ksi, *iä*:ksi, niinkuin Suomen puolellakin. Niin esim. Kiestingissä ja Suigarvessa (PK) sekä koko Aunuksen läänissä, koska Genetz sanoo, että *oa* ja *eä* diftongeja „sopisi melkein yhtä oikein merkitä *ua*, *iä*“.

Huomattava on myös että Mateuksen evangeliumin käännöksessä, joka on Tverin karjalan kielellä kirjoitettu, on aivan säännöllisesti kauttaaltaan merkitty *ua*, *iä* sekä ensi tavussa että edempänä sanassa.

$$\bar{o} > uo,\ \bar{\ddot{o}} > üö,\ \bar{e} > ie.$$

Yhteissuomalaiset pitkät vokaalit $\bar{o}$, $\bar{\ddot{o}}$, $\bar{e}$ (sekä etu- että taka-*e*) ovat karjalassa aivan samoin kuin suomessakin diftongiutuneet *uo*:ksi, *üö*:ksi ja *ie*:ksi; esim. *šuo*, *šuola*, *üö*, *šüö*, *vieraš*, *vien* j. n. e.

$\bar{o} > uo$ ja $\bar{\ddot{o}} > üö$ ovat varmaan samanaikaisia, $\bar{e} > ie$ mahdollisesti myös.

$\bar{o} > uo$, $\bar{\ddot{o}} > üö$, $\bar{e} > ie$ äänteenmuutosten ikää määrätessämme on meillä varma raja, jota ennen eivät äänteenmuutokset ole saattaneet tapahtua. On näet huomattava, että Inkerin karjalaismurteessa pitkät vokaalit ovat säilyneet; esim, *sô*, *sôn*, *tê* (myös *sû*, *sûn*, *tî*). Tästä voimme tehdä sen johtopäätöksen, että diftongiutuminen on tapahtunut karjalassa vasta sen jälkeen kuin Inkerin karjalaiset ovat eronneet (s. o. jälkeen vuoden 1100).

---

[1] Suistamolta mainitsee Genetz myös sellaisia muotoja kuin *mō*, *pē* (< *moa*, *peä*).

Huomata tulee edelleen, että muutamissa tapauksissa myös yhteissuomalaisen ajan jälkeen syntyneet *ō*, *ē* ovat ottaneet tähän äännekehitykseen osaa. Siitä on seuraavat esimerkit: *vuottoa* < **ōttā* < **oδottā*, *šieš* ~ *šegehen* (suomen *sees*, *seijes*), *viettih* < *vēttihen* vedettiin, *ieššä*, *ieštä*, *iellä*, *ieldäpäin*. Kuitenkin ovat muissa tähän kuuluvissa tapauksissa suhteet jonkun verran kirjavat. Poadenessa sanotaan *rēššä*, *vēššä*, *mēllä*, Suigarvessa *reiššä veiššä*, Kiestingissä taas käytetään kumpiakin muotoja. — Aunuksessa on sentään *ē* > *ie* yleinen: *ried*, *vien*, *vietäh*, *ies*.

Huomautettakoon tässä vielä miten vastaavat suhteet ovat savolaismurteissa. Vermlannin savolaismurteesta, joka edustaa pääasiallisesti pohjoissavolaista äännekantaa noin 300 vuotta takaperin, on Aminoffin tutkimuksessa tähän kuuluvia muotoja: *koossa*, *reessä*, *eessäis*, *eestä*, *eellä*, *eemmäs*, *veetään*, (mutta *tien*, *tiekkään*, *tieksentelen*); Juvalla (Tarkiaisen mukaan): *kōssa*, *kōta*, *rein*, *veittü*, *eiltä*, mutta *uottā*, *tien*, *ies* (fram), *hielima*; Hirvensalmi (Hyyryläinen): *veessä*, *eestäis*, *eeltäpäi*, *ees*, mutta *uottamaa*, *hielʲmä*, *tie(n)*, *tiet*, *tiette*. Etelä-Savossa tuntuvat diftongiutumiseen yleisesti ottaneen osaa myös *γ*:n ja *δ*:n kadottua syntyneet pitkät vokaalit; Aminoff mainitsee täältä muodon *kuossa;* erään asiantuntijan ilmoituksen mukaan sanovat juvalaiset ristiinalaisista: *istur riessä iessä päe*. Voimme sentähden pitää varmana, että *ȯ* > *uo*, *ō̤* > *üö*, *ē̤* > *ie* on suoritettu etelä-Savossa myöhemmin kuin pohjois-Savossa. Mahdollista on myös että ne muutamat tapaukset, missä supistumavokaalit ulkopuolella etelä-Savon aluetta tavataan, olisivat lainoja täältä. Huom. kuitenkin *tien* (myös Verml.).

Todennäköisesti on diftongiutuminen yleensä suoritettu jo ennen klusiilien *γ*:n ja *δ*:n katoamista; ainoastaan muutamilla alueilla on se myöhempi.

c. Diftongit.

i-loppuiset diftongit ovat yleensä säilyneet, esim.: *aiga, poiga, uin, häi̯büön, šöin* söin, *püistä, vein, leikata* j. n. e. Aunuksessa on tapahtunut sellainen muutos, että *i* *s*:n seuratessa (tavun lopussa) on kadonnut; esim.: *lašku* laiska, *huškata* huiskata, *pastoa* paistaa, *tostu* < *toista* (sanasta *toine*), *tossu* < *toissa*, *mustoa* muistaa, *musto* muisto, *vesteä* veistää. Samoin on käynyt vepsän kielessä ja epäilemättä on nämä muutokset asetettava toistensa yhteyteen.

u-loppuiset diftongit ovat muuttumattomina säilyneet, esim. *jauho, jouži, leuga, kiuru* leivo, *viuhkoa* viuhkata j. n. e.

ü-loppuiset diftongit: *eü* ja *iü*. Yhteissuomalaiset *eü* ja *iü* diftongit ovat karjalassa muuttumattomina säilyneet.

eü: *heühen* (~ *heühtenen* ex analogia), *keühnä* (*keünä*) köhnä, silve, *keühä* köyhä, *leühkätä* kerskata: *elä leühkä!*, *neürä* („geschmeidig, nachgiebig"); suomessa on suoritettu äänteenmuutos *eü* > *öü*.

Sanat *löüdeä* (< **leütä*), *löülü* (< *leülü*), *köüsi* (PK) = viron *köiź*, *köie*, lienevät lainasanoja suomesta. Huom. vielä aun. *höšťe* l. *hešťe* tade, lanta (= höyste), jossa *ü* on kadonnut *s*:n edeltä samoinkuin *i*.

iü: *liüheh* (*liühtehen*) lyhde, *viühťi* vyyhti, *viühteä* vyyhtää; suomessa on suoritettu äänteenmuutos *iü* > *ǖ*.

Yhteissuomalaisten *eü*- ja *iü*-diftongien edustuksessa on karjala siis vanhemmalla kannalla kuin suomi.

II. Toisen ja seuraavien tavujen vokaalit.

a. Vokaalit.

Yhteissuomessa on edempänä ensi tavua ollut ainoastaan lyhyitä vokaaleja (ei kuitenkaan *ö*:tä). Ne ovat toisinaan säilyneet; ks. esimm. ss. 65—66. — *γ*:n ja *ð*:n kadottua samojen vokaalien välistä on karjalassa vasta yhteissuomalaisen ajan jälkeen syntynyt *ā*, *ǟ*, *ē*, *ō*, mutta nämä ovat diftongiutuneet aivan samalla tavoin kuin ensimäisessä tavussa, joten ei karjalassa nytkään ole pitkiä vokaaleja ensi tavua edempänä.

Yhteissuomen *a*:ta edustaa siis toisinaan (s. o. toisen *a*:n edellä karjalassa *o* t. *u*, *ä*:tä *e* t. *i* (yhtymissä *eä*, *iä*) *e*:tä *i* (yhtymässä *ie*).

Missä kohdin yhteissuomalaiset vokaalisuhteet muuten ovat karjalassa alkuperäisestä eroavasti edustettuina, näkyy seuraavasta esityksestä.

ā > *oa* (> *ua*), *ǟ* > *eä* (> *iä*) [*ǟ* > *öä*] ensi tavua edempänä.

Karjalassa on *ā* ja *ǟ* vokaaleja edempänä sanassa syntynyt vokaalienvälisten *γ*:n ja *ð*:n kadottua, jos samat vokaalit lyhyinä ovat olleet näiden konsonanttien edellä ja jäljessä sekä murteittain *e*:n sulauduttua edellisen *a*:n ja *ä*:n kaltaiseksi. Kaikki näin syntyneet *ā*:t, *ǟ*:t ovat diftongiutuneet *oa*:ksi, *eä*:ksi (tai edelleen *ua*:ksi, *iä*:ksi).

1. *γ*:n kadottua

a. yksityisissä sanoissa; esim.: *harmoa*, *kiugoa*, *majoa*, *pīroa*, *šoappoa*; *šäünöä* (PK) säynäs (vrt. suomen murt. *säünävä* < **säünäγä*).

b. imperatiivin pluraalin 2:sen persoonan muodoissa, milloin verbin vartalo on päättynyt (päättyy) *a*:han, *ä*:hän; esim. (aunuksessa): *andoat*, *andoad*, *andoatto*, *nostoad*, *murendoatto*, *-t*, *-d*, *tiedeät*, *tiedeäd*, *tiedeättö*, *lendeät*, joiden

rinnalla karjalassa ja suuressa osassa aunustakin tavataan sellaisia muotoja kuin *andakkoa, tiedäkkeä* j. n. e. Ks. seur.

c. (?) passiivin indikatiivin preesensin kielteisissä muodoissa EK:ssa: *ei annettoa, ei lüödeä.*

2. *ð*:n kadottua

a. singulaarin partitiivissa, milloin vartalo on päättynyt *a*:han, *ä*:hän; esim.: *kaloa, padoa, poigoa, harakkoa, nälgeä, reähkeä, vägövembeä, kebieä* (myös *kebiedä*) y. m.

b. I:sessä infinitiivissä; esim.: *andoa, koadoa, kaľľistoa, löüdeä, tüöndeä, keändeä, hävitteä* j. n. e.

c. imperatiivin pluraalin 2:sen persoonan muodoissa; *šoagoa, haravoigoa, lüögeä, keäkkeä* käetkää j. n. e. Tässä voisi *oa, eä* olla myös osalta aiempi **aðe, *äðe.*

d. n. s. supistuvaisissa verbeissä; esim. *halgoan* halkaisen, *kehtoan* viitsin, *magoan, talloan, virdoan, hülgeän, kereän, ńäükkeän* näykkään, haukkaan y. m.

ae > *ā* > *oa* (> *ua*), *äe* > *ǟ* > *eä* (*iä*) näkyy suoritetun ainakin seuraavissa tapauksissa:

1. *ð*:n kadottua

a. I:sen infinitiivin inessiivissä ja instruktiivissa, esim. *andoašša* l. *-šša, koadošša, koadoan, voittoan* < *voittaen* (esim. *ruškia-v.* punaisen voitto), *kabraštoašša, kabraštoan*; samoin *lüödeašša* l. *-ššä, tüöndeašša, tüöndeän* y. m. Huom. *poarittoan* parittain, *vuožittoan, šuoremmittoan, netäľittöän* (PK) viikottain.

b. ele-loppuisissa verbijohdannaisissa, esim. *kaimoaľen* seuraelen (*kaimata* saattaa, seurata), *kirppoaľen* lyömisellä hyppäytän l. lennätän, sanasta *kirppoan, mittoaľen, kereäľen.*

c. toisinaan *in*-loppuisissa sanoissa; esim. *šadoan* (*šadoamen*) t. *šadain* (*šadaimen*) sulkasadon aika, *viskoan* t. *-oain, viskoamen* = *viskain, viskaimen* äyskäri; *avain* (EK) ~ *avoan* (PK), *azrain* ~ *azroan.*

d. muutamissa yksityisissä sanoissa; esim. *kevät*, gen. *keveän* < *kevän* < **keväen*, **kevä∂en*, *Veneäh* (*Veneähen*), joka näyttäisi olevan kontaminatsionimuoto aiemmista **Veneä* (< *Venā* < *Venäe* < **Venä∂e*) ja *Venähe* (< **Venä∂e*, nyk. karjalan *Venäh* ~ *Venähen*).

2. muutamissa yksityisissä tapauksissa, joissa ainakin toisissa on ennen ollut konsonantti (*γ*, *∂*) välillä; esim. *seizoallah* (?), *kumoallah*, *kumoaľľah* kumosssa, kumoon (vrt. *kumoan* < **kumān*), *ühteäldä päin*; *tuolloan* (PK) = tuollain, *kovoan* (< *kovain*?) kovin, *välöän*, *välöäzeh* (PK?) väleen, sukkelaan; *mūroan* muurain. Huom. myös refleksiiviset muodot *kumardoačen*, *nimitteäčen* (etupäässä Tverin karjalassa).

Aivan samoin kuin ensi tavussa ei aunuksessa *ae* ole kehittynyt *ā*:ksi, *äe* *ǟ*:ksi edempänäkään (vaan kyllä toisinaan *ai*:ksi, *äi*:ksi; esim. *tabailov*). — Usein tavataan myös odotettavan *oa*:n, *eä*:n (*ua*:n, *iä*:n) sijalla *ai*, *äi*; esim. *harmai*, *veräi* (myös *harmoa*, *vereä*).

Mainita tulee vielä että *oa*, *eä* esiintyvät edempänä ensi tavua myös venäläisissä lainoissa; esim. *bumoaga* (v. бумага), *nagroada* (v. награда), *jeńeroala* (генералъ).

ā > *oa* (> *ua*), *ǟ* > *eä* (> *iä*) ovat epäilemättä samanaikaisia edempänä sanassa kuin ensi tavussakin.

Aivan kuin itsestään herää lopulta kysymys: missä suhteessa on tämä karjalan *ā*:n, *ǟ*:n diftongiutuminen siihen *ā*:n ja *ǟ*:n diftongiutumiseen, mikä tavataan suomen itämurteessa (Suomen Karjalassa ja Savossa sekä osalta Hämeessä)? Tiedämmehän, että näissä murteissa *ā* on kehittynyt *oa*:ksi tai edelleen *ua*:ksi, *ǟ* *eä*:ksi tai *iä*:ksi. Ovatko siis nämä ja karjalan äänneilmiöt asetettavat toistensa yhteyteen ja jos niin on, voidaanko ehkä jollain lailla ratkaista kummalla taholla kysymyksenalainen äänneilmiö on van-

hempi, s. o. mihin suuntaan ja mitä teitä se on nykyiseen laajuuteensa levinnyt.

Epäilemättä nämä äänneilmiöt, joiden maantieteellinen alue on katkeamatta yhtenäinen, kuuluvat yhteen. Ne erotukset, mitä ilmiöissä eri tahoilla tavataan, ovat vaan näennäisiä. Jos esim. Savossa inf. kuuluu *roatō*, *ruatō* karj. *roadoa* (*ruadua*), niin aiheutuu eroavaisuus siitä, että *oa* on savolaismurteissa edempänä ensi tavua muuttunut *ō*:ksi, (esim. *tullō* < *tuloa*), samoin *kallō* < *kaloa* < *kalā*, *harmō* < *harmoa*, j. n. e.

Mutta verratessamme eri tapauksia huomaamme vielä, että äänteenmuutosta ei ole itä-suomessa ensi tavussa suoritettu kaikissa niissä tapauksissa kuin karjalassa. *γ*:n ja *δ*:n kadottua syntyneet pitkät vokaalit eivät nimittäin ole ottaneet tähän äänteenmuutokseen osaa; esim. *hāssa* (~ *haka*), *pāssa* (~ *pata*), *vāssä* (*väkä*), *hāstä* (~ *hätä*), kuitenkin: *muata*, joka on lainasana, vrt. esim. *sāta* (~ *sakkōn* s. o. saata ~ sakaan).[1]

Me voimme tästä tehdä sen tärkeän johtopäätöksen, että *ā*:n ja *ǟ*:n diftongiutuminen on Savossa alkanut ennen kuin *γ* ja *δ* ovat pääkorollisen tavun jäljestä kadonneet, s. o. vähintäinsä noin 4—500 vuotta takaperin (koska *γ*:n ja *δ*:n kato on itä-Suomessa asetettava ehkä jo vuoden 1400 seuduille). Karjalassa taas ovat *γ* ja *δ* olleet näistä asemista kadonneina ennen diftongintumisen alkamista, koska näin syntyneet *ā*, *ǟ* vokaalit täällä ovat ottaneet diftongiutumiseen osaa. Voimme siis täydellä varmuudella päättää, että diftongiutuminen suomen itämurteessa on vanhempi kuin karjalassa ja että se on Suomen puolelta Karjalaan siirtynyt.

[1] Ks. *V. Tarkiainen*, Äänneopillinen tutkimus Juvan murteesta, sivu 61.

$\bar{e} > ie$.

Niinkuin $\bar{a} > oa$, $\ddot{\bar{a}} > e\ddot{a}$ on edempänä sanassa aivan samoin kuin ensi tavussakin suoritettu, on nähtävästi myös edempänä sanassa oleva $\bar{e}$ diftongiutunut *ie*:ksi, samaan aikaan kuin ensi tavunkin $\bar{e}$, joten *andieksi* < *antēksi* < **anteγeksi*, *kaštien* (nom. *kašše* < **kastek*) < *kastēn* < **kasteγen*.

Suomen itämurteissa on samallaiseen äännekehitykseen viittaavia jälkiä. Sensijaan on länsimurteissa *γ*:n kadottua syntynyt $\bar{e}$ säilynyt muuttumattomana (*kastēn*). Näyttäisi siis siltä kuin diftongiutuminen olisi länsi-Suomessa alkanut aikaisemmin ja sieltä sitten levinnyt itäänpäin ja nähtävästi Suomen puolelta Karjalaan. Huomata tulee myös, että jo vepsän kielessä on, *o*, *ö*, *e* (< $\bar{o}$, $\ddot{\bar{o}}$, $\bar{e}$).

Kun täydellä syyllä voi otaksua, että klusiilien kato korollisen tavun jäljestä on itä-suomessa noin 1400:n seuduilla tapahtunut (korottoman tavun jäljestä ehkä ennenkin) niin saatamme siis sanoa, että ($\bar{o} > uo$, $\ddot{\bar{o}} > \ddot{u}\ddot{o}$) $\bar{e} > ie$ on karjalassa suoritettu vasta vuoden *1400* jälkeen. Vrt. ed. ss. 69—70.

Vertailun vuoksi mainittakoon ne tulokset, joihin olen tullut diftongiutumisen iästä suomen lounaismurteissa. Tulee huomata että siellä on tähän ääntеenmuutokseen ottanut osaa joukko vasta keskiajalta saatuja lainasanoja, niinkuin *Lua˳starimäki* (Turun läh.), *pua˳ri*, *mua˳ri*, *küä˳rä*, *füä˳rä*, *nüä˳ri*, *kriaku*, *keskiavari*, mutta toisaalta ovat sen ulkopuolelle jääneet n. s. diftongireduseerauksen kautta syntyneet pitkät vokaalit: *pōral*, *rōral*, *kȫhä*, *nȫrä*, *kēhäs*. Suomen lounaismurt. äännehist. olen todistanut, että n. s. diftongireduseeraus on suoritettu jo 1400 seuduilla. Näin ollen ei pitkien vokaalien diftongiutumista täällä voi asettaa myöhemmäksi kuin 1300-luvulle.

Karjalan venäläisissä lainoissa on *ie* toista alkuperää, muutamat venäläiset äänteet kun on sillä substituoitu; esim. *biessa* (v. бѣсъ) perkele, *biegloi* (v. бѣглый) karkuri.

oa > *ua* > *uo* ja *ua* > *uo*; *öä* > *üä* > *üö* ja *üä* > *üö*.

Nämä äänteenmuutokset on suoritettu seuraavissa tapauksissa:[1]

a. sanoissa *ainuo* (PK) < *ainua* < *ainoa*, *tanhuo* < *tanhua* (aun. analoginen *tanhud*), *istuollah* < *istuallah*.

b. o-, *ö-* ja *u-*, *ü*-vartaloisten nominien singulaarin partitiivissa; esim.: *taluo*, *veduo*, *toattuo* taattoa, *nägüö* (nom. *nägö*), *šisälö* (PK) ~ *šisälüö* y. m.; samoin *pajuo*, *šobuo*, *käbrüö*, *kälüö* j. n. e.; huom. *loppuoh* < **loppuahen* loppuaan, vihdoin.

c. o-, *u-* ja *ü*-loppuisten verbien I:sessä infinitiivissä; esim.: *šanoa* > *šanua* > *šanuo*, *kiskoa* > *kiskua* > *kiskuo*; samoin: *kučču̯a* > *kučču̯o*, *šurdua* > *šurduo* (surkastua), *humaldua* > *humalduo*, *üödüä* > *üödüö*, *il'endüö* jäätyä, tulla jäästä liukkaaksi j. n. e.

d. muutamissa imperatiivimuodoissa; esim. *kaču̯ote*, *kiskuoda* (< *kiskoata* < **kiskoγata*), *sanuoda* (Suig.). Huom. optatiivit *tuoguo*, *šüögüö*, Genetz, KL s. 48.

e. sellaisissa passiivin II:sen partisipin (partitiivi-) muodoissa kuin *ottahuo*, *kaču̯ohuo*, *lähtehüö*, *eču̯ihüö* j. n. e.

f. n. s. supistuvaisten verbien vokaalivartaloisissa muodoissa, milloin typistyneen vartalon viimeisenä vokaalina

---

[1] Pääkorollisen tavun jälkeen on *ua* > *uo*, *üä* > *üö* äänteenmuutos suoritettu sanoissa *kuohahe* (= *kuahahe* kuvahainen; PK *kuvahaini*), *hüözesti* (myös *hüäzesti*, *hüvästi*) EK. — Jos *ua* > *uo*, *üä* > *üö* äänteenmuutokset näissä tapauksissa ovat yhtä vanhat kuin edempänä sanassa, voisimme sanoa että ne (EK:ssa) ovat tapahtuneet vasta vokaalienvälisen *v*:n kadottua.

on *o*, *u*, *ü*; esim.: *huiguan* > *huiguon* inf. *huijota* (ruveta häpeämään), *karkkuan*, *-uon* ~ *karkota* karkaantua, karata pois, *ei kohuo* ei kohoa, *kokuon* (PK) kokoan, *eruov*, eroaa, *pakkuoja* (EK) kerjäläinen, *pakkuan*, *-uon* ~ *pakota*, kerjätä, *ruguan*, *-uon* ~ *ruota* t. *ruvota*, *tahkuon* < *tahkoan*, *uppuan*, *-uon* ~ *upota*, *valguan*, *-uon* ~ *vallota*, *valota* valjeta, valkeentua, *virguan*, *-uon* ~ *virrota*, *virota* j. n. e.; *meluan*, *-uon* ~ *meluta*, *mölüön* ~ *mölütä* (PK).[1]

Mitä kysymyksenalaisen äänteenmuutoksen ikään tulee, niin on *ua* > *uo*, *üä* > *üö* varmaan verrattain nuori ja vielä paraillaan leviämässä; *ua* ja *üä* tavataan vielä murteettain. Tverin karjalassa on äänteenmuutos koko kielialueella loppuunsuoritettu. *oa* > *ua* (ja samoin *öä* > *üä*) on varmaan vanhempi kuin *ā* > *oa*, koska se *oa*, joka on *ā*:sta kehittynyt, ei Karjalassa ole ottanut tähän äännekehityksen osaa (esim. *šoappoa* ei koskaan **šuoppuo*). *oa* > *ua*, *öä* > *üä* on siis varmaan monen sadan vuoden vanha.

ea > *ia* > *ie*, *ia* > *ie* ja *eä* > *iä* > *ie*, *iä* > *ie*.

Nämä äännekehitykset, joihin ei *ā*:stä syntynyt *eä* (*iä*) ole ottanut osaa, ovat varmaan tapahtuneet rinnakkain edellisten kanssa.

Ne on suoritettu seuraavissa kohdissa:

a. muutamissa yksityisissä sanoissa, niinkuin *abie* (myös *abia*) loukkaus; paha mieli (vrt. ven. обида), *harďie* < *harďia*, *kauppieš*, *monieš*, *kiźjokieš* < *kiźjokias* (Kiisjokilainen, nimestä *Kiźjoki*), *vuokkiniemieš*, *moršien* < *morsian* (PK, EK *moržein*), *kaikkiegali* vrt. *kaikkiakkali*.[2]

[1] Genetzin EK:sta (itkuv.) mainitsemassa *idvomazieńi kera*asteni kanssa on *idvomazieni* < *ituamaisieni* idättämäini; *uo* yhtymässä on *u* tullut konsonanttiseen funktsioniin.

[2] Tähän kuuluu myös sana **lattie* < *lattia*, vaikka ensinmainittua muotoa ei enää nominatiivissa käytetä, sana on, näet, *ia* > *ie* äänne-

b. *iä*-loppuisissa tekijännimissä; esim.: *haltie* (PK) < *haltia*, *kuoľie* < *kuoľia* kuolija, vainaja, *vardia* ja *vardie*, *eččiä* ja *eččie* (PK *eččijä*, Genetz KL § 78).

c. *ea*-, *eä*-loppuisissa adjektiiveissa; esim. *korgie* < *korgia* < *korgea*, *kaŋgie* kankea, *ülbie* j. n. e.; samoin substantiiviksi muuttunut *hobie*.

d. *e*- ja *i*-vartaloisten sanain singulaarin ja lyhyen *i*:n jäljestä pluraalin partitiivissa; esim.: *šappie*, *kurgie*, *tähťie*, *kivie*, *turkkie*, *täďie* j. n. e., pluraalissa *pissokšie* pistoksia, *toizie*, *reähkie*, *rüšie*, *vägövembie* j. n. e. Kun tämän johdosta singulaarin ja pluraalin partitiivimuodot sangen monissa tapauksissa olisivat tulleet samallaisiksi, on sekin varmaan osaltaan edistänyt pluraalisen *lo*, *lö* tunnuksen leviämistä, koska on ollut tärkeätä pitää pluraali- ja singulaarimuotoja erillään toisistaan.

e. *e*- ja *i*-vartaloisten verbien infinitiivissä; esim.: *lugie*, *eččie*, *lähtie*, *pahekšie* y. m.

f. imperfektin ja konditsionaalin pluraalin 2:sessa persoonassa, edellisessä milloin imperfektin vartalo päättyy lyhyeen *i*:hin, jälkimäisessä aina; esim.: *tuľie*, *eččie*, *itkie*, *tüöndie*, *varazie*; *tuľižie*, *šaizie*, *haravoizie* j. n. e.

g. muutamien verbien passiivimuodoissa (*ea* > *ia* > *ie*, *eä* > *iä* > *ie*; esim.: *polgieh* (*polgietah*), *itkieh* (*itkietäh*) j. n. e.

h. n. s. supistuvaisten verbien vokaalivartaloisissa muodoissa, milloin konsonanttivartalon viimeisenä vokaalina on *e* t. *i*; esim.: *halgien* ~ *haleta*, *halleta*, *rubien* ~ *ruveta*, *ru-*

---

kehityksen jälkeen tullut taipumaan samalla lailla kuin *e*- (< *ek*-) loppuiset sanat, joissa *ē* > *ie* (*kašše* ~ *kaštien* kaste); sitä tietä on syntynyt nominatiivi *laťe* t. *late*. PK:ssa on samoin alkuisin *jä*-loppuinen sana *šurjä* (EK *sürjä* t. *süriä*) saanut uuden nominatiivin *šüre* (vrtl. *šürie*); siis *šürjä* > *šüriä* > *šürie* ja sitten sekaannus *e*-loppuisiin sanoihin. Samoin on käynyt muutamien muidenkin sama-asuisten sanojen.

biema ruokaväli, *kergien* ~ *keritä*; *hirvien* ~ *hirvitä*, *levien* ~ *levitä* j. n. e.

eä > *iä* (> *ie*) näkyy tapahtuneen myös ensimäisen ja toisen tavun rajalla[1] genitiivimuodoissa *meän*, *teän*, *heän*, [**mejän*, **tejän*, **hejän*? < **meiðän*, **teiðän*, **heiðän*? tai **meðän*, **teðän*, **heðän*?] > *miän*, *tiän*, *hiän*, samoin muutamissa *vedeä* verbin muodoissa: *veän* > *viän*, sekä johdannaisissa *vältdeä* < **vealtä*, *viätteä*. Saattaisi muuten olla mahdollista, että tämä *eä* > *iä* olisi asetettava (*ä* >) *eä* > *iä* äänteenmuutoksen yhteyteen.

iä > *ie* muutos on ensimäisen ja toisen tavun rajalla suoritettu muodoissa *ei pie*, *piekši* < **piðäksen* verbistä *pideä* ja *piettüo* pidättyä (myös *piättüö*) tai *peättüö*, vrt. *igä* gen. *eän*.

Samoin kuin *ua* > *uo* ja *üä* > *üö* on *ia*, *iä* > *ie* karjalassa vasta muutamissa murteissa suoritettu; toisissa tavataan vielä *ia*, *iä* muuttumattomina. Sentähden onkin todennäköistä, että sellainen muoto kuin *piekši* kuuluu juuri tämän äännelain piiriin.

Labialisatsioni.

1. *e* > *o*, *e* > *ö* seuraavan *m*:n ja *v*:n vaikutuksesta.

Tämä äänteenmuutos on suoritettu

a. *e*-vartaloisten verbien III:nnessa infinitiivissä; esim. *lugomah*, *noužomah*, *tariččomah*, *kündelomah*, *itkömäh*, *lähtömäh*, *nägömäh*, *mänömäh*, *värizömäh* j. n. e.; samoin IV:nnessä infinitiivissä, esim. *nouzomińe*, *lähtömińe* y. m.

b. eri tapauksissa *m*:n seuratessa; esim.: *loppomatoin* (< *loppematoin*) loppumaton, *nägömätöin*, *toičči nägömäkš*

[1] Samoin *üä* > *üö* PK:ssa sanassa *šüön* (< *šüän*) sydän.

auf Wiedersehen!, *lähtömä* (myös *lähtemä*), hehko, hieho, *kalmizoma* (< *kalmisema*, hautausmaa, vrt. Seämärven *kalmuzem*), *šinizömä* mustelma; *molommat* < *molemmat.*

Odottaisi myös, että labialisatsioni esiintyisi pluraalin 1:sen persoonan päätteen *mm*:n edellä. Kuitenkin sanotaan säännöllisesti *itemmä*, *lähemmä*, *mänemmä*, *itkenemmä*, *lähtenemmä*, *männemmä*. Tämä on selitettävä *e*:llisten taivutusmuotojen vaikuttamaksi tasoitukseksi; alkuperin on näissäkin tapauksissa epäilemättä *o* ja *ö* esiintynyt. Enemmän oudostuttaa se, että *e* on aina säilyneenä myös komparatiivin päätteen edellä. — Saattaa olla mahdollista, että labialisatsioni olisikin alkuperin tapahtunut vain lyhyen *m*:n seuratessa.

c. v:n seuratessa singulaarin kolmannen persoonan päätteessä: *noužov*, *tariĉĉov*, *pagenov*, *itköv*, *lähtöv*, *nägöv*, *värizöv*; *noššov*, *poannov* (< **paennevi*), *varannov*, *itkenöv*, *nähnöv*, *värissöv* j. n. e.

d. aktiivin I:ssä partisipissa; esim.: *noužovan*, *tariĉĉovan*, *pagenovan*, *itkövän*, *nägövän*, *värizövän* j. n. e.

e. va-, *vä*-loppuisissa adjektiiveissa; esim.: *huolova* huolellinen, harras, *tūlova* < *tūleva* tuulinen, *kätövä* (PK) < *kätevä*, *mehövä* mehevä, *mielövä* viisas, ymmärtävä, *vierövä* kalteva, viettävä, *vägövä* väkevä, samoin *kūlovalla* (< *kulevalla*) kuuluvissa, *täütöviš* (PK) täyteys.

f. ü:n seuratessa näyttäisi labialisatsioni tapahtuneen sanassa *höröütteä* lakkauttaa, helpottaa, jos sanan alkumuoto on ollut *hereüttä* (vrt. *herkeän* ja Kalevalan *hereä*); siis *hereüttä* > *heröütteä* > *höröüttä*.

Aunuksessa on tämä labialisatsioni tavallinen vain singulaarin 3:nnessa persoonassa. Sen sijaan tavataan sitä *v*:n seuratessa laajalta suomen itämurteessa (myös Vermlannin murteessa).

ROVANIEMEN KAUPUNGINKIRJASTO
LAPIN MAAKUNTAKIRJASTO

Edellisten lisäksi on vielä muutamia omituisia tapauksia, joissa edellinen *a*, *ä* vokaali on labialiseerautunut; useimmat esimerkit ovat pohjois-karjalasta *arvoutuš* = *arvautuš*, *kūdoma* = *kūdama* kuu, *mūtoma*, *pillomuš* (EK *pillamuš*), *pellovaš* = EK *pelvaš* pellava, *kirjova* = *kirjava*, *ńeärövä* [Genetzin mukaan „näärvä, ohimo (reiden juuressa)"] odottaisi *ńeärvä* tai ainakin *ńeärävä*. Huom. vielä *huokomet* (PK) = *huogamet*, *edona* = etana.

2. *e* > *o*, *e* > *ö* edellisen (labiaalivokaalin) *u*:n tai *ü*:n vaikutuksesta.

a. Muutamissa yksityisissä sanoissa: *lühüt* ~ *lühüön*, *kätüt* ~ *kätküön* (PK), *neičüt* ~ *neiččüön*, *nägüönä* nykyenä, nykyään; *vanhemmuolďi*, *eńimmüölďi* enimmästi, *pahuoľen* (< **pahuelen* < *pahoelen* tai *pahoelen* > *pahōlen* > *pahuoľen*) pahoilee, *valguolen*, *valguoľen* < *valkoelen* vrt. *valguon* ~ inf. *vallota*, *lainuoľen*, vrt. *lainuon*, *lainota*.[1]

b. *ut*-, *üt*-loppuisissa deminutiiveissa; esim. *šoarut* ~ *šoaruon*, *kukkaźut* ~ *kukkaźuon*, *mäüt* ~ *mägüön*, *järvüt* ~ *järvüöt*, *kävüt* ~ *kädüöt*; samoin *šūhut* ~ *šūhuon*, *peähüt* ~ *peähüön*.

c. *uš*-, *üš*-loppuisten ominaisuuden nimien singulaarin vartalossa;[2] esim.: *huimuš* (t. *-ut*) ~ *huimuon* hulluus, *kovuš* ~ *kovuon*, *vanhuš* ~ *vanhuon*, *hüvüš* ~ *hüvüön*, *veärüš* ~ *veärüön*, *tervehüš* ~ *tervehüön* j. n. e.

d. *o*-, *u*-, *ü*-vartaloisten verbien II:sen infinitiivin inessiivissä ja instruktiivissä (*oe* > *ue* > *uo* > t. *oe* > *ō* > *uo*,

---

[1] Samallainen äännekehitys on nähtävästi suoritettu myös ensi tavussa sanassa *kuottelen* t. *kuoťelen* (*oe* > *ō* > *uo*, vrt. *ae* > *ā*, *äe* > *ā̈* t. *oe* > *ue* > *uo*) koetella, kokea, maistella. Aun. *kuonduo* virota, herätä < *koentua*? Mutta esim. *šoendoa* soaista (ei **šuondoa*, karj.).

[2] Nämä sanat näyttävät muuten osittain sekaantuneen *ut*-, *üt*-loppuisiin deminutiiveihin, niin että nominatiivit usein ovat *ut*-, *üt*-loppuisia.

jolloin ei äänteenmuutos kuuluisi tähän); esim.: *kiskuošša* (*-šša*), *aštuošša*, *küzüöššä*, *kiskuon*, *aštuon* j. n. e.

e. aktiivin II:sen partisipin taivutusmuodoissa, esim. *koadunut* ~ *koadunuon*, *ottanut* ~ *ottanuon*, *poańńut* ~ *poańńuon*, *männüt* (t. *männün*) ~ *männnüön* j. n. e.

h:n erottamien vokaalien assimiloituminen.

1. *h*:n jälkeisen vokaalin muuttuminen sen edellisen vokaalin kaltaiseksi.

Äänteenmuutos on tapahtunut karjalassa melkein samassa laajuudessa kuin suomessakin. Erotusta tavataan ainoastaan milloin *h* seuraa *i*:tä, silloin ei ole tällaista assimilatsionia tapahtunut. Esim.: *vieraš* ~ *vierahan* < **vērahen* *äbräš* ~ *äbrähän*, äyräs, *eräš* ~ *erähän* eräs, *uroš* ~ *urohon*, *talohoš* taloosi, *terveh* ~ *tervehen* j. n. e. — Illatiivissa on *e* säilynyt nyttemmin enää vain milloin *i*-päätteinen diftongi käy edellä, esim.: *maihe*, *päihe*, *voihe* (sing. ill.); muulloin on koko *en* lopusta kadonneena. Mutta epäilemistä ei ole, että *i*:n jäljessä tämän kadonkin aikaan on ollut *e*. Sitä tuntuisi kyllä vastustavan sellainen esimerkki kuin esim. *koďihińi* kotiini, vaan se saattaa olla joko seuraavan *i*:n vaikutusta tai on *i* kulkeutunut tänne sellaisista muodoista kuin *hernehih*, *hernehize*.

2. *i*:n muuttuminen *e*:ksi *h*:n edellä *e*:n seuratessa.

Suomessa on yleisesti *h*:n erottamista vokaaleista jälkimäinen assimiloitunut edellisen kaltaiseksi ja se on karjalassakin sääntönä. Niinkuin edellisessä olemme nähneet ei kuitenkaan *e* ole assimiloitunut, milloin *i* on ollut *h*:n edellä. Päinvastoin on edellinen *i* silloin useissa tapauksissa muuttunut *e*:ksi; niin kaikissa *is*-loppuisissa sanoissa. Esim.: *kabris* ~ *kabrehen*, *kauńis* ~ *kaunehen*, *nagris* ~ *nagrehen*,

ruis ~ *rugehen*, *šoaľis* ~ *šoalehen*, *valmis* ~ *valmehen*, samoin *orih* ~ *orehen*. Useat aiemmin *h*-loppuiset sanat ovat, *i*:n *e*:ksi muututtua, analogisesti tulleet *s*-loppuisiksi; esim. *kahlehen*, nom. *kahľis* (PK), *ragehen*, nom. *rais* (t. *roah*), *rahkehen* ~ *rahis* (pro *rahjeh*), *tarbehen* ~ *tarvis* (myös *tarveh*). Omituinen on sana *huovis* t. *hūvis* ~ *huogehen* huokea.

Ettei sellaisissa tapauksissa, missä *h*:ta on seurannut *e*, aina ole edellinen *i* *e*:ksi muuttunut, on selitettävä niin, että loppu-*n*:n ja *e*:n kato ovat vanhempia ilmiöitä kuin tämä *i*:n *e*:ksi muuttuminen. *i* > *e* *h*:n edellä on kuitenkin koko vanha äänteenmuutos. Se esiintyy myös Tverin karjalassa.

b. Diftongit.

Diftongeja ei yhteissuomessa myös näytä olleen edempänä ensi tavua muita kuin *i* loppuisia. Niiden edustuksesta karjalassa on mainittava seuraavaa. Ensiksikin ovat *i*:lliset muodot jotenkin uskollisesti säilyneet aunuksessa, kun sen sijaan karjalassa *i* esiintyy usein joko kadonneena tai on vaikuttanut muljeerausta. Suljetussa tavussa *s*:n seuratessa on *i* aunuksessa kadonnut; esim.: *kirjastu*, *müväst*, karj. *müväistä* (myötäistä), *illastoa* syödä illallista (karj. *illaistoa*), *ielembäs peän* < *ielembäissä pänä* j. n. e. (Sama ilmiö on aunukselle ominainen pääkorollisessakin tavussa.) Sivukorollisessa tavussa näkyy diftongi uskollisemmin säilyneen. Ehkä siis karjalassa niinkuin suomessakin on korolla tässä kohden merkitystä.

Tähän kuuluvista tapauksista mainittakoon seuraavat:

1. *oi*-, *öi*-loppuiset substantiivit; esim. *kukoi*, *reboi*, *moamoi*, *hoŋgoi* (kuutti), *korvoi*, *meŕoi*, *rukkoi* parka, *jänöi*, *peäsköi*, *kägöi*, *ťäďöi* j. n. e. Karjalaiset muodot ovat *i*:ttömiä: *korvo*, *kukko*, *meččo*, *pežo* pesä, *ämmö* isoäiti, *ďeäďö* (EK) j. n. e. *i* esiintyy *j*:nä esim. singulaarin partitiivissa

toattoja'i (isäänі) ja toisinaan muljeerauksena, esim. *toattol'a* isänkoti, *Rebol'a*, *Himol'a*.

2. *o*- ja *oi*-loppuisten verbien erosta ei karjalassa sen paremmin kuin aunuksessakaan ole mitään jälkeä, siis esim. *aigo*-, *haudo*-, *hoaro*- j. n. e.

3. imperfektin *i* on säilyneenä ainoastaan, jos tavu on suljettu, siis *annoin*, *annoit*, *ando*, *andoma*, mutta *andoja* (< **antoiδa*). Aunuksessa on sentään *i* aina säilyneenä.

4. konditsionaalin päätteen yhteydessä esiintyvä *i*-dift. on aunuksessa aina kadonnut, karjalassa sivukorollisessa tavussa tav. säilynyt.

5. *ozatoin* ~ *ozattoman* (jo yhteissuomalainen suhde).

Muut *i*-suhteet sivuutamme.

Vokaalit sanan lopussa.

1. *a* > *u*, *ä* > *ü* sanan lopussa.

Tämä äänteenmuutos on tapahtunut vain aunuksen kielessä, mutta siellä suurella säännöllisyydellä, nimittäin

1. kaksitavuisissa sanoissa, milloin niiden ensimäinen tavu on pitkä; esim. *akku*, *villu*, *juoju*, *pitkü*, *äjjü*, part.: *pūdu*, *vuottu*, *lastu*, *süldü*, *peädü*, ess. *tossu* < *toissa* toisena j. n. e.

2. useampitavuisissa sanoissa aina, esim.: *harakku*, *suovattu*, *ižändü*, *jumalu*, *vihažu*, *ehtožu*: *venehtü*, *süömistü* j. n. e. Sangen usein on loppuvokaali kokonaan kadonnut (ks. loppuh.).[1]

[1] Mahdollista, on että *a* > *u* ja *ä* > *ü* olisi suoritettu *a* > *o*, *ä* > *ö* äänteenmuutoksien välityksellä; toisissa murteissa olisi edellinen aste ollut säilyneenä vielä, kun *o* > *u*, *ö* > *ü* toisissa olisi suoritettu; näin saisivat varmaan paraiten selityksensä sellaiset muodot kuin *-go* pro *-ga*, *-bo*, *-bö* = pa, pä ja pluraalin 1:sen ja 2:sen persoonan päätteet *-mmo*, *-mmö*, *-tto*, *-ttö* (karj. *mma*, *mmä*, *tta*, *ttä*). Samoin ovat selitettävät sanat *moamo*, *toatto*, *deädö* (setä, eno), joiden vartalot ovat *moama*, *toatta*, *deädä*, jotka tavataan karjalassakin (voivat olla siellä myös deminutiivimuotoja) (*o* < *oi*, *ö* < *öi*).

2. Loppuheitto.

Loppuheittoa voimme erottaa eri tapauksia. Samoissa tapauksissa aunuksessa, missä *a* > *u*, *ä* > *ü* on suoritettu, on, varsinkin useampitavuisissa sanoissa, loppuvokaali kadonnut.

Toinen laji loppuheittoa, jota tavataan jonkun verran karjalassakin, mutta varsinkin aunuksessa on vokaalin heittyminen sanan lopusta, milloin seuraava sana alkaa vokaalilla. Tämän loppuheiton alaiseksi ovat joutuneet sellaisetkin vokaalit, joiden jäljessä alkuperin on ollut konsonantti; esim. *pajat ielleh* laula edelleen, *kolm ühekseä* j. n. e.

Kolmanteen ryhmään on vielä erotettava sellaiset sanat, joissa *i* on kadonnut; huom. erittäin preesensin 3:nnen persoonan muodot, esim.: *tulov*, *vieröv*, *tullov* j. n. e., samoin konditsionaalin sing. 3 pers. esim.: *šais*, *löis*, *puis*, *koadais*, *kiskois* j. n. e. sekä translatiivin pääte, milloin se on *ks* (< *ksi*); *kse*-päätteinen muoto palautuu *ksek*-muotoon. Muista *i*:n loppuheittotapauksista saattaa osa olla yhdistettävä ensimäiseen tapaukseen. Huomattakoon erityisesti sana *kaikki* (> **kaik*), jossa loppuheitto on tapahtunut ennen loppu-*k*:n katoa, koska tämä sana karjalassa ja aunuksessa kuuluu *kai*.

Verrattain vanha saattaisi olla myös *e*:n katoaminen kaikissa alkuperin *hen*-loppuisissa muodoissa (3:nnen pers. suffiksissa, melkein kaikissa illatiivimuodoissa, passiivissa ja refleksiivimuodoissa); se on joka tapauksessa tapahtunut vasta *n*:n kadottua, mikä kuitenkin saattaa olla sangen vanha äänteenmuutos.[1] Esim.: *toaitoh*, *omah*, *moattah*, *šoahah*, *šoadih*; *moah*, *harakkah* j. n. e.

---

[1] Ks. Setälä ÄH. s. 373 ja seur.

Puolivokaalit.

Yhteissuomalainen *j*.

Sanan alussa tavataan etelä-karjalassa ja aunuksessa usein *ď*; esim. *ďo*, *ďogi*, *ďeä* jää, *ďügie* = *jügie*, *ďönügöi* = *jonügöi*. Tämä äänteenmuutos, joka Genetzin mukaan ei karjalassa esiinny yleisenä sääntönä missään, ei voi olla aivan vanha, koska siihen ovat ottaneet osaa myös sellaiset venäläiset lainasanat kuin *ďeävin*, *jeävin*, ven. явить ilmaista, näyttää, *ďeďīnöi* (ja *jeďīnöi*) yksikään единый einzig, alleinig.

Näyttää siltä, että *ď* murteettain on karjalassa koko tavallinen. Niinpä Arkangelin Oikeauskoisen Lähetysseuran (Православное Миссіонерское общество) julkaisemassa Азбука для кореловъ, живущихъ въ кемскомъ уѣздѣ, Архангельской губерніи v. 1894 kirjoitetaan aivan säännöllisesti: дёка айкана, дётта, дятä, дяттämизекшии дялькехъ j. n. e. Mateuksen evankeliumin käännöksessä v. 1895 on taas melkein yksinomaan *j*; kuitenkin дюогатти (= juohatti) 3: 7, дюошкуа (juoskaa) 10: 23. Ilmeistä on siis, että tässä kohden edustus eri murteissa on erilainen. Sekaannuksia on varmaan myös tapahtunut. Niinpä tavataan *j ď*:n asemesta sanassa *jernin* (myös *ďernin* vrt. ven. дёрнуть temmata); samoin *joaveľi* t. *joavoľi* perkele (ven. дьяволъ) aun. *ďiävoľi*. Sellainen esimerkki kuin karjalan *jelegä* pro *ťeľegä* (ven. телéга) rattaat, kärryt tekee kuitenkin luultavaksi että venäläisten lainojen *ď* ja *ť* on karjalassa aiemmin korvattu vain *j*:llä (vrt. suomen murteiden *jēveli*, *voi jēveli!* = ruotsin djäfvul).

Sanan sisässä on samoin aunuksessa alkuperäisempi *jj* (ei sentään yhteissuomalainen) niinikään muuttunut *ď'ď*:ksi esim. *viďďä* viedä, *tiďďä* tiedä, mutta *äijü*.

Edempänä sanassa on yhteissuomalaisen *j*:n edustus karjalassa seuraava:

l:n jäljessä on se yleensä assimiloitunut sen-kaltaiseksi vaikuttaen samalla muljeerauksen; esim. *maľľa*, aun. *maľľu*, *paľľa*, *paľľu*, *paľľaš*, *väľľä*, *väľľü*, *neľľä*, *veľľi*, *veľľet*, *kiľľuo*, kiljua, *Iľľu* < *Ilja* Elias, samoin *näľľästüö* < *näljästüä* nälkääntyä. Huomata tulee, että tähän ääntеenmuutokseen karjalassa on ottanut osaa myös sana *želľa* (EK) lääke = slav. зелие yrtti, aun. *želju*. *n*:n jäljessä on assimilatsioni suoritettu sanassa *mińńa* < *minja* miniä. *r*:n jäljessä on *j* säilynyt; esim. *karja*, *marja* (aun. *karju*, *marju*); niinikään toisinaan aunuksessa lyhyen vok. + klusiilin jäljessä: *agju* pää, *kabju* kavio, *hibju* ruumis.

s:n jäljessä on edustus erilainen. Pohjois-karjalassa on tässä tapahtunut samallainen assimilatsioni kuin *l*:n jäljessä, esim. *aśśa* (myös *aźźa*, esim. Math. evank. 9: 26) asia, *hoaśśa* haasia (y.-s. < *asja*, *hāsja*); aunuksessa taas *oaǯu* (= *oa̯ďžu*) < *āsja* asia, *hoaǯu*, *huoǯu*. Setälä otaksuu tässä äännekehitystä *sj* > *zj* > *zď* (vrt. äsken puheena ollut *j* > *ď* sanan alussa, *jj* > *ďď* sanan keskellä) > *ǯ*. Muuten on *j* tavallisesti vokaaliutunut; esim. *roagie* ravi, *lagie* laaja, *kabie*, *kabia*, *kebie*, *hibie*, *hardia* ~ *hardie*, *vardia* ~ *vardie*, *nuoďivo*, *kaľľivo*; *d*:n jäljessä on tapahtunut joko säilyminen *loďja* tai assimil. *loďďa* (ven. лодья), *suďja* t. *suďďa* tuomari (v. судья).

Yhteissuomalainen *v*.

Sanan alussa on *v* säilynyt: esim. *vakka*, *vezi*, *velka* j. n. e.

Kuitenkin on pari tapausta, joissa yhteissuomalaista *v*:tä vastaa sanan alussa *b*, nimittäin *bavarno* myös *babarno* (pro *vavarno*) vadelma, *bembel* (vemmel, aunus, harv.); nämä

sanat on varmaan pidettävä lainoina vepsän kielestä, missä *v* sanan alussa on muuttunut *b*:ksi aina milloin edempänä sanassa on ollut *b*, *p*, *v*. — Huom. *vuola* = *buola*.

Edempänä sanassa on *v* niinikään säilynyt, esim. *ražva*, *kažvoa* kasvaa, *karva* j. n. e.

Murteittain ja varsinkin etelä-karjalassa on *v* vokaalien välistä (labiaalivokaalin edestä tai jäljestä) kadonnut, esim.:

auttoa (PK *avuttoa*); *šau* (EK) = *šavu*, *šaušto* = *šavuštoa*; *kodavävü* ja *kodaväü* (EK) = kotivävy, *väü* (Suoj. ja Vielj.); *kua* (EK) = *kuva*, *kuahańe* ja *kuohańe* varjo (= kuvahainen); *suačče-* = suvaita, rakastaa; *hüä*, *hüin* (EK) = *hüvä*, *hüvin*, *hüälištö* (EK) = varakas, sivistynyt väki, *hüäzesti* ja *hüözesti* (EK); *jüä* (EK) = *jüvä*; *süä* (Poad.) = *šüvä*; *šuińe* ~ *šuize-* = eteläinen (suvinen), *tüi* ~ *tüe-* tyvi; samoin *šaua* (EK) = *šauva*.

Tverin karjalassa on *v* näissä tapauksissa säilyneenä, joten voimme päättää *v*:n kadon tässä olevan verrattain myöhäisen.

Konsonantit.

Klusiilit (*k*, *t*, *p*).

Sanan alussa vokaalin seuratessa.

k, *t*, *p* ≡; esim. *kala*, *(kaла)*, *käzi*, *terä*, *paikka*.

Yhteissuomessa on sanan alussa tavattu ainoastaan puheäänettömät klusiilit (*k*, *t*, *p*); vanhoissa lainasanoissakin vastaa yhteissuomesta lähteneissä kielissä originaalien *g*:tä, *d*:tä, *b*:tä säännöllisesti *k*, *t*, *p*. Samoin on laita karjalassa. Vasta myöhemmissä venäläisissä lainoissa ovat

myös puheäänelliset klusiilit *g*, *d*, *b* kotiutuneet; esim.: *goŕa* (v. горе), *guľaita* (v. гулять), *ďeŋga* (v. деньга), *dūmaita* (v. думать), *da* (v. да), *biegloi* (v. бѣглый), *bumoaga* (v. бумага); j. n. e.

Omituisempaa on, että *g* ja *b* nykyisin esiintyvät karjalassa muutamissa omissakin sanoissa. Sellaisia ovat: *garbalo*, karpalo, *guikku* (< kuikka) aun., vrt. ven. гуйка 'grosser Eidervogel' — *g* voisi niin ollen perustua lainaankin, *bobo*, *bobońe* lelu, voisi olla lastenkieltä, vrt. ven. бавка 'Zeitvertreib, Spielzeug'), *buľbukka* ulpukka, *buľkkuńe* näpykkä, mahkura; *buola* puola, *balkku* (aun.) palkki, *butki*, *būkku* poukku, *bulu* pyöreä esine, nupukka, *böügiän* (Tverin karj.) poukahdan, *baičči* paitsi. Sitäpaitsi tavataan *b*:tä vielä useissa onomatopoeetisissa verbeissä; esim *beägüö*, *bľeägüö* määkyä (vrt. ven. блеять), *buŋgistella* katsoa vihaisesti (*buŋgakka* juro, äreä), *burhuo* kuohua, *burajan*, *burizen* porista, murista (Tver), *burbettoa* murista, *böbötteä* sammaltaa.

Epäilemättä on näiden muodostusten synty selitettävä seuraavalla tavalla:

Kun *g*, *(d)*, *b* ovat tulleet venäläisten lainain ja muutenkin voimaanpääsevän venäläisen ääntämistavan mukana käytäntöön, ovat ne jonkinlaisen pyrkimysperäisen tai tavoittelevan analogian turvin tunkeutuneet alkuperäistä alaansa ulommaksi. [*b*:lliset] onomatopoeetiset sanat taas saattavat olla myöhempiä uutissanoja, jotka ovat syntyneet vasta *b*:n kotiuduttua nekin.

Että pyrkimysperäisen analogian vaikutus tässä on ollut mukana, käy epäilemättömäksi sellaisista sanoista, joissa karjalassa on *g*, *b*, vaikka originaaleissa on *k*, *p*; esim. *goaŕu* (gen. *goaŕan*) ruskeankarvainen hevonen (v. карый),

buľkka, *buľkku* luoti (v. пулька), *bokko* pässi, oinas (vrt. suomen pukki), *bošši* pässi, oinas (vrt. suomen *pässi*).

Sanan sisässä tavun alussa.

1. Puheäänellisen äänteen jäljessä.

α. *k*, *t*, *p* ≡.

Yhteissuomalaiset puheäänettömät klusiilit ovat pysyneet muuttumattomina pohjois-karjalassa; esim. *akana*, *hituńe* hiukkanen, *leipilapie* j. n. e.

β. *k*, *t*, *p* > *g*, *d*, *b*.

Yhteissuomalaiset *k*, *t*, *p* ovat puheäänellisten äänteiden s. o. vokaalien, nasaalien ja likvidain jäljessä eteläkarjalassa muuttuneet vastaaviksi puheäänellisiksi *g*:ksi, *d*:ksi, *b*:ksi; esim *vago*, *kädehińe*, *hoaba*, *haŋgi*, *andoa*, *ambuo*, *velgä*, *šilda*, *šalba*, *šarga*, *kerda*, *tarbehet*.

Lausefonetiikan vaikutuksesta ovat *k*, *t*, *p* joskus muntenkin muuttuneet vastaaviksi puheäänellisiksi; esim. *ga* kah, niin = *ka* (< *kah*, *kas*), *gera* (postpos.) = *kera;* samoin tavallisesti jälkiliite *go* = *ko*, *mindäh*, *sendäh* (myös *sentäh* < **sen tähδen*), *ba*, *bo* (aun.) pro *pa*, *pä*.

Myöhemmissä venäläisissä lainoissa tavataan säännöllisesti *k*, *t*, *p* muuttumattomina; esim. *zakuzie* purra leipää (viinan ääressä), v. закузить, *kapusta* kaali, v. капуста, *loapoťťi* tuohikenkä, v. лапоть.

Karjalan *pabadie* (aun. *papadja*) papin rouva, v. попадья näyttää ottaneen *p* > *b* äännekehitykseen osaa. Huom. myös *ie* < *ia* (siis *papadia* > *pabadie*).

Vaikka *k*:n, *t*:n ja *p*:n muuttuminen vastaaviksi puheäänellisiksi ei siis olekaan koko karjalan kielen alueella

suoritettu, tulee meidän siitä huolimatta katsoa tätä äänteen muutosta verrattain vanhaksi. Ensiksikin on huomattava, että *g, d, b* ovat yleiset ja yksinomaiset myös Tverin karjalassa, niinkuin näkyy sikäläisistä kielellisistä muistiinpanoista sekä myös Tverin karjalaisesta evankeliumin käännöksestä. Sen mukaan olisi äänteenmuutos tapahtunut jo ennen v. 1600. Mutta edelleen tulee huomata, että samat äänteenmuutokset on suoritettu myös vepsän kielessä, emmekä juuri saata olla näitä ilmiöitä toisiinsa yhdistämättä. Sen mukaan saattaisi äänteenmuutos olla jo kauvankin ennen vuotta 1600 suoritettu. Vrt. myös 32 s.

2. Puheäänettömien spiranttien jäljessä.

Tässä asemassa on yhteissuomessa tavattu *k* ja *t*. Ne ovat karjalassa niinkuin suomessakin muuttumattomina säilyneet, esim.: *kaški, laškie* laskea, *laiska, aštuo* astua, *oštoa* ostaa, *mušta,* aun. *mustu* j. n. e.

3. *k t*:n jäljessä.

Yhteissuomalainen *k* on tällöin säilynyt karjalassa samoin kuin suomessakin; esim. *totku(t)* kalansisukset, suolet, *matka, pitkä* (aun. *matku, pitkü*); sellaiset tapaukset kuin esim. *edgo* (pro *etko*), etkö, *piädgö* ovat lausefonetiikan vaikutusta.

4. Avonaista tavua rajoittavat pitkät klusiilit.

Karjala on tässäkin kohden pääasiassa samalla kannalla kuin suomi: pitkät klusiilit ovat säilyneet; esim.: *šukka,* aun. *sukku, aitta, šoattoa, tappoa, palkka, tarttuo, kirppu* j. n. e.

Klusiilit *k*, *t*, *p* tavun lopussa.

1. Puheäänellisen äänteen edellä.

Karjalassa on alkuperin tavattu yhtymät: *kl*, *kr*, *kj*, *tr*, *tj*, *tv*, *pl*, *pr*, *pj*, *s(t)r*, joita vieläkin käytetään luoteis-karjalassa, alkaen Miinoan kylästä pitkin Suomen rajaa aina Karjalan pohjoisrajaan asti s. o. samalla alueella, millä *k*, *t*, *p* muutenkin pysyvät vastaaviksi puheäänellisiksi muuttumatta. Esim.: *kaklušta* = EK:n *kagluš*, *üökläštäütüo* vrt. EK:n *ögläšteä* pöyhkeillä, *käkrä* vrt. EK:n *kügrä*, *tapla* täplä, *käprü* = EK:n *käbrü* käpy, *patakopra* p—n koukku, *vatvoa*, *vitjat* (Vuokk., sad.), *üökesrä* yölliset kehräys-, käsityöt.

Muussa osassa karjalaa ovat *k*, *t*, *p* näissä tapauksissa muuttuneet vastaaviksi puheäänellisiksi äänteiksi; esim.:

gl, *gr*: *kagla* (aun. *kaglu*), *tagla*, *ńiegla*, *šiegla*, *eglen* (aun. *egläin*), *kigloa* (ʻkeikelehtää, kekkaloita, vrt. kikallah: ʻkeikassa, keikallaanʼ); *kagra*, *nagroa*, *nagris*, *mägrä*, *vuogra*, *vuograta*, *mügrä*, *kügrä*, *kügristeä*.

dr: *adra*, *pedra*, *tedri*, *huodra* tuppi; *hudra* hauras, *udra* kurja, *hädräkkä* huono, heikko, raihnas, hapera.

bl, *br*: *kablaš*, *kubloa* kellua, pysyä veden päällä, *ńüblä* nappi, *kabris*, *šoabra* heinäpieles (veps. *sabr*, suomen *saura*), *käbrü*, *äbräs*, *kobra*, *kobristan*.

gj: *roagie* (< **rākja*) ravi, (aun.) joutuisa, nopea, *toagie* (EK) taaja, tiheä, *agju*, gen. *agjan*, aun. pää (kylän, venheen). Huom. pohjois-karjalan *moajas* < **mayjas* (*oa* ei *ā*).

dj (< *tj*): karjalasta voi mainita vaan yhden esimerkin: *laďďoa-* l. *ladjoa-* latoa; *loďďa* l. *loďja*, *suďďa* l. *suďja* ovat venäläisiä lainasanoja, joiden jo originaalissa on *d*: лодья, судья. Ne eivät siis varsinaisesti kuulu tähän.

dv: ladva, kodva 'runsas aika'; *pedvoa-*, aun., rehkiä.

bj: aunuksessa *hibju* (< *hibja*) ruumis, *kabju* (< *kabja*) kavio, *kebjei* (vrt. *kebjie*) < *kebjeä* vartalosta *kebjä*, vrt. *kebjendeä* keventää, *tobju* (< *tobja*) suuri; karjalassa on *j* vokaaliutunut: *hibie* < *hibja, kabie, kebie, rabie* (Himola) = ravia, ravakka, väkevä, *tobie* (EK).

zr on syntynyt lähinnä *sr*:stä < *str*:stä, esim.: *azrain* l. *azroan* (gen. *azraimen, azroamen*) ahrain, *ozra* (aun. *ozr*), *kezrä, kezrätä* ~ *kezreän.*

Pari tapausta on, joissa on tapahtunut assimilatsioni: *kn* > *nn:? ünnäh* < **üknähen* t. **ütnähen* sanaa *üksi; tehnüt, nähnüt* ovat analogiamuotoja samoin kuin Suomessa.

tn > *nn: linna* < *litna, vannaš, vuonna* (ess.) < **võtna.* Poadenen *rn*:lliset muodot palautuvat yhteissuomalaiseen *ðn*:ään: *voarnaš, vuorna* (siis *ðn* . . . > *rn*).

kn, tn ≯ *nn* ovat jo yhteissuomalaisia äänteenmuutoksia eivätkä siis varsinaisesti kuulu tähän.

Nykyisessä karjalassa tavataan sanoja, joissa *k, t, p* esiintyvät tavun lopussa puheäänellisten äänteiden edessä, mutta ne ovat kaikki venäläisiä lainoja ja siis lainatut kieleen vasta sen jälkeen, kun *k, t, p* näissä tapauksissa olivat muuttuneet vastaaviksi puheäänellisiksi äänteiksi. Sellaisia ovat esim.: *kukla* v. кукла, *hitroi, kopra* (Matth. 32: 23, Tver.), ven. копръ?

Eräs venäläinen laina on kuitenkin siksi varhainen, että se on ottanut tähän äännekehitykseen osaa: *Pedru* (yhd. Pedrun-päivä, 11 p. heinäk.) aun. *Pedri* = ven. Петръ; samoin Tveriläisessä evankeliumin käännöksessä Pedri, Pedrin, Pedrillä (26:s luku).

Tarkoilleen emme voi määrätä *k*:n, *t*:n, *p*:n kehittymistä vastaaviksi puheäänellisiksi nyt puheena olleissa tapauksissa. Todennäköistä on, että se on tapahtunut sa-

maan aikaan kuin mainittujen konsonanttien muutos tavun alussakin. Agricolalla on Psaltarin esipuheessa karjalaisten jumaliin kuuluvana Egres, joka luultavasti on luettava *Ägräs*. Tämä kirjoitustapa on hyvin hauska, mutta sen luotettavuutta vähentää se, että hän samassa runossa mainitsee karjalaisten jumalaksi Käkrin : Käkri fe lifeis carian caßuon; muutenkin kekri.

2. Klusiilit *s*:n edessä: *ks, ts, ps.*

Näissä yhteissuomalaisissa äänneyhtymissä ovat klusiilit karjalassa säilyneet, paitsi että *t* ainakin osittain on muljeerautunut. Niinikään on *s* usein muuttunut *š*:ksi, mutta se seikka kuuluu oikeastaan *s*:n historiaan, johon tulemme tuonnempana.

Esim.: *makša, jakšoa* ottaa päältä pois, paljastaa, ryöstää, riisuutua, *kaksi* (< **kakti*); *meččä* ~ *mečän, kačču̇o* ~ *kačahtoa;* huom. *čč* < *st: ričči-* ratkoa, purkaa auki, vrt. riistää, *toičči, kolmičči, neľľičči. ts* > *čč, č* on suoritettu varmaankin samaan aikaan kuin *s* > *š* yleensä. — *ps: lapši* ja *lapsi.*

Nasaalin ja likvidan jäljessä *s*:n seuratessa näkyy karjalaan yhteissuomalaisen ajan jälkeen toisinaan (t. murteittain?) kehittyneen *t*; esim.: *mančikkaine, kïnži-, tülččä, härččeä-* härsyttää, suututtaa, *murčči-* myrtätä, kurtata rutistaa, huom. *mučoin* (EK), vrt. aun. *mučoi* morsian (mutta *käržä*), *počči. čč* tavataan sitäpaitsi nasaalin ja likvidan jäljessä useissa venäläisissä lainasanoissa, joiden originaalissa on joko ц tai ч.

3. *t k*:n edellä

on säilynyt. Ks. 28 s. Huomaa kuitenkin *lakkie* latkia (PK), *mukka* < mutka; *kokko* < *kotko* (*kotkoi*)? vrt. *kotka.*

4. Avonaista tavua rajoittavien pitkien klusiilien vastineet suljetussa tavussa.

Karjalassa on sama suhde kuin suomessakin: *akan : akka* (aun. *akku*), *palkata, otan ~ ottoa, tapan ~ tappoa, kaupan ~ kauppa* j. n. e.

Yhteissuomalainen suhde on ollut: *kk ~ k̆k, tt ~ t̆t, pp ~ p̆p*, joten siis karjalassa on suoritettu *k̆k > k, t̆t > t, p̆p > p* aivan samoin kuin suomessakin.

Karjalassa tämä äännekehitys ei voi olla varsin vanha; se on varmaan nuorempi kuin *k*:n, *t*:n ja *p*:n muuttuminen vastaaviksi puheäänellisiksi (*g*:ksi, *d*:ksi, *b*:ksi), sillä *k̆k*:sta, *t̆t*:stä, *p̆p*:stä kehittyneet *k*:t, *t*:t, *p*:t eivät ole ottaneet tähän äännekehitykseen osaa. Kuitenkin tavataan lyhyeen *k*:hon, *t*:hen, *p*:hen viittaava kirjoitustapa jo Tverin karjalassa, joten geminaatat ovat jo ennen vuotta 1600 lyhentyneet.

Klusiilit sanan lopussa.

Sanan lopussa on yhteissuomalaisena aikana tavattu klusiilit *k* ja *t*.

k on tälloin karjalassa äännelaillisesti kadonnut; se on tapahtunut

1. *ek*-loppuisissa sanoissa; esim. *ku(v)e* (~ *kudie-*), *kašše* < *kastek* (~ *kaštie-*) j. n. e.

2. imperatiivin yksikön 2 persoonassa; esim. *tule, mäne koa* kaada y. m.

3. preesensin ja imperat. yksikön 2 pers. kielteisessä muodossa, joka on samallainen kuin imperatiivin yksikön 2 pers.

4. I:sen infinitiivin lyhemmässä muodossa; esim. *andoa* < **antaðak*, *lukie* < **lukeðak* j. n. e.

5. *k* on varmaan tavattu myös muutamissa adverbeissä, niinkuin *tänne*, *šinne*, *kunne*, *kiń́i*; *eičči* edestä, verosta, asemesta, *aličči* alitse. Huom. abessiivi *moatta*, *šiiömättä*. Setälä on huomauttanut sitä tärkeätä seikkaa, ettei *a*, *ä* tässä ole aunuksessa muuttunut *u*:ksi *ü*:ksi tai kadonnut, niinkuin nämä vokaalit muuten; tässä on siis aiemmin täytynyt olla konsonantti.

6. karjalassa ja aunuksessa tavattavat *kse*-loppuiset translatiivit kuuluvat myös tähän (< *ksek*); esim.: *moakše* (t. *moaksi*) j. n. e.

7. *sti* (< *stik*) loppuiset adverbit; esim.: *hüväzešti*.

t on säännöllisesti säilynyt. Lausefonetiikan vaikutuksesta on sen asemassa myös *d*.

Spirantit.

γ, *δ*, *β* (resp. *g*, *d*, *b*).

1. Sanan sisässä suljetun tavun alussa.

Karjalan äännesuhteet ovat näissä kohdin pääasiallisesti samat kuin suomen itämurteiden. Edustus on seuraava:

γ on joko kadonnut, esim. *moata* < **maγaťťak*, *neän* < **näγen* j. n. e., tai edustaa sitä *v* labiaalivokaalien edessä ja jäljessä, esim.: *havon* ~ nom. *hago*, *ševotta-*, *livotta-*, *mavun*, *nävöistä*, mutta *ruis*, *näüttä-*; *joven*, *noven*, *rüvittä-*, *šuvaš*, *huovis*, *leuvan* t. *levvan*, *hauvin* (*hauin*), mutta myös *kuottele-*, *šoendoa;* vielä saattaa *γ*:tä edustaa *j* *i*:n (väliin myös *e*:n) jäljessä: *ijin* ikuisesti, nom. *igä*, *lijan* ~ *liga*, *liijan*, *pojjan* (aunus, karj. *pojan*), *muijota*, hapata, *šejašša* (l. *šeašša*), mutta esim. *paissa* (aun. *pajista*) pakista, *rais* (*ragehe-*) rae, *hieštü-* y. m. Huom. aun. *väjen*, *tajemba*.

l:n ja *r*:n jäljessä on tapahtunut joko kato tai assimilatsioni; esim.: *jalat*, *velašša*, *näläštü-*, *jälelleh* takaisin,

varaš, härän, kuret tai: *jalloilla, alletah, ollottih, šüllen, varraš, härrän, kärret, kurret, kerritteä* ennättää, päästää irti. Huom. *ńäľľästüö* (Tverissä myös *seľľän, hüľľätä*, joissa *ľľ* < *lj* < *lγ*).

η:n jäljessä on *g*, esim. *laηgan, kaηgen*. Katsoen siihen, että pohjois-karjalassa tavataan *k*:llisia muotoja, esim. *kaηkaš-pūt*, on todennäköistä, että karjalan *laηgan* palautuu varhempaan *laηkan*, joka tietysti on yleistyksen kautta syntynyt muoto [Yhteissuomalainen suhde on ollut *laηka* ~ *laηgan*].

δ on joutunut aivan samanlaisen käsittelyn alaiseksi kuin *γ*, joten sitä edustaa

a. kato, esim.: *poašša* ~ *pada, heäššä* ~ *hädä* — mutta *šoaha, jeähä*.

b. *v* labiaalivokaalien yhteydessä: *kavotta-, roavon* ~ *roado, pavoissa* ~ *pada, šivon* (~ *šiduo*, sen mukaan myös *šivaldoa* — sitaista), *peävün, kovašša* ~ *koda, toven* ~ *tozi, tovistoa* (PK) j. n. e.; *lūveh* luode, länsi, *kūven, mūvä, käüvä*.

c. *j*, milloin *i (e)* on ollut sen edessä tai jäljessä, esim. *ijättä, ijättäjäńe ńijen*, niiden, *ije* ~ *idie-, aijan (?)* ~ *aida, haravoija; loajin* (sen mukaan myös *loajoš* teko, pro *loavoš*), *heäjin, ťijän, ťijin* (samoin *ťiedo* ~ *ťijon* pro *ťivon*); huom. *vejen, vejän, majeh* (myös *moah* < *māh* < *maeh* < **maδeh*).

n:n, *l*:n ja *r*:n seuratessa on aina tapahtunut assimilatsioni; esim.: *annan* ~ *andoa, kullan, pellon, parran, virran;* huom. *kielän* < *kiellän* (< **kielδän*).

Edempänä ensi tavua on aunuksesta mainittu sellaisia muotoja kuin *avandot, viheldän, kumardan*. Muualla karjalassa ovat äännesuhteet tässäkin samat kuin suomessa.

Labiaalispirantti *β* on muuttunut *v*:ksi; esim. *tavotta-, šovan, kevetä* ~ *kebene-, šivet, šalvata* (~ *šalboa-*), *tarveh, turveh* j. n. e.

Paikoin tavataan *v*:n asemesta *b* < *v*? (tai ehkä vepsäläistä vaikutusta); esim.: *šibet, šalbata, tarbeh.*

m:n jäljessä on tapahtunut assimilatsioni, esim. *hammaš* ~ *hambahat, rammičče-* ontua ~ *ramba* ontuva, nilkku, *ammun* j. n. e. (Aun. edempänä ensi tavua *mb: nuorembat*).

Näiden eri äänneilmiöiden iästä emme voi varmaan sanoa. Selvää on, että ne osalta ovat eriaikaisia. Niinkuin ennen olemme maininneet on *ā* > *oa*, *ǟ* > *eä* karjalassa suoritettu vasta sen jälkeen kuin *γ*, *δ* olivat vokaalien välistä kadonneet (*moata*, < **maγaŧtak*, *neän* j. n. e. Todennäköistä on myös, että ainakin *γ* on kadonnut aiemmin etukuin takaavokaalisista sanoista.

Mainita tulee vielä, että suhteet Tverin karjalassa ovat tässä kohden kauttaaltansa samat kuin venäjän karjalassa, joten voimme sanoa, että edellämainitut äänteenmuutokset on jo ennen vuotta 1600 suoritettu.

2. *γ, δ, β* pääkorottoman tavun vokaalin jäljessä tavua alottamassa.

γ on äännelaillisesti kadonnut; esim.

1. yksityisistä sanoista: *majoa* (lap. majeg), *šoappoa, pīroa, azroan, harmoa, lounoa-* puolipäivä; *ainuo* < *ainoa* < **ainoγa*, aun. *ainavo* (< **ainao*) < **ainaγo; v* on äänteensiirtymästä kehittynyt. *pihlaja, kadaja, pedäjä* (pro **pihloa* < *pihlā*) *kadoa, pedeä* ovat saaneet *j*:nsä analogista tietä.

2. alkujaan *eγe*-vartaloisista sanoista; esim. *kaštieh*, nom. *kašše, kudiet* ~ *kuve.*

3. Aunuksesta (Seäm.) on Genetz maininnut inkoatiiviverbin *voŋgiendu* — alkaa vonkua = lyyd. *voŋgegande* j. n. e.

4. imperatiivimuodoista; esim. *andoada, ottoada, eččiede, kiškuoda, kašvattoah* kasvattakaan; aun. *ottoad, lendeät, kü-*

züättö. Tavallisempia ovat sentään jo analogista tietä syntyneet muodot sellaiset kuin *andagoa*, *ottagoa*, *eččigeä* j. n. e. Aivan yleisiä ovat myös *kkoa*-loppuiset muodot: *andakkoa*, *ottakkoa*, *eččikkeä* j. n. e., joissa jo klusiilien vahva-asteiset muodot viittaavat näiden muodostusten nuoreen ikään. *kk* on yleistynyt tapauksista, joissa se (< *tk*, nim. supistuvissa verbeissä, *kaimakkoa*, *haravoikkoa*) on äännelailliseksi katsottava. Kontaminatsionimuotoja ovat taas aunuksen *pūttuokkah*, *käskiekkeä*.

5. kielt. muodoissa: *ei soadoa* < **sūtaɣa*, *peästeä*, samoin *ei otettoa*.

6. muutamissa adverbeissä: *kaikkiella*, *kaikkiennepäin*, *kaikkiegaʼi* (vrt. *kaikkiakkaʼi*, *peitokkaʼi* salaa), *kahtoannepäin*, *ühteäldä päin*, *ühteänne*, — *hüvöänne päin*.

ð on niinikään äännelaillisesti kadonnut; esim.:

1. yksityisissä sanoissa *kevät*, gen. *keveän* < *kevän* < **keväen*, < **kevääden*, *labie* (myös *labia*) < **lapiða*; *Venäh* gen. *Venähen* pro **Venät* ~ **Veneän* on saanut *h*:nsa analogisen nojaantumisen kautta *h*-loppuisiin sanoihin; *Veneäh* gen. *Veneähen* tuntuisi olevan kontaminatsioni muodoista *Venäh* + äännelaillisesta *Veneä*, joka olisi saattanut murteittain edellisen ohella säilyä.

2. *ie* (< *ia* < *ea* < *eða*)-loppuisissa adjektiiveissa: *kaŋgie*, *kibie*, *korgie*, *pehmie* j. n. e. Samoin *hobie* < **hopeða* vrt. *hohtaa* (Setälä). Karjalan *korgehuš*, *levehüš* y. m. ominaisuuden nimet, jotka ovat syntyneet *ea-*, *eä*-loppuisista adjektiiveista, ovat varmaan, niinkuin Setälä on huomauttanut, saaneet *h*:nsa analogisen yleistyksen kautta sellaisista tapauksista kuin *tervehüš*, *ahtahuš*, joissa *h* on äännelaillinen; *korgevuš*, *sileviš* (aun. *valgevus*, *levevüs*) muodoissa saattaa *v* olla ääntеensiirtymästä kehittynyt; nämä muodot olisivat siis äännelaillisia.

3. *ut*-loppuisissa nomineissa (enimm. deminut.); esim.: *neičüt* ~ *neiččüön*, *lühüt* ~ *lühüön*, *šoarut* ~ *šoaruon*, *šūhut* ~ *šūhuon* j. n. e.

4. *nut*-loppuisissa partisipeissa; esim. *moannut* (aun. *moannuh*), gen. *moannuon*, *šüönüt* : *šüönüön*; pohjoiskarjalassa tavaan myös taivutussuhde *koatunut* : *koatunehen* (sekä *koatunuon*), jonka *h* on analogista tietä syntynyt.

5. sellaisissa passiivin II:sen partisipin muodoissa kuin *ottahuo* < **ottaδuo*, *kiškohuo*, *lähtehüö*, *tüöndähüö*, *ečcihüö*, joita käytetään lauselyhennyksinä, on kadon asemesta *h*. Huom. *soadu*, *käüdü*.

6. ominaisuudennimissä, esim. *vanhuš* : *vanhuon*, *pahuš* (myös *pahut*) : *pahuon*, *ahtahuš* : *ahtahuon* j. n. e. Nämät sanat ovat taivutuksessaan aivan liittyneet *ut*-, *nut*-loppuisiin sanoihin ja sen johdosta on nom. tullut *t*-loppuiseksi.

7. n. s. supistuvissa verbeissä; esim. *magoan* : *moata*, *šalboan* : *šalvata*, *kereän* : *kerätä*, *halgien* : *halleta*, *uinuon* : *uinota* j. n. e. Tässä yhteydessä sopii mainita sellaisia substantiiveja kuin: *leikkavo*, *magavo*, *keravo*,(= suom. *leikkuu* < **leikkaδu*, *makuu*, *keruu*), jotka palautuvat vanhempiin **leikkaδo*, **makaδo*, **keraδo* (niistä > **leikkao* j. n. e.; *v* näyttää äänteensiirtymästä kehittyneen), vrt. *magausia* (EK). Pohjois-karjalassa tavataan samallaisia muotoja kuin suomessakin: *šalpū*, *hüppü* j. n. e.

8. partitiivissa ja monikon genitiivissä; esim. *kaloa*, *küleä*, *kaloja*, *küliä*, samoin *harakkoa*, *harakkoja*, *pitembeä*, *pitembiä*, y. m.; *kalojen*, *külien*, samoin *pitembien*. Sellaisissa tapauksissa kuin *päreidä*, *keväidä* on *d* (< *t*) alkuperin ollut sivukorollisen tavun jäljessä, joten muodot ovat äännelailli sia. Aunuksen puolelta mainitut *pardaadu*, *kiveedü*, *sanoidu* perustuvat kontaminatsioniin, samoinkuin karjalaiset adverbit: *edäheädä*, *tagoada*, *iennempöätä* (PK) j. n. e.

9. I:sen ja II:sen infinitiivin muodoissa, joissa *δ*:tä tavun sulkeutumisen johdosta on tavattu pää- ja sivukorollisenkin tavun jäljessä; esim.: *koadoa, tüöndeä, kiškuo, lugie, eččie, kaľľištoa, koadoašša* (*-šša*), *tüöndeäššä* (*-ššä*), *kiškuošša* (*-šša*), *lugiešša, kaľľištoašša* j. n. e.

10. passiivin muodoissa, esim.: *ei laškie, koškieh, kätkeih, lähteih* (Tver), kontaminatsioneja: *laškietah, itkiettih, käškiettäis. tta*-vartaloinen passiivi on karjalassa (niinkuin suomessakin) sentään yleisempi.

11. pluraalin 2:sen persoonan päätteessä imperatiivissa sekä imperfektin ja konditsionaalin preesensissä; esim. *šoagoa, tulgoa, šüögeä;* mutta *ottoada, kiškuoda, eččiede,* imperf.: *šanoja, tuľie, nägie;* kond.: *šoazie, šaizie,* samoin *tuľizie* (myös Tverin karjalassa).

Labiaaliklusiilin *p*:n vastineena on korottoman tavun jäljessä ollut *β*, joka on äännelaillisesti muuttunut *v*:ksi.

Sitä on tavattu seuraavissa tapauksissa:

1. yksityisissä sanoissa: *orava,* aun. *orav(u).*

2. *va*-päätteisissä adjektiiveissa: *kirjava, igävä, terävä* (aun. *kirjav, igäv, teräv* t. *terävü*).

3. *va*-päätteisissä partisipeissa (akt. ja pass.); esim. *šoadava* (aun. *soadav*), *tuodav, süöddvännü; v* on yleistynyt; aktiivissa tavataankin vain sellaisia muotoja kuin *andavan, šoavan, lugovan* j. n. e.

4. yksikön 3:nnen persoonan muodoissa: *andau, tulou, koškou, itköu;* systeemipakosta syntyneet ovat sellaiset muodot kuin: *šoau*; *süöü* l. *süöu, azuttau, kirbuou, keändänöü.* Kontaminatsioniin perustuvat muodot *sanoubi, tüöndäüb,* samoin *koškouppi, šanouppi, andauppi, (käüppi).* Pääkorollisen tavun jäljessä tavataan myös äännelaillisia muotoja: *uibi, soabi* (PK:ssa *p*:llisinä).

5. verbien *vu, vü* (*u, ü*) suffiksissa: *avavu-* avautua, *rikkavu-* pilautua, *lizäüdü-* < *lisävütü-* < **lisäβütu-* j. n. e.

3. *γ, δ, β* tavun lopussa puheäänellisen äänteen edessä.

Puhuessamme vastaavista puheäänettömistä klusiileista puheäänellisten äänteiden edessä olemme jo huomauttaneet niistä yksityisistä tapauksista, jotka kuuluvat tähän, ss. 29, 30. Yleensä on yhteis(esi)suomalaisista vaihteluista *kl* ~ *γl, kr* ~ *γr* j. n. e., karjalassa (samoinkuin vepsässäkin) vahva aste yleistynyt.

s:n historia.

Sanan alussa on yhteissuomalainen *s* karjalassa (tarkemmin sanoen pohjois-karjalassa) muuttunut *š*:ksi; *š*-alueella *s* on nykyään sanan alussa vaan nuorissa lainasanoissa.

Useissa tapauksissa on odotettavan *s*:n asemessa *č;* esim.: *čagari* < *sakari, čoma* < *soma, čuhaja* < *suhaja, čikko* < *sikko*, sisko, *čilppu* < *silppu* j. n. e. Tällaiset muodot ovat varmaan ainakin osaksi pyrkimysperäistä analogiaa ja syntyneet vasta senjälkeen kuin *č* sanan alussa oli venäläisissä lainoissa tullut tunnetuksi.

Yhteissuomalainen *s* on karjalassa ja aunuksessa puheäänellisten äänteiden yhteydessä sanan alkua edempänä muuttunut *z*:ksi; esim.: *kiza, izä, vizahat, aiza, kezrä, ozra, hebozet* (*heboizet*), *nägözellä* j. n. e.

s on muuttunut *š*:ksi ja *z ž*:ksi (pohjois-)karjalassa muulloin paitsi *i*:n jäljessä; esim. *šabilaš, šukši, hieštüö, aššel* (*ašel*) askel, *hivuš, jäžen, küžüjä, kañži* (iso rove), *kalžu, käržä, kažvoa*, mutta: *isköv, vizaš, laizistella* (laiskotella). Aunuksessa ovat *s* ja *z* pysyneet muuttumattomina, muuten

paitsi joskus *i*:n yhteydessä, jolloin tavataan *š*, *ž*. Äännekehitys on siis täällä aivan päinvastainen kuin karjalassa [1] (Diftongin jälkikomponentin katoamisesta ks. 7 s.): *ižä, ližä, iškin, kiškuo, nišku, hašku: mečän hašku, lašku* laiska, *kažľu* < kaisla, *huškuo*, huiskua, *höšťe, hešťe*, (mutta *vesteä*); *polviško* polven korkeus, *magužu* makuisa, *püörüžü, ruogožikko, manžoižikko, hevoššiekku* ratsastaja, jopa *ašťe*, gen. *ašťien* astia, jossa *i* näkyy taaksepäin vaikuttaneen. Katsoen siihen, että vepsässä *š* ja *ž* esiintyvät äännelaillisesti aina *i*:n jäljessä, ei voine olla näitä ilmiöitä toisiinsa yhdistämättä. Äännelain muoto on siis vepsässä ja aunuksessa aivan päinvastainen kuin karjalassa.

Sanan lopussa ovat *s* ja *š* joutuneet lausefoneetisen käsittelyn alaisiksi, niin että niiden asemeen on tullut *z* ja *ž* puheäänellisten äänteiden seuratessa (samantapainen *s*:n ja *z*:n vaihtelu on vatjan kielessä); esim. *nuori mieš küzüv, izändä toaš kävelöv*, mutta *nuoruž-aiga, ei ńi mitüž eläjä, izändä toaž läks kävelömäh, kalmiz-moa* j. n. e.

Yhteissuomalaisena aikana, jolloin on tavattu sanoja, joissa on vaan yksi konsonantti sanan alussa, on sellaiset lainasanatkin, joissa *s* on ollut toisen konsonantin edessä, korvattu *s*:ttömillä muodoilla; esim. *kaunis*, < got. **skaunis*, *randa* < **stranda*. Venäläisen vaikutuksen johdosta on kaksitai useampikonsonanttisuus sanan alussa karjalassa tullut tavalliseksi; esim.: *skoaska* (v. сказка), *slūga* (v. слуга), *spoasu, spora, srokka, staŕina, svajakka* lanko j. n. e.

Pyrkimysperäisen analogian laskuun on merkittävä sanat: *skeäkä* kääkä (veps. *gäga*), *skuľa*, ven. куль, *streäni* (PK, = EK dreäni), v. дрянь.

[1] Samalla kannalla on myös aunuksen-rajainen osa etelä-karjalaa, onpa Tverin karjalassakin (pohjoisosassa?) yleensä *s*:llisiä ja *z*:llisiä muotoja.

Kielennäytteitä.

Pohjois-karjalaa.

Vuonninen.

Samporuno.

(Runon on Haapakuotkuen uudistalossa kirjaan pannut A. A. Borenius vv. 1871 ja 1877. Laulajana oli mainitun talon isäntä Ontreinen Jyrki, Malisia, syntynyt v. 1806.)

Lappalaini kūttö-šelkä
piťi vīkoⁱsta vihoa,
kauon-aikuⁱsta karehta
peällä vanhan Väinämöisen.
Jännitti tulisen jousen
korvaha koan tulisen. —
Kaččo päivän, kaččo toisen;
jo päivänä kolmantena
kekši muštaśen mereltä,
šinervöisen lainnehelta.
Še oli vanha Väinämöinen
šeläššä šinisen hirven,
Hīen hirven lautaśella. —
Lappalaini kūttö-šelkä
ampu kerran nuoliańša;
še mäni kovin alačči.
Ampu toisen nuoliańša;
še mäni kovin üličči. —
Iče heän šanoⁱksi virkki:
„Kuin käsi alentanoa,
nīn nuoli ülentüöhöt;
kuin käsi ülentänöä,
nīn nuoli alentuohot!“
Ampu kerran kolmanneŋki;
jopa vīmeⁱn kohti kääpi:
šapšoho šinisen hirven,
Hīen hirven lautaśehe. —
Šītä vanha Väinämöini
šormin šortuvi vetehe,
käsin keäntü lainneheše. —
Šielä kulki kūsi vuotta,
šeuro šeiččemen kešöä:
kulki kūšissa hakona,
petäjäⁱssä peänä pölkün.
Hanhońi, ilman lintuńi,
lenteä lepettelöä,
eččiä pešän šioa.
Šītä vanha Väinämöini

lükkäsi polveñša mereštä
vihannakši mättähäkši,
kulośekši turpehekši. —
Hanhońi, ilman lintuńi,
löüsi mättähän mereštä;
hierelövi, hautelovi,
kunervoho kutkutteli.
Hanhońi, ilman lintuńi,
jo muni munoa kūsi,
šeiččemennen rauta-munan;
hierelövi, hautelovi
peähä polven Väinämöisen,
kunervoho kutkutteli.
Jopa vanha Väinämöini
toivo polveñša palavan,
jäšeneñšä lämpievän. —
Līkahutti polvieñša;
munat vierähti vetehe,
karškahti meren karihi. —
Šitä vanha Väinämöini
iče noin šanoiksi virkki:
„Mi munašš' alańi puoli,
alaśekši moa-emäkši!
Mi munašš' ülini puoli,
ülisekši taivośekši!“
Mi munašša ruškieta,
še päiväkši paistamaha!
Mi munašša valkieta,
še kūkše kumottamaha!
Mi munašša lū-muruja,
ne tähekši taivośella!“
Šitä vanha Väinämöini
šielä kulki kūsi vuotta,
šeuro šeiččemen kešeä.
Kuhu moatu moata läššä,
šīhi šiunasi apajan,
kala-hauan kaivatteli.
Kuhu šeisottu merellä,
šīhi luopi luotoloja,
kari-päitä kašvatteli. —
Jo vuotena kahekšantena,
jo tuñsi tuhon tulovan,
hätä-päivän peällä šoavan.
Itkie köröttelövi:
„Kuin jouvuin polońi poika,
jouvuin paikoilla pahoilla,
paikoilla papittomilla,
mailla risťimättömillä,
miešten šüöpähä külähä,
urošten upottavaha!“ —
Portto Pohjoiľan emäntä
pūhki pikku pirttiseñšä,
vaški-lattien lakasi.
Vei heän rikkaña pihalla,
pellolla perimmäisellä,
takaśella tanhuoľľa. —
Iče heän šeisattu rikoilla,
śeisatakši kūlomaha.
Kūluvi mereltä itku:
ei ole itku lapšen itku,
eikä itku naisen itku;
itku on parta-šūn urohon,
jouhi-leuan juorottelu! —
Portto Pohjoiľan emäntä
iče löihe šoutamaha. —
Sekä šouti, jotta joutu
luokši vanhan Väinämöisen. —
Iče noin šanoiksi virkki:
„Ohoš šilma, ukko utra,
kuin jouvuit, polońi poika,
jouvuit paikoilla pahoilla,

paikoi̯lla papittomilla,
mailla ristimättömillä;
šata on hoavoa šivulla,
tuhat tūlen pieḳšä-
meä!“ —
Portto Pohjoi̯l'an emäntä
šüötti miehen šüölä-
häštä,
juotti miehen juolahašta,
iśśutti venon perähä;
šītä šouti Pohjaśehe. —
Šüötti miehen šüölähäštä,
juotti miehen juolahašta;
iče noin šanoi̯ksi virkki:
„Oi šie vanha Väinämöini,
šoatatko Šampuo takuo,
kirjo-kantta kirjutella
kahešta karičan lūšta,
kolmešta jüväštä ośran,
vielä puolešta šitäki;
šoat šie neien palkoi̯s-
tasi.“ —
Šano vanha Väinämöini:
„En šoata Šampuo takuo,
kirjo-kantta kirjutella
kahešta karičan lūšta,
kolmešta jüväštä ośran,
vielä puolešta šitäki.
Olis šeppä omilla mailla;
ei ole šeppeä šelvempeä,
takojoa tarkempoa,
kuin on šeppä Ilmorinen.
Še on taivośen takonunt,
ilman kannen kalkutellun;
ei tunnu vašaran jälki;
eikä pihtien pitämät.“ —
Portto Pohjoi̯l'an emäntä
šüötti miehen šüölähäštä,
juotti miehen juolahašta,
iśśutti venon perähä;
nošti tūlen tuppurihi,
ilman raivohon rakenti,
vīä vīletelläkšeñšä
entisen emoñša luokši,
luokši valta-vanhem-
paña.
Šītä vanha Väinämöini
purjehti punai̯sta mertä
punaśilla purjehilla;
laulo kūšen kulta-latvan
punaśihin purjehisi,
laulo neän kulta-rinnan
kūšehe kulta-latvaha. —
Šītä vanha Väinämöini
šekä mäni, jotta joutu
entisen emoñša luokši,
luokši valta-vanhem-
paha;
iče noin šanoi̯ksi virkki:
„Oi on šeppä Ilmorini,
läkkä neäteä kaččomaha,
oravoa tapoamaha
kūšešta kulta-latvaš-
ta.“ —
Šītä šeppä Ilmorini
läksi neäteä kaččomaha,
oravoa tapoamaha,
kūšešta kulta-latvašta.
Šītä vanha Väinämöini
nošti tūlen tuppurihi,
ilman raivohon rakenti
vīä vīletelläkšehen
pimiehe Pohjaśehe,
šavi-harjun harteilla.
Šītä šeppä Ilmorini
šekä mäni, jotta joutu

pimiehe Pohjaśehe,
šavi-harjun harteilla. —
Portto Pohjoi'an emäntä
šüötti miehen šüölähäštä,
juotti miehen juolahašta;
iče noin šanoiksi virkki:
„Šoatatko Šampuo takuo,
kirjo-kantta kirjutella
kahešta karičan lüšta,
kolmešta jüväštä ośran,
vielä puolešta šitäki;
šoat šie neien palkoistasi.“ —
Tuopa šeppo Ilmorini
iče noin šanoiksi virkki:
„Šoatan Šampuo takuo,
kirjo-kantta kirjutella
kahešta karičan lüšta,
kolmešta jüväštä ośran,
vielä puolešta šitäki.“ —
Portto Pohjoi'anemäntä
šüötti miehen šüölähäštä,
juotti miehen juolahašta,
neien vierellä venütti. —
Šitä šeppä Ilmorini
päivät Šampuo takovi,
üöt neittä lepüttelövi. —
Šai heän Šammon valmehekši,
kirjo-kannen kirjatukši.
Šitä Šampo šoatettihi,
kirjo-kañsi kannettihi
ühekšän lukun toakši.
Šit' on jüret jürruteltu
ühekšän šülen šüvühö. —
Portto Pohjoi'an emäntä
šüötti miehen šüölähäštä,
juotti miehen juolahašta,
iśśutti venon perähä;
nošti tülen tuppurihi,
ilman raivoho rakenti,
vïä vïletelläkšehe
entisen emoñša luokši,
luokši valta-vanhempaha. —
Šitä šeppä Ilmorini
šekä mäni, jotta joutu
entisen emoša luokši,
luokši valta-vanhempañša;
iče noin šanoiksi virkki:
„Nüt on Šampo Pohjaśešša,
šiel' on küntö, šiel' on külvö,
šielä kašvu kaikenlaini!“ —
Tuopa vanha Väinämöini
iče noin šanoiksi virkki:
„Oi on šeppä Ilmorini.
läkkä Šammon šoatantaha,
kirjo-kannen kannantaha;
šoakama omilla mailla!“
Šitä šeppo Ilmorini
läksi Šammon šoatantaha,
kirjo-kannen kannantaha:
üksi on šeppo Ilmorini,
toini vanha Väinämöini. —
Vesi-Lïtto, laito poika,
še šano nenäštä niemen,
kauko-niemen kainalošta:
„Otaš milma matkohoisi!
Olen mieki mieššä šielä,

urohona kolmantena,
kuin šoat Šammon šoatantaha,
kirjo-kannen kannantaha:
härän šūššani šuloan,
šata-šarven kielelläni;
šillä künnän Šammon jūret.“ —
Šītä vanha Väinämöini
otti šeŋki matkohoisa.
Šītä vanha Väinämöini
šekä mäni, jotta joutu
pimiehe Pohjoiľaha,
šavi-harjun harteilla.
Iče noin šanoikse virkki:
„Paissaš, päivä, pehmieštä,
paissa hetki helteheštä,
päivän armo, armohašta;
nukuta pakanan kaňša,
paha valta vaivuttele.“
Šītä vanha Väinämöini
kulki jouhissa matona;
lukut voilla luikahutti,
livutti šian lihalla.
Šülin Šampuo piteli,
käsi-varšin kallutteli;
eipä Šampo līkukkana. —
Vesi-Lītto, laito poika
härän šūššaňša šulasi,
šata-šarven kielelläha;
šillä künti Šammon jūret
ühekšän šülen šüvüöštä. —
Šītä Šampo šoatettihi,
lähettihi šoutamaha,
lähettihi matkahaša.
Šano šeppo Ilmorini:
„Miks'et laula Väinämöini,
hürehi, hüvä-šukuńi,
hüvän Šammon šoatuona?“ —
Šano vanha Väinämöini:
„Aikań' on ilon tevokše,
varahaini laulannakši.“ —
Šano vanha Väinämöini:
„Kūleš, šeppo Ilmorini,
nouše purjeh-pūn nenähä;
kačo itä, kačo läňsi,
kačo pitkin Pohjon ranta,
eikö näü ketä tulovan!“ —
Šītä šeppo Ilmorini
kačo iän, kačo lännen,
kačo pitkin Pohjon rannan:
eipä teälä näü mitänä;
havukkoja teäl' on hoavat täüet,
korvet kirjo-kokkoloja!“
Mūrahain' oli mušta lintu,
kaksi-jatkońi kaľeva,
še kuši kuren jaloilla;
kurki laški kumman eänen,
parkasi pahan šävelen.
paha toivo lehmäkšehe,
piru pitkä-hännäkšehe;
havačči pakanan kaňša.
Jo oli Šampo šoatettuna,
kirjo-kaňsi kannettuna! —
Portto Pohjoiľan emäntä
iče mäńi kaččomaha:
eipä näü neätäśiä,
kūlu kulta-rintaśia
kūšissa kuhajamašša,
lehväśillä lekkumašša. —
Portto Pohjoiľan emäntä

šoan pani mieštä šoutamaha,
tuhat airon pūrimihi. —
Iče vanha Väinämöini
nousi purjeh-pūn nenähä;
kaččo iän, kaččo lännen,
kaččo pitkin Pohjon rannan:
jo tuloa purši Pohjon,
šata-haŋka hakkoapi;
šata on mieštä šoutamašša,
tuhat airon pūrimiśśä. —
Šano vanha Väinämöini:
„Kekšin kummoa vähäśen;
otan pītä pikkaraisen,
tauloa taki vähäśen;
luon mie luotośen merehe,
kari-peän on kašvattelen,
šīhi pūttū purši Pohjon,
šata-haŋka halkiepi“.
Šītä vanha Väinämöini
otti pītä pikkaraisen,
tauloa taki vähäśen;
loi heän luotośen merehe,
kari-peän on kašvatteli;
šīhi pūttu purši Pohjon,
šata-haŋka halkieľi.
Portto Pohjoiľan emäntä
nousi leivon lenťimillä,
širkun šīvillä üleni;
otti vīsi vīkatehta,
ne kühäsi küńsiksehe,
lenti purjeh-pūn nenähä. —
Šītä vanha Väinämöini
noššalti melan mereštä;
šillä küńsiä šivalti,
ei jeän kuin čakari-šormi.
Šanopa vanha Väinämöini:
„Tänne küntö, tänne külvö,
tänne kašvu kaikenlaini!“ —
Portto Pohjoiľan emäntä
tuopa noin šanoiksi virkki:
„kekšin kummoa vähäśen,
šiun on künnön, külvöm peällä;
šoam mie rautaśen rakehen,
teräkšisen tellittelen
šiun on künnön, külvöm peällä.“

Poańarvi.

Tuhkimuš.

Oľi ukolla kolme poikoa. Toatto rupei ľäźimäh, kūlov luiśśah, jotta šurma tulov, šanov pojillah kaikilla: kaččuote, mie ku kuolen, kääköä kuki milma muisťelomah miun hauvan peäľľä. —

Kuoľi ukko. Sīťä pojat pantih hautah toatto; tuldih koťih. Ei ruohita ľähťie ńi ku muisťelomah, pannah arpa, lūah, jotta kellä laŋgiev, eñži üönä lähťie. Arpa laŋgiev nuoŕimmalla pojalla; se Tuhkimukšekši ažetakši, vähä-mieľizekši rupiev.

Päivä sijautuv, sīťä mänöv Tuhkimuš toattoh hauvan peälľä, alkav sieľä moľie Jumaloa, toattuo muiśśella. Muisťelov puoleh üöhö šoate; avautuv hauta, noužov hauvašta toatto i küžüv: olettako pojat? — Heän i vaštoav: olen mie, toattozeń ťäššä. — Sīťä heän pojallah šanov, kuin elöä ťäťä ilmoa. Noužov ukko pisťüh, seiźoaľľah, andav šūren bumažnikan ďeŋgoa, vihelďäv karahuttav, sīťä tulov hepońe sťepisťä: karva kuldańe, toińe hobieńe, kolmannella ei ole hindoaki. Pojalla ando ukko sen hepośen, ńīn sītä ukko jäleľľäh hautahañše, dai hauta umbeh. Poika hepozella selkäh, tuľi koťih üön aikana dai hepozen pańi omah ambarihiñze. Nu i küžüťäh veľľet, heän ku tuľi: miťä ńäit sieľä? — En ńähńün ńi miťä mūta, kuin muisťelin toattojańi. —

Toiśśa päivāńä piťäis ľähťie toizen veľľen, keškimmäizen kui nuoŕin käü; rupiev moľimah siťä nuoŕinda veľľie, jotta mäne miun ieštä. — Ku šoan rubľoa andanet, ńim mie ľähen. — Ilda kuin tuľi, da heän toaš i ľähťöv toattoh peällä. Enďizeh tapah i alkav moľie; puolen üön aikah hauta i avautuv, i toatto nouš pisťüh, küžüv: olettako pojat? — I šanov se nuoŕin poika: mie olen, toatto. — Toatto šanov: minťäh ei tulla toizet? — N'īn heän šanov: ei ruohita ľähťie. — Kuin ei ruohita tulla, ei heiľä i hüvüťťä pie. — Bumažnikan andav šūremman vieľä, sīťä vihelďäv: tulov pedra, šarvet kuldazet. Ukko hautah, hauta umbeh toaš. Tulov poika toaš koťihiñźeh dai panov ambarihisseh pedrah, iče tulov kiukoalla da venüttöäkši moata.

Toaš kuin tulov kolmaš ilda jo, ńīm piťäis ľähťie vań-

himmaň veľľekšeň; päivällä šuoriev ľähťemäh, a üöľľä ei ńi ruohi, moľiv siťä nuoŕinda veľľieh, jotta veľľi mäne, loai siťä hüvöä. — Šoan rubľoa ottav palkkoa toaš dai ľähťöv üöksi se vaŋhimmaň veľľen eičči.

Mänöv toaš hauvan peäľľä, muisťelov toattojah nīŋkuin ieľľäki puoleh üöhö šoaťe. Noužov toatto i küžüv: olettako pojat? — Heän i šanov: mie olen nuoŕin poika, toattozeň; ei ruohita ľähťie toizet. — Kun ei ruohita ľähťie, ńīn ei heiľä i hüvüťťä pie. — Toaš viheldäv, i tulov mečäštä śika; šukahat kuldazet śeľäššä. Andav pojallah ukko dai proššaiksi poikah kera dai: käüköä enemb' elköä. — Tulov koťihiñzeh dai panov ambarihiñzeh sikah da kiukoalla venüttöäkši moata.

Päiväh moattih, i noššah makoamašta; veľľet küžüťäh: miťä ńäit sielä ńüt käveľľeššäš? — N'äiň miťä ńäiň, ečči-misťä e' ole sen jälkeh ńi keľľä. — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Sīťä veľľisťäh pois eroźi, sro'i koťih omah, alkav elöä üksińäh. Ašettelekši naimah. Tuľi čoaŕista viesťi, jotta paňi ťüťťärehenzeh kolmandeh kerrokšeh, ikkunaň viereh: ken voinov ťüťťärelďä vījä šormukšen keäštä, da ńīn siľľä annan i mieheľľä. —

Tulov äijä kuptsie i bohaťťeŕiloita hüvillä hepozilla, mitä parahilla; ühä üŕiťelläh, ajetah hepozie, eibä voija peäššä. Sieľä ne ollahki hänen veľľet kaččomašša. Heän üksińäh koissah ku eläv, šuorizi hüvih yoatteih, otti hepozeh, hepozellah selkäh hüppäzi dai ľäksi śinneže heäňgi.

Mäńi sine čoaŕin pihalla, ei tundie, ei veľľet, ei ńi keň. Kuin hevoisťah sivaldi pľeťiľľä, hepońe hüppäzi, dai heän ťüťťären otti kaikkińeh ikkunašta dai vei ťiehenže, nīŋkuiň ľindu ľenďäjä läksi, dai tuľi koťihisseh.

Ečiťäh, ken oľi, misťä tuľi, kune mäńi; ei voija ľöüťöä,

kuin ei tundieta ńi ken. Iče se naija ťüöndäv čoaŕih viessiň, (šanoihe) jotta miula on ťüťťäreh, mie käüň da mie i otin. — Tulov čoaŕi, kaččov: no miľľä sie käüt, misťä siula šai semmoińe hepońe? — Sīťä čoaŕilla ožuttav hepozeh ambarisťa i pedrah dai siañ, kaikki šupi, mi oľi. Čoaŕi šanov: mie ťämän-moizie en ole ńäkeň, eň küllut, misťä śiulaš šai? — Šain misťä šain, eččimisť' ei, a miun ollah. — Kuin šait, ńīň sie pie, dai ťüťťäreń pie. — Sīťä hüö venčaiťihiččeh; aletah heäťä piťöä, čoaŕin kera gosťieččeh, aletah elöä kuin mieš da naińe.

Etelä-karjalaa.

Rebol'a.

Iče-mie.

Oli mužikka mečćuinud biessaŋ kera, i küžüv biessa mužikalda: mi šiul' on ńimi? šanov. — Miul' on ńimi Iče-mie. A mužikka küžüv biessalda: midä šie varajad? — Mie varajan šanov, maduo. Šīdä heäň, mužikka, leikkai pihlajoa da ajo päčin täüven i paŕi tuleh. Pihlajat paloašša ruvettih šohizomah, biessa šanov: mit šohissah? šanov, vareudu kuin. Mužikka šanov: mavot šohissah. Šīdä biessa läkši pagoh meččäh. — A mužikka iellä paŕi linnut kaikki oigiašta šīveštä rippieh, oravat kaikki oigiašta šilmäštä nuorazeh pujotti. — Biessa šano lähtieššä: tulgah kaikki kahella šīvellä lendäjäd jälgeh, da mi ollov ńeľľällä jalalla juokšijoa, läkkäh kaikki jälgeh! Ei lähted biessalla ńi ükši peä, jäi kaikki hüvüž mužikalla.

Biessalla rodih paha mielešti, tuľi jälelleh rīhellä. Mužikka šielä šoittelov. Mintäh šie, šanov, Iče-mie maltat šoittoa hüviň? — Miul' on, šanov, šormet oigiat, šiulaz on

veärät šormet. Šīdä šanov: ojenna miulda šormet! Mužikka halgai pölküm-peän, pańi noaglan keškeh: pane nüt, šanov, šormet keškeh. Biessa pańi šormet; mužikka noaglan peäšti, šormet i pūtuttih keškeh. Šīdä heäń röŋgüv kaikkeh loaduh, toizie kučču̇v peäštämäh. Toizet biessat tuldih, küžütäh: ken šium pańi ših! Heän šanov: Iče-mie. Toizet alletah peššä händä, bokkie pehmendeä; heän toko huhuav: em mie! — Ka, kembä pańi? — Ka, Iče-mie. — Hüö toko pešših; peštih šurmah šoateń.

Opaššu mečču̇imah Reboľaizen kera.

Mečču̇hizen kazakka.

Mužikkoa vevošta hädäütetäh, ńi šanov: andais hod Mečču̇hińe vedoh ďeŋgoa nüt miulańi täh hädäh! Heän läkš toizeh küläh ďeŋgan ečindäh; mänömäh läkš, ńi tuľi Mečču̇hińe vaštah, küžü: kunne mäned? Šīdä heän šano, jotta lähen ďeŋgan zaimindah. Mečču̇hińe šanov, jotta läkkä miulańi vūvekš kazakakš. — No lähen, vai peäššä milma täštä heäštä. Ando ne ďeŋgad. Mužikka otti proskenjan izäštä emäštä lähtiešš', i hüö blahoslovittih, jotta Jumala šilma auttakkah!

Šīdä še mečču̇hińe vūven šüötti, ńi midä roaduo vūvešš'. Izändä käüppi toizien mečču̇hizien luo; kazakka i küžüv: midä roam mie? Izändä šanov: šüö da magoa vaiń. Še vuoži proiďi, šīdä küžüv izändä; vielägö rubiet toizekš vūvekš? — Rubien. — Min palkkoa otat vūvelda? — Min andanet, še i hüvä.

Toaš vūven magauttav izändä, iče kävelöv merellä vūven; tulov koďih, kazakka küžüv: midä roatah? — Magoa da šüö. Šīdä kolmannekš vūvekš palkkoav.

Izändä toaš kävelöv merellä; tulov koďih, noššattav:

nouže nüt kazakka poigeš. Kolme moada tulov izännäm peällä, izändä šanov: ku voizit šie heäd vaššata? Kazakka šoappi toroamah heän kera; toratah da jo i voittav še kazakka heäd. Heäd voitti da tappo. Kazakka rubiev moata, izändä toaž läkš kävelömäh.

Tuľi koďih toaš, noššattav: nouže poigeš! No i nouži. Kūži moada tulov hänellä vaštah, toaž ruvetah toroamah; ne voitti toaš, tappo, moata rubei tappahuo. Izändä läkš kävelömäh.

Tuľi koďih izändä, noššattav: nouže poigeš! Tuľi šīdä kakštoista moada, ńījeň kera toroamah rubei. Torai jo vīkon aigoa, ei voi voittoa; voitettavilla šanovppi: koďina šüttü. Hüö kačahetah šinne koďihis päiň; šill' aigoa peäd leikkai kaikilda kaheldatoista.

Tullah koďih jo izännän kera, šanov izännällä: midä mie nüd roan? Šüö da magoa nüt, kuin nüt šie peäššid miuň. Min otad nüt šie palkakš? — Mimbä šie anat? — Min ottanet, šen i anaň. Ottav eluo šīdä, min ottanov, jo küllältdi, ei pie enämböä. — Millä mie peäžen nüt koďih? — Mie anaň, šanov, hebozen, peäžed ruttoh koďih; dai ruogoa el' ana koďih mändüö, peä šivo lageh, elä šano: blahoslovi hospoďi!

Mänöv koďih, perťťih kazakkuolda, emä šanov: millä šie tuľit, poiga? — Hebožella, hebońe on tanhuošša. Emä mänöv andamah heinöä, šanov andoaššah: blahoslovi hospoďi! Rubiev pagizomah hebońe: ottoade milma poigeš, mie olen risťikaňža. Händ' otetah poigeš šieldä: mužikka.

Händä vanhemmat kirottih pienenä, jotta ei šilmä biess' ota! Häneň šīdä i otti. Šīdä šoate hänen slūgana oľi, nüt peäzi poigeš: kuin blahoslovenjan kera heinöä annettih edeh, kai biessad ollottih poigeš.

Poaen.

Olgi-čoaŕi.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — Čoaŕin akka pojan šai; pojan tahto tappoa, što pahoin pagizi, i otti ando huxarkoilla tapettavaksi. Hüö otettih peiťeťťih lapsi olgikuboh; šīďä süöťeťťih lašta sielä peitošša. Sepän akka šai lapšen; šīďä otettih vaihettih lapsi sepän akan kera i kažvatettih händä vuotta kümmeńeň.

Lapšet pihalla kižatah i kižatah hebozilla, heboziksi pannah seibähät jalla-keskih. Sīďä pannah hebožet süömäh, i ottav üksi poiga varraštav toizelda hebožeň. Üllätťeťťih varraštajoa i ruvetah händä sūďimah, pannah suďiaksi poigoa sepäň, se poiga kumbane on čoaŕilda vaihettu. I rubiav sūďimah se poiga: kuin hebožen varraštajoa da kiŕikön varraštajoa da akan varraštajoa kušša, šanov, ülläťeťäh, šīńä i tapetah. Šīďä otettih varraštajoa šiďä, loaittih rogožašta nuora i pandih hänellä nuora kaglah, sivottih, i riputettih ülähäks. Šoatettih izällä viesťi, što poiga tapettih, riputettih. Nu izä tuli sihi pojan luoksi: poiga nuorah doavittu; sīďä mäńi proŝimah čoaŕilla. Otettih keräťťih ńe pojat kai ühťeh, mi oli kižoajoa. Sīďä čoaŕi rubei küzümäh: mikŝi tappoja pojaň? Nu ruvettih toiźet pojat šanomah, što meilä suďia oľi pandu, sepän poiga, i heän käski nuorah panna i riputtoa. I ruvettih sūďimah poigoa, siďä suďioa; ei tieťťeä, kuin sūďia händä; ruvettih kaččomah knīgoista, sielďä zakonoista. Knīgoista sielďä löüeťťih, što ńīń i piďäv sūďia hebožen ajajoa, kuin poiga sūďi. Ei sillä pojalla roinnu ńi miďä vahiŋgua, ei šakotettu ńi millä. Sīďä, ńeät siä, rubei čoaŕi kaččomah, što ei ole ťämä sepän poiga. Se kuin mäńöv seppä pojan kera meččäh hīlďä roadamah, ńīn poiga šanov izällä: ťähä voizi srojia linnaň. Nu kuin

mäńöv čoaŕi pojan kera guľaimah saduh, ńīn poiga šanov čoaŕilla, butto-kuin izälläh: ťäsťä rodiezih pajapulžukka. Čoaŕi ńägev, što ťämä on poiga ei miun; sepäń poiga on, pajat kuin ažettav. Nu i ottav čoaŕi kučču sepän gosťih iččeh luoksi pīruh, šanov: elä tule aštuoń, ńi hebožella; elä tule alašti, ńi šovišša; elä tule perťťih, ńi pihalla. Sīďä seppä roďiheže pahalla mieliń, ei ťīä, kuin mäńńä čoaŕin luoksi gosťih. Rubei poiga šanomah: miďä oled, izä, pahalla mieliń? Nu seppä rubei šanomah pojalla, što čoaŕi kučču gosťih, i kučču: hebožella, ńi aštuoń; šovišša, ńi šovitta; pihalla, ńi perťťih. Poiga šanov izällä: mäne gosťih čoaŕin luoksi, ota seiväš jalla-keskih hebožeksi, lienet hebožella, ńi hebožetta; ota, šovat peälďä heiťä, ümbäri ičesťäš ťüöďä keäri, lienet ńi šovišša, ńi alašti; mäne čoaŕin luoksi gosťih i ota pane jalga perťťih, toine jäťä pihalla, lienet perťissä, ńi pihalla.

I vieďih viesťi čoaŕilla, što tuli seppä gosťih. Mäńi čoaŕi sepällä vaštah, kaččomah, kuin tuli gosťih, ńingo tuli, kuin oli kučuttu. Šano čoaŕi sepällä: maltoit tulla gosťih, da et omaštaš mieľesťä tulluń; večä poiga ńeuonuń. Nu otti čoaŕi sepän gosťitti, süöťťi i juotti, i ťüönďi sepäń i kaimaŕ pihalla i šano, što tuleń miä huomena gosťih siuń luoksi. Nu i läksi koďih seppä i roďih pahalla mieliń, što millä čoaŕia süöťťeä, juottoa, gosťittoa. Rubei sepällä poiga šanomah: elä ole pahalla mielin; tuo četverťťi viinoa da kroma leibeä i mūda ni miďä ei piä. — — —

Sīďä čoaŕi gosťiv sepäń luona, juov vīnoa i zakuziv leibeä. Sīďä ottav, sepäń kera vaihtav pojat, ńägev, što ťämä poiga oń miuń, i ottav koďih sen pojan iččeh luoksi, a sepän pojan ťüönďäv järelläh sepän luoksi.

I eleťäh i kažvav poiga ťäüeksi mieheksi. Nu sīďä toizešša siašša akka jauhua kandav robehella aitašta; tūlo-

mah rubei ülen äijälďi i jauhot otti tūli robehešta, kando kaiken akalda. I tuli akka prosimah čoaŕilla tūlen peällä: miksi tūli miulda kando jauhot. Rubei čoaŕi sūďimah; ei voi sūďia tūlen peällä ńi kuin. Poiga šano izällä: kuin siä et voi sūďia, ana vaiń miula omaš sia da omaš šovat peällä, ńi miä rubian sūďimah. Sīďä izä otti, ando šovad i omah siań. I rubei sūďimah poiga, i rubei ťiuštamah, mińä päiviń kando jauhod tūli akalda, tuligo sińä peäńä karabelšikkoa pristanih. I kučču kaikeń, kumbažet sińä peäńä tuldih karabelšikat, i rubei küzümäh karabelšikoilda: moliago tūlda mūäisťä tullešša? I šanotah karabelšikat: molima. — I kuin molia, šanov, mūäisťä, ńin akalda tūli jauhot kando; makšakkoa jauhot, anakkoa kuľa jogo karablišta akalla.

Sīďä se Olgi-čoaŕi — pieńenä oli olgikuboh peiťeťťü, senťäh i roďih Olgi-čoaŕi — nu se Olgi-čoaŕi rubei naimah toizešta moašta koroľin ťüťťäresťä. I koroľin ťüťär se mäńiš toizeh moaha, ei tuliš miehellä Olgi-čoaŕilla; veäśśä anettih Olgi-čoaŕilla miehellä se ťüťtö.

Olgi-čoaŕi läksi koista omilla azeilla sinne. Sillä aigoa se mieš tuli, kumbažella tahto mäńńä miehellä Olgi-čoaŕin naine, i Olgi-čoaŕilda naizen veďi, omahaže moaha varrašti. Olgi-čoaŕi tuli koďih, i naista ei ole koissa, i šanottih, što kando toizella moalla semmoine mieš naizeń. Nu heän otti, vägiä keräi äijän ičelläh dai otti šoiton ičelläh, šarveu, i läksi koista sihi moaha eččimäh.

Nu mäńev sihi moaha, kunna on vieďü hänen naine. I mäńev sen linnan lähillä, missä on se naine hänen otettu, jäťťäv veäń sihi i šanov veällä: miä kuin šarveh šoitań, ńin tüö šuorikkoa kai valmeheksi: toizeń kerrań kuin šoitań, ńin kai tulgoa krieposťin reunah; kolmanneń kerrań kuin šoitań, ńin kai kerralla tulgoa miuń luoksi, kušša šoitań, milma peäsťämäh. Nu heän i läksi, hiäd jäťťi i mäńi śihi koďih,

kušša oň hänen naine. Naine ištu laučalla sielä gorńičašša. I ńägev naine, što tuli mieš; šanov miehellä: uiji pois! tulov, šanov, koroľi dai tappav siun. Olgi-čoaŕi šanov naizella: kunna miä uijiň? Naine šanov: mäne lippahaže. Lippahan avai naine i Olgi-čoaŕi mäńi lippahaže; sīďä naine ištuhiže lippahalla peällä. — — Dai tuli sihi koroli i naizen luo lippahalla ištuhiže. Naine rubei šanomah: čoaŕin peällä iššun, koroľih kačoň. — Missä siul' on čoaŕi? — Otettih, lipaš avattih, i tahto koroľi čoaŕin sihi tappoa. Olgi-čoaŕi šano: elä tapa milma prosto, loai kolme petloa: petla loai līnańi, toine loai rogoźańi, kolmaš loai šulkkuńe; en ō miä prostoida rodua. Nu vot petlat loaittih hänellä i pandih ülähäksi, kuin ripuštoakšeh voiš, ei koškiš jallad moaha: üksi alemmaks, toińe ülemmäksi, kolmaš viel' ülemmäksi. I ruvettih händä riputtamah. Nu heän mäńi eńźimäžeň petlaň luoksi i rubei šanomah koroľilla, što ana miula šoittoa šarveh valda šurman iellä kerda. Ando vallan, i šoitti kerran. Kuin šoitti kerran, vägi kūldih hänen šoitandoa i valmeheksi šuorittih kaikki. Heän kuin toizen petlan luoksi nouzi, toaš koroľilla šano: ana valda miulańi šoittoa šurman iellä toine kerda. Nu koroľi käski hänellä šoittoa. Naine hänen šanov: elä ana valdoa šoittoa, mudŕa on, šanov: uiďiv. Olgi-čoaŕi iellä smieťťiv, što naista veäśśä otettih; ńügüöńä ńägev, što iče on veärä. Toizen kerran šoitti, sīďä vägi tuli kaikki reunažeh hänen, kūldih šoittua. Nu heän nouzi kolmandeh, ülimmäžeh petlah, šulkkužeh; toas-i küzüv koroľilda: ana valda šoittoa doštali-kerda šurman iellä. Naine toas-i šanov: elä ana valdoa; uiďiv, mudŕa on. Toaššen koroľi käski šoittoa kolmannen kerran. Kolmannen kuin šoitti, vägi tuli sihi kaikki kerralla, lenďi hänen luoksi. Sigäläńi vägi tapettih kai, koroľia riputettih šulkkužeh petlah. — Loaďi petlan muilla, roďih ičelläh. — Toizeh petlah pandih naine,

što miksi kielďäv: elä ana šoittoa, mudŕa on, uiďiv. Kolmandeh petlah pandih hiän vanhembi jeńeroala, kumbane koroľin abušša oli naista kandamašša.

Himol'a.

Īvana ihalańe, Tuhkei-mūriĉĉa, silmävoidien tuoja.

Oli vanha mies, saksa; se oli sogie. Hänellä oli kolme poigoa: vanhimmalla oli ńimi Samssan, nuorimmalla Pedri. keskimäzellä Īvana ihalańe, Tuhkei-mūriĉĉa.

Izä sanov nuorimmalla: mäne, sanov, silmävoidien tuondah, ota, poigazeńi hüvä orih. — Andav orihen hüvän i hüvät brujat, sadulan hüvän, päičet hüvät, sovat hüvät, dai ďeŋgoa ando küllälďi. Lähtiess' sanov: min ťerämbi voizit käüvä, sen parembi. Noh, läks, prosťih; sīd ajo, ajo lounazih soah. Tuľi kolme dorogoa hänelläh, sih on pačas piśśettü, paĉĉahaze kirjutettu: ühteh lähtenet, hebone häviäv, toizeh lähtenet, iče häviät, kolmandeh lähtenet, nälgä ńi küllä. Heän läksi sih dorogah, nälgä ńi küllä kuss' on; ajo, ajo, tuľi huonehet hüvät. Tuľi ńeiďińe perťist', sano: elä ielleh lähe, ei tule hüvä, magoa miun luona, mie hüvin piän siuda. — Otti hebozen rabiesti, pańi taľľih, läksi perťťih ńeiďizen kera. Söi perťťih mändüö. N'eiďińe küzüv: üksingo rubiat moate, vain miun kera? — Heän sanov: siun kera. — No mändih gorńiĉĉah, käsköv brihalla: rubie moata kravaťilla. — Briha kuin rubei, heän lekahutti kravaťin; kravaťťi püörähti, heän laŋgei kuoppah.

Koissa brihoa vuotettih, vuotettih; ei tule, viikostu. Izä sanov: mäŋgeä pojat eĉĉimäh. — Vanhembi poiga sanov: mie lähen. Ihalańe sanov: kuin lähtenet, kai häviäv; mie lähen. — Toatto sanov: eib' ō hüveä hevoista. — Mie otan sen hebo-

zen, kulla vettä vētäh, valgian. — Läksi, sadulan otti pahan, saduloičči hebozen sih pahah sadulah. Sīdä sanov izällä: anna ďeŋgoa. — Ando izä ďeŋgoa, sano: elä hävie. — Heän vastazi: miud' ei polta tuľi, da ńi vezi hävitä. —

Läksi, ajo puoleh päiväh soah, tuľi kolme dorogoa; dūmaičči: kuh nüt veľľi mäńi? — Läksi sih dorogah, kussa nälgä ńi küllä, kuda i veľľi mäńi. Tuľi huonehen luo, ńeičüt pordahilla seizov, sanov: tule süömäh, matkamies. — Miul' on pitkä dorog', en jouva. — Ei nossut, ielleh läksi. Ajo ildah soah; tuľi perťťi pikkarańe vastah, mäńi perťťih. Püöriv se ümbäŕ värttinän kannalla; heän käski: piätü perťťi matkalazella üödä moata! — Mäńi, akka istuv, küńńüksillä jallat, iče sopess', sano: tuľi vieras süödäväksi! — Virkki vastah akalla: äijägo matkamiehessä süödäveä: lihoa ńäppi, lūda kobrańe. — Akka sanov: āh, tämä on Īvana ihalańe! Voit tulla üöksi, ei pie ielleh männä, piän mie üödä. — Hebozen otti, süötti, juotti; küzüv kunne mänet. — Īvana sanov: toatto on sogie, mäńin voijetta eččimäh. — Akka sanov: äijä on männüzie, vähä on tulluzie, ei siun hebozella sinne soa männä. — Sie kuin voizit hüvän loaďie: ana miula hebońe. — Andoa pidäv. — Mäńi pihalla, viheldi, tuľi hebońe, hüvä kačču semmoine; sadulan pańi hebozella, kahella-toist'-kümmenellä potrūgalla pańi kīńi hebozeh. Käski nossa selgäh, ando čoassut kormańih da buťilkan ando voijetta tūva, ičestäh Īvanasta pańi peäľičči potrūgan dai lukkuh, kuin ei kirbuaīzī hebozen sellästä; ńīn rabiest' juoksov hebońe. Sīd' ando raudazet keät dai jallat, käski hänellä ajoa, sano: tulov linna, linnass' on seinä. — Ei käsked linnah männä; kuin kaksitoista čoassuo proiďi, sīd' kolmannella toista käsköv hüpätä hebozella. Kūtta süldä on seinä, mistä pidäv peäličči hüpätä.

Tuľi se kolmas-toista čoassu: hüppäütti. Mäńi sen dvortsan alla, voijetta kuss' on; läksi sellästä, lukun rīčči, pańi raudazet keät dai jallat. Sīdä nouzi kolmandeh kerrokseh, mäńi: kolme ńeijist' on kolmessa kravaťissa. Kudam' on koillizessa kokassa ńeiďińe, hänellä pieluksissa on kakstoista buťilkkoa. Heän otti kaikista voijetta, sīdä kaččov: ńeiďińe on ńīn kauńis kravaťilla, moall' ei ńäget semmoista. — — — —

Läksi pois, mäńi hebozen luo, nouzi selgäh; pańi lukkuh iččeh, ajo seinän luo. Hebone üťitti hüpätä, ei voinut hüpätä. No heän sīdä dūmaičči: tulovba hädä kädeh! — Hebone püörähti pois, algoi astuo, vei vēn randah. Sīdä hebozelda läksi sellästä da pezih vēssä. (Hebone neät ei voinut hüpätä reähissä, kuin mužikka reähän loaďi ńeiďizen kera.) Suorih, nouzi selgäh, tuľi seinän luo, hebone i hüppäi. Hebozen potkovah tabaz srūna, kelloloill' vēttü. Kellot ruvettih soittamah, roďih zvońinda semmoine.

N'eiďińe havaičču, sano: vora käü, avannosta vettä joi da avannon kahallah jätti! Mängeä, ajoade, ettägo voi tavata voroa. — Kūlov Īvana: ajetah jällesťi; otti, kirjutti kirjan: miuda kuin ajettaneh, mi roďih ühellä ńeiďizellä, se i kaikilla roih. — Tuľi ńeiďizet, da kirja dorogalla; hüö i müössüttih järilläh, emännällä kirja viedih. Emändä sano: mindäh että ajat? — Kirjan oli lükät dorogalla, müö emmä ťijä, mi on kirjassa. — Vuota, iče lähen dorogalla, mie üllän. — Īvana kūlov: toas ajetah; mäńi akan luo, mi ando hebozen, sano: milma ajetah. — Akka sanov: mäne ielleh, mie kuottelen ajajoa täh vagāuttoa. — Īvana se i läks ielleh. Tuľi ajaja se, akalla sanov: ken tästä vora käü, ken matkai? — Sanov akka: mie ńeľľäkümmendä vuotta vardeičen, ńi ken ei käü; lienöv külličči ken käünüt. —

Peittäv, ei sano praudoa. Ajaja sanov: mie üllän — läksi ielleh ajamah, ei uškot händä.

Ajo ümbäri dai Īvanalla vastah tuľi, sano: midä roavoit sie? — Ka, roavoin sidä: toatolla käün silmävoijetta. — Midä roavoit pahoin käüvessä? Mie soan vačan kera, kuin miun huigait; konza tulet miud' ottamah? — Sanov briha: kumbazella himo tulov, se i tulemma; mie toatolla vien, sanov, voidiet. — Erottih, Ivana läksi puoleh, heän toizeh.

Sīdä Īvana mäńi sen ńeiďizen luo, ku kirgui: tule süömäh. — Mäńi, ga ńeiďińe sillan päiss' sanov: tule süömäh, mie rabiessan siun hebozen. — Hevost' elä kosse, hebone on külläńe; iče süön. — Mäńi perťťih, sīdä hänen süötti; kuin süötti, sanov: rubiadgo moate? — Rubian. — Läkkä gorńiččah! — Sinna kuin mäńi, sanov: rubie moate nüt. — Īvana nägi kravaťin: moańihuoll' on; ei männüt, otti süľih ńeiďizen da pańi veässä kravaťťih. No kravaťťi se püörähti, heän mäńi haudah. Īvana ei ruohi sinne männä, läksi ovie eččimäh, mistä sinne männä. Ečči vīkon ovie, ei löüdät, lopuskall' löüďi: vardeiččie oľi ovella. Sanov: lasse miuda. — Vardeiččie i laski hänen haudah sinne. Sielä kaksitoistakümmendä miestä, veľľi üksi, ńeičüt sielä revitettü. Īvana veľľellä sanov: ńäing' ečit silmävoijetta toatolla? — Veľľi sanov: elä miuda jätä tänne, ota pois. — Läkkeä perťťih kai! sanov.

Perťťih mändih; mäŋgeä pois, sanov, ken kusta oled; — a veľľellä sanov: lähe miun kera. Sīdä läksi veľľen kera matkah. No veľľi sanov: saidgo silmävoijetta toatolla? — Sain, sanov. Veľľi sanov: siul on paha hebone, ana mie vien. — No sanov, mie annan, kuin sellästä remeńin, perziestä lapan andanet. — Miebä kuolen. — Et kuole, mie otan vähäzeld'. — No sīd' otti sellästä remeńin, perziestä lapan, da voidiet ando.

Veľľi voidiet otti da läksi, hänen jätti; tuľi koďih, voiďi, toatolla silmät roďih. Küzü toatto: näidgö i toista veľľie? — Näin, sanov, dorogalla tulov, hebone on paha. — Tuľi koďih Īvana, hebozen heitti, nouzi päčillä, sanov: lebäüvün nüt, sūren dorogan käün. —

Vuotti heän kaheksan-toista-kümmendä vuotta. Kaččov: erähänä huomenessa tuľi kolme karabľie; karabľiloilda silda loaittu heän pristańih: sīd' on kirjutettu pristańih: tulgah ken käü silmävoijetta. — Sillalla on levitettü kolme haľľakkoa, kaksi mustoa, kolmas valgie, keskimäńe. Toatto sanov poijalla, kudama poiga toi voijetta: mäne sie paginalla. — Heän otti, läksi poiga, mustoa haľľakkoa müöte astuv.

(A se sai ńeiďine, kudamalda Īvana käü voijetta, kaksi poigoa sīdä kohtuosta. Heän sanov moamo pojilla: tüö kaččuoda, konza tulov toatto.)

Poijat kačotah, hüö moamollah sanotah: tulov toatto mustoa haľľakkoa müöte, vastoammago händä? — Moamo sanov: ei se ō teän toatto, se on teän ďeäďö. Mäŋgeä, andagoa ńiskah kumbanegi. — Heän, kuin annettih ńiskah, polvizillah mäńi kai. Sīdä mäńi koďih toattoh luo, toatto küzüv: mintäh ei lassettu? — Kuin ei lassettu; mintäh, en tījä.

Se läksi Īvana ihalańe, mi käü silmävoidien peällä, pihalla; vīnan juondah rubei, otti kaksi toizie miehie vielä, tovarissoilla sanov: läkkeä nüt karabľilla. — Hüö lähettih valgioa haľľakkoa müöte astumah. Poijat sanotah moamolla: humalamiestä tulov. — Moamo sanov: ei se ō humalamiehet, se on teän toatto, se pidäv ottoa vastah. — Otettih vastah se toatto, gostitettih. Naine sanov: mie, sanov, tulen kūven meren tagoanda ottamah, sie vielä šūtkit; rubiadgo lähtemäh? — Kuin toatto tüöndänöv, mie i lähen. — Sīdä

se naine tüöndäv poijat: mäŋgeä, tuogoa toattuo tänne. — No toatto sieldä tuľi; toatolda küzüv naine: kudain poiga toi siula silmävoida? — Sanov: toi nuorembi poiga. — Mäne kuču tänne. — Mäńi ukko, toizen poijan toi. Naine küzüv: siego toit silmävoida toatollaz? — Sanov: mie. — No, mistä otit? küzüv. Mie iče käün. — Veľľi sano: kuin käüt iče, kenb' ando sellästä remeńin, perziestä lapan? Ozuta selgä! — Heän ozutti. Veľľi otti kormanosta remeńin, näütti: se on sīdä lähted. Toatto poijan peällä seändü: pańi kīńi; sie, sanov, valehteľit! Sīd' naine toas küzüv: annadgo miula poijan sen, ku toi silmävoijetta? — Annan, dai iče lähen. — Īvana sanov: kīńi oľijoa veľľie lasse väľľällä; ana heän eläv vanhalla sialla. — Dai toatto laski väľľällä; heän jäi sih elämäh. A iče otti elot omah, ďeŋgat, lähettih pois karabľiloilla toatot dai moamot dai kai sih moah, kusta kää silmävoijetta. Sielä hüö eletäh vielä.

Semssärvi.

Koiran, kaźin da zmeän iźänďä.

Eńńeň eľeťťih emä da poiga. Poiga küźüv emälďä: ana, moamo, miula sada rubľoa ďeŋgoa, mie lähen torguimah. Mäńi ŕinkalla, kaččov: koiroa ľüäh raudaźilla vičoilla. — Müögeä miula koira, kaľľizg' oň? — Sada rubľoa. — I osti koiran; toi koďih, tanhuolla laski, hän soimen alla veďiźe. Emä sanov: oh, poiga, poiga! Soan rubľoa annoit, liźeä ńi miďä roinnuh ei.

Uön magai, toas küzüv: ana, moamo, sada rubľoa ďeŋgoa. Toas otti, soan rubľoa ando. Toas mäńi ŕinkalla, kaččov: kaźie ľüäh raudaźilla vičoilla, hän vaŋguv, ravizov.

— No, min otatta kaźista? — Sada rubľoa. — Toas soan rubľoa ando kaźista i toi koďih häneň. Toi koďih hänen, laski perťiľľä, hän päčin peroh veďiźe. Emä sanov: oh, poiga, poiga! Soan rubľoa mänetit, päčin peroh veďiźe, da müda ńi miďä ei roinnuh. —

Kolmanna peäńä toas sadoa rubľoa küzüv: miďä-ńi ossan mie, sanov, ŕinkalla. Emä sanov: koiroa da kaźie eńämb elä ossa; ossa miďä ńi paremboa, miďä ťieďäńet. Mäńöv ŕinkalla, kaččov; źmeäďä ľüäh raudaźilla vičoilla, hän kärvendeľiekse, kičerdeľiekse śiďä. — Min otatta źmeäsťä? Müögeä miula źmeä. — Sada rubľoa. — I toi koďih häńen, heiťťi pordahilla, mäńöv perťťih, emäľľä sanov: mie ossin źmeän, sanov. Z'meä pordahilla viruv: ńi perťťih, ńi perťisťä ei lasse. Emä sanov: ah poiga, poiga! Kolme sadoa mäńetit kolmesta elävästä.

N'eľľänďeńä peäńä emä otti leibeä kuivai i pojalla šalkkuh pańi: mäne poiga, kunne ťieďäńet, kussa voinet peäďä süötteä: eńämbi en ana, sanov, ďeŋgoa. —

I ľäkśi poiga; koira sanov: milma eľä jäťä, mie śiula jälgeh ľähen. N'īn i sanov kaźi dai źmeä. Nu i ľäheťťih matkoamah kai ńeľľäŋ kesse; matattih, matattih, tuľi ülen sūŕi kaľľivo. Z'meä loukkoh mäńi, sano iźäńńäľľä: tule jälgeh miula. — I jälgeh i mäńi iźänďä häńeľľä; mänďih, ga sieľä perťťi kaľľivossa, sieľä iźä źmeän istuv perťiśśä. Sanov źmeä iźäľľä: ťämä miula on kaľľiz gosťa, muokasta miun peästi. — Iźäńńäľľä sanov: kerran tuov toatto ďeŋgoa, ńi eľä ota; i toizen kerran tuov vieľä eńämmäň, eľä ota; kolmannen kerran vieľä eńämmän, eľä ota; a kuldańe koľččańe on sormessa, se küźü. — I kolme kerdoa toi: ei, sanov, miula pie ďeŋgoa, miula ana koľččańe. — En andais koľččaista, ńi kalliz gosťa tuľit. — Nu i ando häńeľľä koľččazen. Otti koľččazen, prosťiźe heisťä dai ľäkśi. Z'meä

sanov: iśśe koľččazella śiľľä moada vasse da sano: miďä miula himottanov, śiďä i roikkāze. L'äkśi, i moada vasse iśki: roikkāze, sanov, miula, müťüs on ťśoaŕilla ľinna, semmoińe miula roikkāze! Iśki, i roďīze semmoińe, müťüs ťśoaŕilla ľinna rouno.

Moamon luokśi mäńi, sanov: ťüöńńä milma ťśoaŕin ťüťťäreh koźilla. — Oh, poiga, poiga! Ťśoaŕigo meiľä ťüťťäŕen andav, miďä śie dūmaičet? — T'üönďi ťäüeľľäh; i mänďih koźilla. Koźittih, i ando ťśoaŕi ťüťťäŕen, ku roďīheze hänen moińe ľinna.

Ruvettih śen žeńihän kera enźimäisťä üöďä moata: naińe i küzüv: miľľä śie, sanov, ľinnan śezen loait śezen ťeŕävüöh? — Miula on, sanov, koľččańe kormanossa; śiľľä mie loain ľinnan, ku moada vasse iśśin, sanoin: miďä miula himottanov, śiďä i roikkāze. — Sulhańe moata kuin uinoi, moržeiń kormanosta koľččazen veďi, mäńi, iski moada vasse: roikkah, sanov, miula śilda hrustaľnoi poikki meresťä! S'ieľä on, sanov, miula drūgu, koroľi, sanov. — I roďih śilda hrustaľnoi; naińe sulhaźesta pageńi, mäńi poikki meresťä koroľin luokśi.

Sulhańe havaččīze magoamasta, ga jo i poannud moržeiń! Iče magoav rogozaźessa stoanussa, ľinnoa ńi miďä e' ole, tühjä meččä, pūsta.

Ťśoaŕi ťīusti: ľinna kado dai ťüťär kado; mäńe ťīä kunne sai. Väün otti da ťürmäh pańi. Kaźi da koira ťīussettih: meän iźänďä ťürmäss' on. L'äkkä, sanotah, häńen luokśi hoďi käveľemmä, ńägieťemmä iźäńńän kera. Mänďih iźäńńän luokśi, iźänďä sanov kaźilla: voidgo sie koľččazen soaha? — Matkoav kaźi ťśoaŕin ťüťťäŕen luokśi, kaččov: tulov hīŕi vastah. T'īädgo, kuss' on koľččańe ťśoaŕin ťüťťäŕen? — T'īän: kolmekerdańe on hrustaľnoi ľipas, śieľä on sormus. S'ie vai milma eľä tapa, mie puren loukkozet da

soan koľččazen. — Mäńi, puŕi, puŕi; ühen kerroksen i puŕi ľippahasta. Kaźi sanov: mäńe pure toińe kerros vieľä. — Toista kerrosta mäńi puromah hīŕi kaźin kässüsťä: toas i puŕi toizen kerroksen. Tuľi kaźin luo, kumardeliekśi kaźilla: hambahat kai kuluttih, en voi purra eńämbi. — Mäńe pure dostaľi-kerros; ei-ńi mie tapan. — Mäńi toas, puŕi, puŕi, loukkozen loaďi pikkarazen. Mäni kaźin luo: loukkozen loain, iče en mahu. — Sanov kaźi: eigo ole pojaista? Poigańe eigo voi soaha? — Toi poigazen, poigańe i mäńi i toi koľččazen śielďä.

Otettih koira da kaźi koľččańe; ľäheťäh poikki meresťä: koira uimah, kaźi selgäh, koľččazen sūhu pańi. Kaźi koiralla sellässä istuv, koira uit. Uidih, mi aigoa ollov, koira küzüv: ongo śiula koľččańe sūssa? Heän sanov: on, sanov; oi, kirboi, sanov, koľččańe, ku sūn avaźin sanomah! Mänďih iźäńńän luokśi, iźänďä küźüv: i-go-i saitta koľččazen? — Saimma, dai kirvottima tullessa. — Mäŋgeä kalan-pūďäjien luokśi, ettägo voi hauin totkua kuin-ńi-valdah soaha, eigo haugi śüöńüt.

Mänďih pūďäjien luokśi, ga haugi ülen sūŕi pūďäjät soadu. Kaźi istu kaloa puhastoassa lauan alla, suonen śielďä i ťipńi, varrasti. Suońi avattih kaźi da koira: sīďä koľččańe suonessa. Vieďih iźäńńäľľä ťürmäh. Iźänďä otti koľččazen, iśki moada vasse: miula roikkāze śilda poikki meresťä, mäńńä naista eččimäh.

Naizen luokśi mäńi, ga śīďä naińe koroľin, sen drūgun kera kaglakkah magoav. Toaton kučču kaččomah; sanov: ťüťťäŕen häviťit, a hän ka drūgun kera magoav! — Toatto śīďä üheksäľľä ubehella händih śido ťüťťäŕen: śihi kai loppihize.

Tverin karjalaa.

Čistaja Dubrovo.

Paholaisen ottama lapsi.

Oľi bohatta mužikka, eľeťťih kahen ǩes naiźeŋ-ǩe. Ajeľi ǩiän eďäǩäźih turguлoih ostamah kaiken-jüťüťťä tavarja. L'äkśi ǩiän ostamah eďäǩäźeh turguh, Makarjovskoi-jarmaŋkah, jäi ǩäńeľľä naińe koďih. H'iän ei ťieďän mužikka, što naińe jäi koďih kohtuńe. Mužikka śieľä oľi vīkon, naińe ťiäľďä kiŕja ei ťüöńďän, što oлen kohtuńe. Mužikka śieľďä tavaroiŋ-ǩe ľäkśi koďih, pańi tavarat лodkah, лodka pūttu ńeľiľľä, ǩäńeľľä лodkja sja ei ottja. D'eŋgja tuhoi äijän, ostatkoiлla i goŕeudu; „ega", sanou, „hoť oľiś toińepuoľi i vīruччīś ńiuлda ťäńän лodkan." Seiča's ńečču śiǩi tuľi. „M'iďä", sanou, „śie goŕuičet?" — „A ga", sanou, „ńiďä: keńbi ńiuлda ťäńän лodkan vīruччīś, śiľľäbi ńie andaźin ńe vet ńin." — N'ečču i sanou: „a ńin annat?" — „A ńiďä śiuла ṕiďäu?" — „A anna ńiďä koiśśas et ťījä." — Mužikka dūmaičči, dūmaičči, ńiďä ńie en ťījä koiśśa, a śiďä ei ťieďän, što naińe jäi kohtuńe. „Nu da", sanou, „oлgah śiun, ńiď en ťījä koiśśa!" — H'iän soglasiečči ńečču i vītašši лodkan ńeľiľďä. L'äkśi mužikka ajamah, rjadosťiśśa tuлou ǩiän koďih. Paлkai hebоźet tavaroida veďäńäh i tuľi koďih, sanou: „storou naińe!" Naińe ǩüṕṕäi vastah ǩüväľľä ńieľien: „storou ihaлmoźeńi, ťerveǩeńäg' ajeľit?" — „T'erveǩeńä ajeľin, toin kaikkie äijän, tavarja kaiken jüťüťťä." I kačču лapseh: „keńen on ťäńä bŕihańe?" — „T'äńä on", sanou, „ńiän poigańe." — Mužikka i houkkeńi; „oh ńiďä kummja, ńińďäh śie

et ḿiuла ťüöńďän kiŕjja, što sait poijan, a ḿie vet toivotin poijan ńečuллa.“ — „A ḿińďäh śie toivotit?“ — „A toivotin, što äijän paлkjaľin, ďeŋgja i tuhoin äijän, goŕeuvuin i kučuin ĥäńen, i ĥiän śīďä i on, sanou ‚anna ḿie vītaššin vain oлgah ḿiď et ťījä koiśśa ḿiun oma‘. M'iďiä rubiemma ńüt rjadamah?“ — „Nu eľäkkö do vŕēḿa, ḿin Jumaла andau.“ — Eľeťäh ĥüö, proiďiu śeiččiḿen vuotta, druk i ĥävī ĥeiľďä лapsi, bŕihańe, i otti ńečču. L'äkśi bŕihańe zjagordah i oлe ei, a bŕihańe oľi muońe, što jēsľi ķeďä paugjau, kiän sorviu. Nu ruvettih bŕihaiśta eččiḿäh, ei ľöüveťä. L'äĥťeih ĥüö ťieďäjän лuo, ḿäńďih tjatto i mjamo; ĥiän udaudu koiśśa. „Jjakko ďiäďöźeńi storou! M'üö tuľima śiun лuo, sďeлai ḿīлoś, sano śie ḿeiľä prauda, kunne ĥävī ḿiän bŕihańe!“ — Otti Jjakko ŕiśśin, kaččo ŕiśťih da sanou: „śie vet toivotit лapsen ńečuллa, ĥiän otti ĥäńen.“ — N'i ḿiďä rubiemma rjadamah, Jjakko ďiäďöźeńi, ed-go voi śie ĥäńďä ṕiäśťiä?“ — „A voin.“ — „N'eḿḿä ḿüö ńi ḿiďä žjaľivoi, vain ṕiäśśä.“ — L'äĥťeih ĥüö ťieďäjäŋ-ke, Jjakoŋ-ke. M'äńďih ĥüö vanhemman ńečun лuo; mužikan da naiźen jäťťi eŕiś seiźomah a iče ḿäńi ńečun лuo. „Nu“, sanou, „ķen otti лapsen?“ — „A ḿie en ťījä, vuota sobeŕimma kaikki i küźüḿḿä.“ — Sobeŕittih ĥüö kai. „Kumbańe otti лapsen?“ — H'üö ńi ḿiď ei vírketa. H'iän rubei, vanhembi ńečču ükśin-kaksin küźeľeḿäh. Ükśi tuлou: „eu ḿiuла“, i toiḿe tuлou: „eu ḿiuла“, i koлmas tuлou: „eu ḿiuла“, i ńeľľäs tuлou: „eu ḿiuла“, vījes tuľi, kŕivoi, „ḿiuла on“, sanou, „лapsi, bŕihańe, ḿie otin.“ V'et ḿie en śiľľäh лodkan vītaššin ḿeľiľďä, ĥiän ḿiuла i toivotti.“ — „A kun et andanne, ńin veďäkkiä Jjakon küľüh, ťieďäjän!“ A ťieďäjäľľä Jjakoлla ĥimottau ťījustja, ḿiśś on küľü ĥäńeh varoin. N'ečču i sanou: „ľäkkä ḿie annan лap-

sen, a Jįakon küľüh en ľäḧe.“ L'äḧťeih ḧüö astumah, ḿäńďih, ando ńečču лapsen. Jįakko i küźüu: „ḿiśśiä on ḿiuh varoin küľü?“ — „L'äḧet, ńin kačaha hurah käďeh.“ — H'iän ľäkśi i kačahti hurah käďeh, ḧäńeľďä očaлda tukat paлettih. Otti лapsen käźih i ľäḧťeih mužikaη-ke i naiźeη-ke. Ihassuttih mužikka da naiḿe, „ḿiľľä śiula maksįa, Jįakko diäďöźeńi?“ — „L'äkkökkiä ḿiun naiźen лuoh!“ I ľäḧťeih ḧüö. M'äńďih naiźen лuoh, ťieďäjä лaηgei jaлgoih mučoллah: „naiźuoźeńi, kukkiźeńi, ṕiäśśä ḿilma ťäśťä küľüśťä!“ — Naiḿe i sanou: „kūndeлe ḿilma, ḿie ṕiäśśän. M'äńe, on peллossa kiví, aršinįa ľeveḧüťťä i aršinįa ṕidahutta a koлme aršinįa paksuhutta i ota polpudovoi молotka i perra kiv́ie, kuńi et kaiva ľäbi лoukkuo. Tuллah ńečut ottamah, śie sano, što ‚koiśś eu jouduo‘, a ťüö, mužikka da naiḿe, zakažikkįa ńeľľähküḿḿeńeh kiŕikköh, moľbanaл štobį pakottaiś jumalaлda, što prosťīśbį ŕiäḧiśťä“. H'üö annettih kaikkih kiŕikköľöih ḧäńeśťä za zdravju i štobį prosťīś jumaла ŕiäḧiśťä. — Mužikka ľäkśi pergamah. Tuллah ńečut kiv́en лuo: „ľäkkö ḿiän vanhembįa veśśeľiḿäh, ei iśtuo šüöḿäh, vuottau śilma.“ — „A ḿiula koiśśa eu jouduo“. — T'üöńďäu vanhembį toiśta; toiḿe tuлou ḧäńen лuo: „ḿiďiä-že śie et tuлe veśśeľiḿäh?“ a ľäśśä ei voi ḿäńńä, kiveśťä śipľiečeťäh murut i kohti ńečču h. H'iän ḿäńi vanhemman лuoh: „ei voi ḿäńńä ḧäńen лuoh, молotkaлla pergau kiv́ie, śiďä i kačo, prošibiu śiľḿän, i sanou: „koiśśa eu jouduo“.“ — L'äkśi vanhembi iče i otti v́ieľä kaksi: „ľäkkökkiä, ḧäńen tuomma.“ Tuľi vanhembi: „ḿiďiä śie et tuлe veśśeľiḿäh?“ — „Koiśśa eu jouduo.“ — A ḧäńen лuoh ḿäńńä ei voi. Nu hüľľäťťih käüńńän, ḧiän znai pergau молotkaлla; kazvo ḧäńen ťielaлla kondien v́illa. A ńäḿä ruvettih userdno kumardeлemah, mužikka da naiḿe i ḧäńen naiḿe, ťieďäjän. Jumala prosťi ḧäńen ŕiäḧiśťä i Jumala ṕeŕeveďi sv́ätoiksi

ĺäńen. A mužikka da naińe ruvettih eľäḿäh slāva bohu, i bŕihańe rubei kazvamah, i naitettih poigaźen i ruvettih eľäḿäh, blahodaŕimah jumalja.

Seľco.

Metsän haltialle luovutettu poika.

Ukko eľi naiźeŋ-ke e' ollun lašta. V'ijeŋküḿḿeńen víjen vūven píäh tartu lapši. Šai naińe poigaźen. Mužikka šano: „ḿeiľä vūvet šūret ollah, kažvattua ťäťä pojaiśťa ei šua, blahoďeľńah šuatamma.“ Akka soglaśiečči, što „víe blahoďeľńah“. Mužikka šuoŕiečči i ľäkśi ľinnah víeḿäh poigua. L'äkśi, aštuu bladenčaŋ-ke ḿeččiä ḿüöťe. Aštuu, aštuu ḿeččiä ḿüöťe, druk ĺäńeľľä jiäviečči ḿečän iźäńďä, luadiečči ukokši. „D'iäďö, kunne šie aššut lapšen kela?“ — „M'ie“, šano, „aššun blahoďeľńah, víen lapšen.“ — „M'ińďäh šie blahoďeľńah víet, kažvattaźit iče koiśśa.“ — „M'iula ei šua, vahna olen.“ — „Anna ḿiula“, šanou, „ťäḿä bŕihačču, ḿie luajin kūšša šeiččeḿentoišta vuotta ťäľľä bladenčalla.“ — „Koňžua ḿiula tulla poigua vaš?“ — „M'ie“, šano „kolmičči käššen šiula tunnuštua poigua, jēsľi et tunnušša, en anna poigua, a kun tunnuššat, annan.“ — Ukko dūmaičči, dūmaičči, dūmaičči. Dūmaičči, ando. Tropan luadi pūh, važemeh käďeh, „šieľä ľöüvät ḿiun koin.“ Ando, ľäkśi, ḿüöšťiäčči koďih ťeŕväh. „Annoin“, šano, „opaštua pojan, kūšša luadiu šeiččeḿentoišta vuotta.“ — Oh ukko, ukko, et ľöüvä poigua.“ — „L'öüvän, dorogalla príḿietan luajin liśkan pūh.“

I vuotti ukko koňža proiďiu kolmeküḿḿeńďä páivíä. Kolmeküḿḿeńďä páivíä proiďi, i ľäkśi ťäḿä ukko poigia vaš.

Aštuu ťäťä ḿeččiä ḿüöťe, druk käŕbäńe ĥäńeľľä oččah böükäi, i skokahti ĥäńeľľä ęďeh bŕiha nuoŕi. „Kunne šie“, šano, „aššut, ďiäďö?“ — „Aššun“, šano, „ḿie poigua vaš, bŕiha rukka.“ „Tunnuššat-go“, šano, „ḿilma, ken ḿie олен?“ Ukko kaččou, „bŕiha šoma олет, a tunne en.“ — „A ḿie“, šano, „олен šiun poiga.“ — „Neušto šie ḿiun poiga олет?“ — „Олен“, šanou. „Kuin šie ŕiäďiečit iźäńńän кела, muiśśat-go?“ — „Muišan.“ — H'iän šano: „ѵerno ńīn on, što колmeh kerdah tunnuštua ṕiďäu. Ka тулет, ńin vaštuau šilma iźäńďä da käťťä andau i šanou što „poigua vaš tuľit?“ — „Poigua vaš tuľin.“ — „Ka ožutan“, šanou, „seiča·s.“ — A poiga i šanou: „ḿeiďä ľieu kakštoiśtkümḿeńďä bŕihua, obiedaimah rubiemma kaikилла üĥemmuoźet tukat i iho üĥen šomehuš. Iźäńďä rubieu šanomah: „ka tunnušša, kumbańe on šiun poiga!“ „Ka“, šanou, „kun käškӧu tunnuštua, ḿie paikkaźелла smorkńin ńeńän i kaikin jäľľeśťi smorkńitah. Toiźen kerran лаškou ŕīĥeh kakštoiśtkümḿeńďä голubua, šуллат üĥemmuoźet, a ḿie, šanou, kaikkie ieľľä čirkńiņ крilалла oigiелла латетta ḿüöťe. Šīďä, šanou, лаškou tahnuošta kakštoiśtkümḿeńďä uvehta, a šieľďä ľäĥeḿḿä ĥüṕṕiäḿäh i jogohińe oman koikan лuo, šoimen лuo hüṕṕiäu. N'i kumbańe uveh ei колkua podvorotńua, a ḿie колkuan tagaźелла kabiелла. No kun tunnuššat kaikki šubi колme kerdua, ńīn andau šiula pojan.“

Tuľi ťäḿä mužikka ṕeŕťih, ťäťťä andau ĥäńeľľä iźäńďä, opaštaja; „poigua vaš ḿigo tuľit?“ — „Poigua vaš“ — „Aššü“, šanou, „ḿie ožutan.“ — V'ei, obiedaijah kakštoiśtkümḿeńďä ѵeľľešťä. H'iän šanou: „kumbańe šiun poigańe on“, iźäńďä šanou. H'iän i smorkńiu valgiелла paikkaźелла ńeńän. Tuatto iźäńńäľľä i šanou: „ťäḿä on ḿiun poiga.“ „T'äḿä-go on?“ — „T'äḿä.“ — Лaški ŕīĥeh лattiелла ńokkimah goлuboida kakštoiśtkümḿeńďä üĥťeh šулgah. „Kačo, kumbańe on šiun oma!“ H'iän oigiелла крilалла čirkńi, poiga, ла-

tetta vaš. — „T'äńä ńiun on golуba.“ — „No ka kolmaš kerda“, šanou, „aššu pŕińieťi vieľä!“ Tahnuon veťäjän ľüö šeiźatti tuaton iźäńďä i лaški tahnuošta kakštoiśtküńńeńďä uvehta. H'üpäťťih ńäńä ubehet juomah, juotih jäŕeľľäh, ľäĥťieťťih gosťinnoih ĥüpŕiäńäh. Kumbaŕe tuaton uveh, tagaźелла jaллалла podvorotńua kolahutaldi. Ukko i šanou: „ťäńä ńiun on oma.“ Iźäńďä šanou ukолла: „et šie tunnuštan, a poiga tunnušteliečču šiula. Na šiula poiga, ota, eľä kiťťeľieče što luajin šiula pojan“. — I ľäĥťieťťih tuatoŋ-ke koďih poiga.

Tuldih šūrella dorogaлла; „tuatto, ńüö koďih šiuŋ-ke eńńä ľäĥe, ďeŋgua šiula e' оле, eľät šie keüĥä; ľäkkä ńüö ľinnah!“ M'äńďih ľinnah. „M'ie, šano, ~~uduaŕiečen~~ muata vaš i лuaďiečen ubehekši; ńüö, šano, šuašta rubľašta, a ohjie eľä ńüö!“ Uduaŕiečči bŕiha muada vaš, лuaďiečči uveh, ei šua kiäššä pŕiďiä. V'eďäu ľinnah i kupča ńäg'öu, šanou, „ńüöďävä-go šiula on ťäńä uveh?“ — M'üöďävä“, šanou. „Äijä-go šiula ottua ťäšťä?“ — „Śada rubľevikkua“. — Otti šuašta rubľevikašta. — „M'ie“, šanou, „ohjie en anna.“ — „M'iula ei pie, moččualahiźet i оллah, panen ńie reńannoit.“ V'ei ĥäńen końūšńah, dvorńikka, šalbai. „Eh“, šano naiźеллah, „oššin ĥüvän ubehen, šuan annoin, a makšau kolme šadua.“ M'äńi naišta veďäńäh ožuttua, dvorńikka, kačču, e' оле. — A ĥiän ńäńi, tavotti tuaton реллолла da tuaš toiźen karvaľľiźekši mūttuačči. I veďäu tuatto ĥäńďä ľinnah. „Pakkuo“, šano, „kakši šadua, a ohjie eľä anna!“ Dvorńikka dogaďi, što veďäu mužikka ĥüviä oŕehta. „M'üöďävä-go on?“ — „M'üöďävä“, šanou, „on“. Že kahešta šuašta i otti. M'äni naiźen лuo, šano: „oššin ubehen, aššu kačču!“ Końūšńašša ĥäńďä e' оле jo, uiďi. M'äńi, tavotti tuaton реллon ŕeŕiľľä i tuaš uduaŕiečči varžakši. „Колme šadua ota, a ohjie eľä anna.“ — Iźäńďä kačču колokoľńалda, veďäu uvehta

ľinnah tuatto ǩäńen. Iźäńďä kupčakši šuoriečči i tuľi oštelemah. „Äijäŋ-go šiula uveh makšau?“ — „Kolme šadua“, šanou. — „Alemma et anna?“ — „En anna.“ — „Oššettu“, šanou. — „M'ie ohjin kela en anna“, a iźäńďä ǩäńďä ŕüńďäǩišťä tolńi, ohjin kela i otti, ištuočči šeľg'äh i ľäkši gostih. Tuľi šiźäŕen ľüö gostih, eďiźet jallat muah ei koškiettu, stolbah šido. S'iźär ǩäńďä üľen příjatno vaštai. S'iźär ľäkši pogrebah tuomah ogurčču a kačču: heboźella jallat muah ei tavata. Otti da poudan keŕitťi. Tuľi peŕtih da i šanou: „veľľi rukka, mińďäh šie heboźen šivoit, ei hvataija eďiźet jallat muah.“ — H'iän šanou: „et-go šie poudua keŕitťän?“ — „K'eŕitin.“ — „A keŕitit, ǩäńďä e' ole.“ — Iźäńďä ľäkši boiko jäľľeśti tavottamah, a kupčan ťüťťäŕet sadušša guľaijah. H'iän koľčźekši müttuačči i kaivoh ǩeitťiäčči. M'äńi ťüťťö juomah, kačču, üľen koľččane losńiu. H'iän käďeh i ičeľľäh otti, pańi šormeh. Iźäńďä tulou, kačču, ǩiän on jo ťüťöľľä šormešša, ei šua ottua pakkuomatta. M'äńi kupčan luo ťämä iźäńďä: „ando miula šiun ťüťär jüva, šorrin koľččaźen, käšše andua.“ T'ämä koľččańe pagizou ťüťöŋ-ke, što „eľä anna iźäńńäľľä käďeh, hoť muah ľükkiä.“ Tuatto že rubei šanomah „anna koľččańe!“ — „Olin“, šanou, „kaivošta ľöüvin, en anna käďeh, anna ǩiän muašta ottau.“ I muah ľükkäi. Koľččane luaďiečči ǩeŕńeǩekši, a iźäńďä ǩäńen kukokši müttu. H'iän ǩeŕńeǩen kukko kaiken ńokki, a vahnembi ǩeŕńeh ťüťön ľüö vieŕi, i ťüťťö ǩäńen käďeh i otti. A kukko küńńükšeľľä šibiľöiľľä hloimai i šano: „ǩeŕńeǩen ńokin a ruadajan šöin“. A že ǩeŕńeh ťüťöľľä kiäššä šanou: „ľükkiä muah!“ L'ükkäi muah ťüťťö i luaďiečči bŕiha haukakši, otti kukon, ŕeviťťeľi i šöi. „Eľä kiťťeľieče, što šie ruadajan šöit, a ruadaja iźäńńän šöi.“ — I bŕiha ľäkši tuaton luo koďih, i fokusilla ńeskoľko ďeŋgua šuahah jogo bazaŕilla ľinnašša.

Talonpoika ja tuuli.

Oлdih rahvaš bajaŕin omat, i koлm päiviä bajaŕin ruaduo ruattih i koлm päiviä koiśśa. K'eühťü mužikka kahen keššä naiźeŋ-ke i kaikki zakлuadah pandih. H'eilä ei tuллun ńiďä šūvä, i ľäkśi mužikka bohatan лuo, pakkoi raďi xŕista ľeibiä. Mužikka šano: „ńiuла peŕeh šūŕi, paiśśettuo ľeibiä oлe ei. Anna šie hoť jauhuo ńiuла väńäńe, hoť hutukši!“ — Mužikka i šanou: „ńie annan purdiлon ruiśta, ńäńe jauhota ńeľľičäľľä küľän reunašša.“ Jauhotti mužikka ťäńän purdiлon ruiśta i ľäkśi piän piäľľä kandamah koďih. Hvaťťiečči buŕa, i tūľi vei ķäńeľďä jauhon. Mužikka ťäńä kaččou, kunne ťäńä buŕa kiäńütťäńäh ľäkśi ńiun jauhoлoida, i ľäkśi jauhoлoin jäľľešťi ķüppiäńäh ńeččäh, augieda ńüöťe i meččäh. M'äńi vikkoźen ńeččiä ńüöťe i pińeńi päivä üökši, ei ruven ńäg'üńäh mužikaлla, kunne ķüpäťä. „Eh“, šano, „kun ľöüďiä üöšija.“ — Kaččou, tuлut ńäg'üu. H'iän ťäh tuлuoh ľäkśi aštumah. Tuľi tuлuon лuo, kaččou, gorńičča, peŕťi ķüvä. H'iän ikkunaлla i rubei kolkuttamah, oŋgo ķeďä ŕišťikañžua. Akkańe šieľä i andau iäńďä: „ńiďä šiuла poigań piďäu?“ — „Лašše buabo üöšijakši, pińie pihaлla on.“ — Akkańe ķäńeľľä šanou: „ńiun oллah tūлet pojat, ťeŕväh tuллah, šiun šūväh.“ — A ķiän šanou: „ńiuла i pidäu tūľiлoida, jauhon purdiлošta vieďih.“ — „Tuле, ńie šiun лaššen karžinah, küžün omiлda pojiлda.“ — Mužikka ńäńi peŕťih akkaźen лuo, karžinah veńütťiäččih. Eñžimäńe poiga, tūľi, tuľi, „ķen on šiuла muamo karžinašša?“ — „Poiga rukka, et-go ķeühiä mužikkua obīďin, purdiлon ruiśta ando kupča i šie veit?“ — „En“, šanou, „ńie košken, en oлe viäŕä.“ — Toińe tuľi poiga, vahnemman jäľg'eh; i že küžüu: „ķen on šiula karžinašša, muamo?“ —

„Et-go ke'ühiä mužikkua obīďin, purdilošta jauholoidа et-go vieńün?“ — H'iän šanou: „en ollun mie viäŕä, en ńäh'ńün purdilošša rugehie.“ — Tulou kolmaš. „M'iń'däh“, šanou, „on mužikka karžinašša?“ A muamoh kolmannella pojalla, nuoremmalla, šanou: „et-go obīďin ke'ühiä mužikkua, piän piäl'ďä et-go vieńün jauholoida purdiloη-ke?“ — A h'iän šanou: „mie vein purdilon jauholoin kela, piän piäl'lä mikśi kando, ei kattan.“ — A muamoh i šanou pojalla: „ka“, šanou, „h'äńel'lä makša velga!“ — „Anna h'äńel'lä“, šanou, „korobka, kun mie viäŕä olen.“ — Muamoh, päivä valgoi, ando korobkan nuoremman pojan, kolmannemman. — „M'iďä miula, buabo, korobkan kela ťämän ruadua?“ — „A kun mäńet koďih a kulakolla kolmičči kolahuta korobkua vaš i: „šüoťťäkkiä i gosťittakkua meiďä naižen kela!“ [1] Skokahettih šiel'ďä korobkašta kolme stŕäpuxua i allettih h'eil'ä kūšańńua, l'eibiä, miďä pakotah, šiďä i annetah. Naińe ihaštu, što meil'ä veššat h'üvät podaŕi boabo, i kolahuttau jäŕel'l'äh: „mäη'g'iä na mesto“, i tuaš ńäidä stŕäpuxoida näg'ümäh ei rubie.

H'üö el'eťäh kūn, toižen, naińe mužikalla i šanou: „miťťüöt meil'ä veššat ollah, ńīn bajaŕilla muožie e' ole; kuču mužikka bajaŕie gosťih.“ — „A“, šanou, „kun olemma ravat h'äńen, bajaŕi kiśkou.“ I naińe väg'eh kučču bajaŕie gosťih. Kučču gosťih bajaŕin mužikka. Bajaŕi mužikalla i šanou: „miďä šiun luo gosťih mäńńä, kun šie ke'üh'ä olet.“ — A mužikka šanou: „miula veššat ollah h'üvät, mi ilmalla kūšańńua on.“ — Bajaŕi kūččel'illa käški val'l'aštua hebožen, „l'äkkä“, šanou, „ťiel'el'emńä.“ — Tul'i bajaŕi mužikan luo gosťih. Kolahutaldi kulakolla mužikka korobkua, „kandakkua kūšańńua!“ — I kočahettih korobkašta

[1] Tässä kertoja näkyy hypänneen.

колмеʹ стŕäpuxua, šuoŕieččen ĥüv́in, i kačču bajaŕi, što kaikkie on stoлалла. Bajaŕi kūšaičču. Kūšaičči bajaŕi küľľäľďi i šanou: „keŕiä ńäḿä stŕäpuxat!“ Bajaŕi ľäkši koďih, korobkan kainaлoh otti. Tʹäḿä mužikka i naińe jiäďih tuaš keüĥät; tuaš ei šūv́ä ńi ḿiďä tuллun.

„A ľäĥen ḿie buabon лuo, ťijän ḿie ḿiśśä eľäu. Mužikka ḿäńi tuaš, ľöüďi ťäḿän gorńičan, buabon, ḿečäšťä, i šanou: „ḿiďä šie, mužikka rukka, tuaš ĥäďäüv́üjt?“ A mužikka: „buaboźeń, kučuin bajaŕin gosťih i ĥiän kiśko korobkaźen, kainaлoh otti.“ — Hʹiän šano: „ḿäńe karžinah, tuaš pojat tuллah, ḿiďä šanotah.“ Mužikka karžinah ḿäńi, üöľľä tuľi vahnembi poiga, v toro·m času· toińe poiga i nuorembi. „Mʹiďä tuaš mužikka tuľi, karžinašša on?“ — „A ka“, šanou, „bajaŕin naińe käški v́äg'eh kučču gosťih, bajaŕi korobkan kiśko, jiäďih tuaš“, šanou, „keüĥät.“ A poiga nuorembi šanou: „anna šie ĥäneľľä bočka, i käšše bajaŕie korobkaη-ke kučču gosťih. — Pʹäiv́ä vaлgoi, mužikka nouži karžinašta i buabo ando bočkan. „Mʹiďä ḿiuла ťäḿän bočkaη-ke ruadua?“ — „Kuču bajaŕie korobkaη-ke gosťih.“ — Tuľi mužikka koďih, naińe ihaštu, što toi bočkan. Hʹiän ḿäńi, bajaŕin i kučču gosťih. „Ota korobka, ḿie šiuла annan bočkan kuлdaźen.“ Bajaŕi poŕe·ŕiл, što ei vaлehteле, otti korobkan kainaлoh i ľäkši. Tuľi mužikkah, pańi korobkan parañšoppeh, mužikka toi bočkan kuлdaźen aitašta. „Kuлdaźešta bočkašta skokahtakkua i beregoigua bajaŕie da naišta!“ I skokahettih koлme bŕihua bočkašta i ĥeiľä tatarkaźet, čieṕṕiźet. Davai аллettih bajaŕie ľūv́ä: „eľä košše korobkua!“ Koлmaš naišta: „eľä kuču bajaŕie gosťih!“ Bajaŕi ruguoľieččou, „kieľľä ńäiďä, štobi ei ṕeŕŕeťťäiš; laššen ḿie šiun na volu·.“ — Mužikka i šanou „unahin buaboźeлda küźüö kuin kieľľeťäh.“ — Mʹäńe, küṕṕiä, kuin kieľľeťäh!“ — „Mʹäńe, šano kakš koлme bočkah.“ — Tuľi

mužikka, bajaŕi jo kuoľi. „Kakši kolme ńäŋ'g'iä jäŕeľľäh bočkah, kakši kolme ńäŋ'g'iä jäŕeľľäh bočkah!“ Bŕihat i keŕiäčeťťih bočkah. — Mužikka ťäńä jäi ľeššekši, ńäńi bočkan kela i korobkan kela ľinnah i kupča luadiečči üľen bohatta.

Tolmači.

Kivun sanat.

Eľäu Vuťťi, kauńiś Kaťťi,
eľäu śińiźeľľä ńeŕeľľä,
valgiella kiveľľä
kivińe hattu piäššä,
kiviźet kindahaźet kiäššä,
kivińe jouži kainalošša.
Ambu üöt i päivät,
pińniet, valgiet
pińneih meččih, kuiveih kūžeih,
ľepän ľiukkuloih,
raijan ruačakkoloih.
K'eiťän ńie ńäńä kivut i bolestit i ožuandahiźet,
i kattilašša keiťän,
koiŕilla šüötän.

Aunusta.

Seämärvi.

Metsän ottama tyttö.

Oľi miehele da naizele seiččei lastu. I tüttöi-lapsi tüöttih vastoi kastamah lambih; se sinne hätkestüi. Moamah sanoi kois: hänen mečču ku ottas! I hänen otti. Nu sīd enzi-päivis tarittih süvvä logoa da regeä. Häin sie oľi vuottu vīzi, kazvoi sie mečäs tobjaks ńeiďizeks.

Sīd hänel ńeiďizel kazvoi koďilaine veľľi tobjakse brihakse, häi roďih meččü-mies. Häin kävüi meččäh ainos piššalin kel; hänelleh izä, emä küzütäh: ed-go näe mečän kävves, on sinul sizär sie? I veľľi sanov toatal da moamal: en minä näe ńi kedä mečäs; no min-däh tüö, toatto da moamo, etto sano minul, on mečäs sizär peittolaizennu? — Ed-go sinä ole vie tiedänüh täh aigah sai, ku on sinul sizär mečäs? — En minä tiedänüh, tämän aigoa etto sano minulleni mečč-miehel.

Jälles sidä, se pagin ku paistih, lähti sen ńeiďizen veľľi meččäh. Kävelöv üheksä üödü pūstile mečile, kuz ei linnut peäličči lennetä, kalad alačči ujuta. Üheksändekse üökse pūtui ďogi-randah, jogi-rannaz lähti üläh virroin matkoamah; tuľi pertti vastah, oľi vereät salvas. Häin seizatui perttin veräin toakse, dūmaičči, avata-go veräi, vai e' avata: olen minä kävellüh tämän aigoa nämil moaloil, en ole ńi kuz midä nähnüh, ku tämän perttin lövvin, i täs perttis ei kūlu eläjeä ńi kedä. Dūmaičči: meńizin minä täh üökse, roďineh-go hüvä ďälgi, vai surmu roďineh?

Rubei maľittū pagizemah, koloťťimah vereädü. Sie päi kirgai: ku maľittū pagizet, en laske üökse, a ku et pagize maľittū, ga lasken. Häi ei ruvennuh maľittū pagizemah, vereät avavuttih. Meńi perttin südämeh, vereät salbavuttih. N'i ked' e' ole perttis; heitti piššalin voarnah da šallun, oľi šalluz lindū. Söi leibeä palaizen ildaizeks i rubei moate. Dūmaičči: mis kohtī minä nügöi ollen, huondeksel peässen-go täs kohtī eäres? Uinoi moata, ei varoa ńi mid' enämbi.

Vähäizen aigoa magai; rubei čupuz vaŋgumah. Häi otti, nouzi magoamas, staučan otti perttis, meńi, vettü toi joves i vettü likkäi vaŋgujale peäle sih čuppuh; vähendi vaŋgundoa. Häi vie toizen kieran toi vettü da sinne likkäi;

vähendi vie vaŋgundoa. Toi kolmanden kieran vettü, i heitti vaŋgundan. Uinoi moata meččü-mies.

Nouzi huondeksel magoamas, päivü roďih valgei. Kačahtih: ńeiďine magai rinnal šulkkuizis sovis, i uzlu tobju soboa. Lähti meččü-mies pihal, ďogi-randah meni, i ńeiďine tuľi jälgeh; meččü-mies pezi silmät dai risti silmät, dai ńeiďine pezi silmät dai risti silmät. Meńi perttih järelleh i otti šallun, piššalin, lähti matkoamah koďih, ńeiďine jälles.

Tuldih koďih. Meččü-mies heitti piššalin senččöih voarnah da šallun, meńi briha, risti perttih mendü silmät, dai ńeiďine risti silmät. Sanov briha: terveh toatal, terveh moamal! I ńeiďine sanov: terveh toatto, terveh moamo! Rubei toattah da moamah ńeiďizel silmih kaččomah, itkemäh ruvettih ülen äjjäl, lattiel unohtettihes, mustamattomaks itkiettih. Briha istui laučal da kaččoi: hoi moamo, ei-go tämä ole minun sizär? — Se on, poigu.

Kauppamies ja hänen vävynsä.

On enne, näet, kupsu. Kupsu lähtöv guľaiččemah; menöv, papp' ajav lastu ristimäh, poigoa; tulov ukko vastah, kupsal sanov: netän lapsi roiheze sinul vävüks. Häi dümaičči sen tappoa lapsen, hävitteä, sanov: müöttö-go lapsen? küzüv toatal da moamal. Hüö enzmäi sanotah: emmo müö, sanotah, aino-lastu. Häi sanov: ottoad mi tahto, müögeä! Sanotah: kolme-tuhatt' andaned, sīt, sanotah, müömmö. Sīd häi i ďeŋgad andav dai ottav lapsen eäreh. Ajav palaizen kazakan ker jogi-randoa müö, käsköv kazakal pūz vesteä karttaizen, karttaizeh käsköv panna lapsen sen, jogeh lükätä. Dai iče lähtöv eäreh koďih.

A sīd on alemba meľľičču; meľľičč' azettuv. Ižändü menöv, ga sie karttaizen ker lapsi. Ottav sen lapsen poi-

jaks, sanov: minul poigoa e' ole ńi mīttumoa. Sīd häi kazvattav sidä seiččemeh-tostu vuodes-sai. Tulov se kupsu gosťih sih meľľičču-ńiekkah; küzüv: mi-bo neče brihoi on sinulles? Vastoav: lövvin meľľičäs; kolme-kümmen vuottu ei azetelluhes meľľičču, a sīd azetui; meńin, ga karttaizen ker lapsi, sen minä otin, sanov, ičelleńi pojjaks. Kupsu se dūmaičči: neče on minun pandu karttaizeh; sanov: müöd-go brihan? — En müö, e' ole minul poigoa. Häi sanov: ota mi tahto, müö! — Kolme tuhattu andaned, ga müön. Häi ottav da ďeŋgad andav dai kirjaizen kirjuttav koďih emändäh: kui terväh tullov briha kirjaizen ker, muga terväh i tappoa. Kirjaizen andav, dai lähtöv briha.

Menöv puoleh välih, tulov starikku vastah: ozuta, sanov, kirjastu! Häi sanov: en ozuta minä, miks ozutan? sanov. Häi sanov: ozut', en minä pahoa tahto sinul. Häi ottav da ozuttav kirjaizen. Ku ozuttav, starikku net sanad hierov eäreh: kui terväh tulov, muga terväh tappoa; sil sial kirjuttav: kui terväh tullov briha, muga terväh i venččah soattakkah emändü tüttären ker. Häi ku menöv, da venččajjah.

Tulov koďih kupsu jällel päi, küzüv emändäl: jo-go tapoit sen brihan? Häi sanov: midä tapoin, sanov, kui tüöńit kirjaizen: kui terväh tullov, muga terväh i venččah soattoa. Häi sanov: kui kirjutin? sanov; midä tühjeä pagizet? sanov. A emänd' ottav dai kirjaizen tuov. Rubiev lugemah kupsu kirjastu, muga i on kirjutettu: kui terväh tullov, muga i venččah soattoa. Hä' iškövkäzī iččiedäh vaste: vikse minul on, sanov, mieled līkuttu kirjuttaes; nügöi, sanov, ei mid' azuo, pidäv eleä. Häi dūmaičči kupsu se: mene, sanov, toizih maih, neŋgoizeh i neŋgoizeh linnah, vävülleh sanov; küzü, sanov, minulleń min verd' on ďeŋgoa.

Häi i lähtöv; menöv, menöv, astuv toizeh linnah. Hänel i küzütäh: kunna sinä mened, hüvä briha? Häi vastoav: neŋgoizeh i nengoizeh linnah. A hüö sanotah: äjjü on sinne mennüttü, vähä on sie päi tulluttu. Häi vastoav: pidäv oppie mennä. — Ku mened sinne, küzü, sanotah, kaivo kuivi meile, sīd linnas tietäh, kui vezi nouzov järelleh. — Hüvä, sanov, voibi küzüö. Dai lähtöv ielleh.

Menöv toizeh linnah; opaď i küzütäh hänelleh: kunna sinä menet? — Neŋgomah i neŋgomah linnah, sanov, menen. — Äjjü on sinne mennüttü, vähä on sie järelleh tulluttu. — Pidäv oppie, sanov, mennä ga. Hüö sanotah: ku menet, sanotah, küzü, meil, sanotah, kuivi, sanotah, tammi; küzü, sīd linnas tietäh, kui lehtet kazvav. Häi sanov: hüvä; voibi, sanov, küzüö. Dai lähtöv ielleh.

Menöv eräväze linnah; küzütäh: kunna sinä menet? — Menen, sanov, neŋgoizeh i neŋgoizeh linnah. — Äjj' on sinne mennüttü da vähä on sie tulluttu. — Pidäv oppie, sanov, ga. — Menet, sanotah, ga küzü meil, sanotah, ambaris avaimet kavottih kolme vuott' aigoa, ńi mil emmo voi peästä; sīd linnas tietäh, kunna soadih. — Hüvä, sanov, küzün. Dai lähtöv ielleh.

Menöv ehätükseh; mužikk' ehättäv ilmaizen eän: kunna menet? küzüv. Häi sanov: neŋgomah i neŋgomah linnah menen. Häi vastoav: eän kaiken täz ehätteľin, ainos sinne menöv rahvastu, sie päi tule ďeďīnöi ei järelleh. — Mi roďineh, sanov, pidäv oppie. — Menet, sanov, ga küzü, kui minä peäzen ehätüksez eäreh. Häi sanov: hüvä, voibi küzüö. I lähtöv ielleh.

Menöv sih linnah, kudamah hänel pidäv. Menöv, ga ülen sūŕ' üks' on koďi, ńeľľi perttī on peälekkäi; ülimäzes perttis mučoi kaččov ikkunas peäl päi. Kaččov, ga Veńan moadu on briha, tunnustav. Küzüv: kugalaine olet, hüvä

briha? — Olen, sanov, Veńan moadu. — Tule vai tänne! Häi i menöv sinne ülähäkse; mučoi sanov: midä kävelet teä? Häi vastoav: kävelen neŋgomoa i neŋgomoa ďieluo, neŋgoine i neŋgoine kupsu tüöndi, käski küzüö täz linnas: min vastah on minulleńi ďeŋgoa? Häi sanov: ga minun sulhain' on ülimäine koroli täl linnal, nügö' on, sanov, ujiezdas, eluo tuomas; sinä, sanov, ńevvo minulleńi, midä pidäv küzüö, minä üöl küzün, minä olen se-žö tejjän moadu; sinä ota, sanov, listu bumoagoa da karandiššu, midä minä küzünen, net sinä kirjuta. Händäh panov sundugah, brihoa.

Tulov sulhaine koďih-gi: täz on, sanov, Veńan dūxxu. Mučoi vastoav: iče toit, sanov, mies, šokas. — Olgah, sanov, pane süvvä! Süöv, ga: loai posťeľi! sanov. Loaďiv posťeľin sundugan peäl, i viertäh moate.

Moatah kodvaine, ga mučoi nostattav sulhastu: nouze vai sanov, eäreh, minä unen näin; neŋgomal i neŋgomal kupsal, sanov, min vastah on ďeŋgoa? — Hō! sanov, mi on moal ďeŋgoa, hänel on puolen vastah. Opaď i uinuov sulhaine.

Järelleh i nostattav mučoi: opeät, sanov, unen näin: neŋgoizes i neŋgoizes linnas kaivo kuivi, sanov. Häi vastoav: paganoissah on valettuheze kaivon peäl; pidäv, sanov, kolme pappī ottoa da moľeiben pideä, dai kaivoh vezi nouzov. Briha sie i kirjuttav sundugas. Opeät sulhaine i uinuov.

Opaď i nostattav mučoi järelleh: nouze vai, sanov, unen näin opaď. Häi i nouzov-gi: on sinul, sanov, uńī ainos; midä näit? sanov. Näin, sanov: neŋgoizes i neŋgoizes linnas tammi kuivi, sanov. Häi sanov: sih on, sanov, ńeiďine lapsen soannuh, sen on tappanuh, sih tammin jūril moah pannuh; sih pidäv papp' ottoa, moľeiben pideä da moat

kaivoa tammin jūril, dai lehtekset kazvav järelleh. Opäď i uinuov.

Opäď i nostattav: nouze vai, opäď unen näin. — Midä näit? sanov. Neŋgomaz i neŋgomaz linnas aitan avaimet kavottih: kuz ned ollah, tieďďed-go? Häi sanov: minul ollah kormańis ned avaimet. Opäď uvvessah i uinuov.

Nouze vai, sanov, unen näin. — Midä näit? sanov. Neŋgomaz i neŋgomas kohtas on ehätükses mužikku; mil voibi häi peäst' eäreh? — Ken, sanov, viesťin viennöv ezmäizeks, hänel sanokkah: ńimeh Ižän i Pojjan i Pühän-Heŋgen, amiń[1], dai tüöndäkkäh venehen ńokas eäreh, huškakkah venehen, sīd i peäzöv, toine ilmaizeks igeä ehättämäh. — Nügöi sanov: kunna-bo sinä huomei menet, miez armas? — Menemmö, sanov, neŋgoizes i neŋgoizes linnas on kolme pučči kuldoa, menemmö, sanov, ńīdü tuomah, roih üheksikse sūtkī sīd ďieluo. Mučoi küzüv: kuz-bo sinun heŋg' on? — Heŋg' on minun: nečis on-häi očas kivi, kiven südämez on, sanov, sundugu, sundugan südämez on škatuli, škatulin südämez on lindu, linnun südämez on jäičči, jäičän südämez on, sanov, minun heŋgi; kiven peäl on-häi miekku, miekal kivie, sanov, iškie vai, sīt kivi murenov, dai minun heŋgi pūttuv.

Huondeksel nostah dai lähtietäh čorttad eäreh. Mučoi i nostav brihan sundugaz eäreh; süöttäv, juottav hänen sīt: läkkä nügöi, opimmo heŋgie soa'. I mennäh kivel-lüö, ottav miekan briha kädeh; ku išköv kivie, kivi kahtekse halgenov. Ottav, sundugan murendav dai škatulin murendav, škatulin südämez ottav linnun, linnun südämez ottav jäičän. Ottav jäičän, ga hoavoav vai polgie, čorttu i lendäv sih;

[1] Tämä lausuttiin venäjäksi, mutta Genetz otti sen sijaan aunukselaisen käännöksen kirjasta: Карельско-русскій Молитвенникъ.

ah, sanov izmeńid-gi minun! Briha i polgov jäičäl-gi, sih čorttu i laŋgenov-gi. Läkkä nügöi, sanov, perttih! mučoi sanov brihal.

Mennäh perttih, elot kannetah venehize, kolme venehtü pannah eluo; lähtietäh ajamah, mennäh ehätükseh. Jeďīnöi ei tulluh järelleh päi, sanov ehättäj, üksi sinä vai tuľit. Midä-bo, sanov, minun ďielol? Sanov: ken tullov ezmäizekse ehätettäväks, istuta venehen peräh, ńokaz ẏeneh jähkeä, sano, sanov: ńimeh Ižän i Pojjan i Pühän-Heŋgen; sīt sinä i peäzet. Dai lähtietäh ielleh ajamah.

Mennäh toizeh linnah. Linnas sīt sanotah: äjjü meńi sinne, üksi sinä vai tuľit; midä-bo, sanotah, mejjän avaimil? — Avaimet, sanov, täs kormańis. — Ota, sanotah, eluo mi tahto, ku toid avaimet. — Ei pie, sanov, eluo; on eluo minul külläl. Dai lähtietäh ielleh.

Mennäh eräväze linnah: äjjü, sanotah, sinne meńi, ďeďīnöi ei tulluh, üksi vai sinä tuľit; midä-bo, sanotah, meän tammil? — Tämmil on, sanov, ńeiďine lapsen soannuh, sen tappanuh, tammin jūril moah pannuh; moat kaivakkoa, sanov, eäreh, papp' ottakkoa, boľban pajatuttakkoa, sīt tammih lehtet kazvav. Da iče lähtietäh ielleh.

Ajetah eräväze linnah, mennäh linnah, ga: äjjü, sanotah, meńi sinne, üksi sinä vai tuľit; midä-bo, sanotah, mejjän kaivol? — Teän kaivol, sanov, paganoissah on valettuheze kaivon peäle; ottakkoa. sanov, kolme pappī, boľbanat pajatuttakkoa, dai kaivoh vezi nouzov. Lähtietäh ielleh.

Mennäh omah linnah. Mennäh randah, ga mučoi brihan ikkunas kaččov: kačo vai, sanov, toatto, minun sulhaine tulov. — Kui tulov? sanov: ei sie pidäs tulla hänel. — Minun sulhain' on, sanov. Dai tuľi perttih. Kupsu sanov: kui sinä peäzit sie? — Mies, sanov, joga sias peäzöv. — Äjjü-g'

on minul ďeŋgoa? sanov, sanottih-go? — Sanottih, sanov, min vastah on moal ďeŋgoa, sinul on puolen vastah. Se-häi, kupsu vastoav. Kuz-bo sinä, sanov, neŋga ďeŋgoa otit da eluo? — Oľis ďeŋgoa moal, vävü vastoav. Kuz on? kupsu küzüv. Oľis, sanov, nečie ehätüs, ehätüksen tagoa oľiz ďeŋgoa tukku, mene tiďďä, mi tuhanzī. — Lähten, sanov, minä ďeŋgoa tuomah.

Dai lähtöv ajamah; menöv perevozah, ga mužikk' istuttav venehen peräh, ńokaz jähkeäv venehen, iče sanov: ńimeh Ižän i Pojjan i Pühän-Heŋgen, amiń; ehätä sinä nügöi igä kai täs! Häi sih i ďeäv, a mužikku lähtöv eäreh koďih.

Vieljärvi.

Kuinka äkäpussia kuritetaan.

On sie ukko da akku; ukol da akal on üksi poigu. I toatto da moamo kuollah mollei. D'eäv heile ďeäďü; eriže ollah ďeäďän ker. Briha tahtov najja; on ńeiďine ülen hüvä, da paha-tabaine. Briha pakiččov ďeäďälleh blahoslovenjoa, a anna ei ďeäďäh, tahto ottoa ei. Briha neče ühte'lläh ottav, dai venččah hüö mennäh i svoaďbu pietäh hüö jüŕi hüvin. Lähtietäh kodoilah (= mučoin koďih) piöritteleмähäz. Kois lähties druškalleh sanov briha: vaľľasta hebo toračču goaŕu, pane kirves korjah, sanov, hevon vaľľastaes.

Ajetah hüö puoleh väľih, i puolez väľiz on mägi. Ajetah mägeh, hebo i toravuv mäen alle. Kirvehen korjaz ottav dai hevol peän i leikkoav, mučoin i vaľľastav korjah. Mučoin ker jeähäh dorogah, a svajoveh ielleh i mennäh. Mennäh, toattah da moamah küzütäh: kunne-bo jäi väü, tütär? Vastatah: mučoi i ďäi korjoa ďälles vedämäh. Toat-

tah ottav koń(u)šis parahan hevon dai tüöndävb väülleh da tüttärelleh vastah. Hebo vaľľast(e)tah dai tullah toattah luo da moamah luo. Süvväh, juvvah kai sīd, tütär da väü toattah luo gosťitetah. Dai lähtieh eäres.

Sulhaizen koiz eletäh ńedäľi toine jo. Briha ehtäl tulov, stūlal istuh, mučoileh laskettav: jaksa jallad eäreh! (A enne päi mužikan palkkoav sulhaine dai loukon lageh käsköv kaivoa i sinne mužikan panov laen peäl i andav hänel kirvehen da pleťin da kunutan). Vie keŋgäd jallaz eäreh! Mučoi sanov: mečän hašku! Jalgoi jaksamah-go tuľin sinul? I sulhaine neče laskettav: anna Hospoďi, sanov, pľeťťi! Pľeťťi laez i kirboi; mužikku, kudain oli sie, laen peäl lükkäi; i sulhaine vähih heŋgih lüöv mučoin, pezöv kaiken. I uvvessah istuh stūlal sulhaine: vie, sanov, keŋgäd jallas! Mučoi sanov: ga en-häi keŋgī vedämäh tulluh; hot tapa, g' en vie. Sulhaine opaď laskettav: anna, sanov, Hospoďi kunuttu! sanov. I kunutal opaď davai lüömäh mučoidu, davai lüömäh; lüöv, lüöv, laťťiel kai väzündäs-sai pezöv. Kolmanden kerran istuh stūlal, mučoileh laskettav: vie keŋgäd jallaz eäreh! Mučoi laskettav hänele vastah: en vie keŋgie jallaz, hot tapa, sanov. Sulhaine laskettav: anna Hospoďi kirves! I mužikku laez loukoz lükkeäv kirvehen. Häi i ottav, küńńüksel panov mučoil peän i leikata tahtov. Mučoi laskettav: hot juota hattarviet, liennen kūudelemah, älä vai leikkoa! No häi ei ńi leikkoa peädü, i ruvetah hüö elämäh hüvin sīd.

Eletäh, ollah min-go vastah; ńedälī puoľi-kümen menöv heil aigoa. Hüö i lähtieh opaď kodoilah gosťih. Sie on kaksi vävülöi toizī, ühteh kai kolme roitahaze anopelluo. Hüö i kaikin kolmei veseldütäh vävüd i kīstietäh gorń(i)čas. Päčči on, ľežantkan-päčči lämmäs. Vańhin vävü sanov: mi kīsteä! Paremb' on savoin rubľin kihl' iškie.

D'eŋg'at tukkuh i pannah, kolme sadoa. Vaŋhin vävü mučoin kučču gorńiččah, mučoileh laskettav: lükkeä kai sovad lämbiejäh päččih, vai ristu kaglah jätä! Mučoi vastoav: mečän hašku! Süöttö da juotto da vie kuroažittokseh; soboa on sadah rubl'ah peäl, i vie net päččih lükätä käskettö! Hä' ei ńi lükkeä, eäreh i lähtöv.

Toine i kučču toizen mučoin, iččeh mučoin kučču. I toine sidä-že müö ei lükkeä päččih sobī, eäres i lähtöv per'iz rapsahtah.

I kolmas kučču mučoin per't'ih, sih gorńiččah, laskettavbi: jaksai da lükkeä sovat päččih! Häi ottav da jaksah, sovat päččih i lükkeäv, ristan vai jättäv kaglah. I sulhaine ottav d'eŋgat, kai kolme sadoa; hänen muččoih, näit, kūl'i sanan, toizet ei kūltu. I toizet svajakaksed vie četver't'i vīnoa ostetah, neŋgomaks ku opasti mučoin. Se ühtez juvvah da lähtieh kod'iloih kai.

Dai se soarnu sih lopeh.

Inkerin karjalaa.

Hevaa.

Jumalaisen ainoi poikoi panee päivän paistamaan.

(Laulaja: Paroi, Sakun nainen, Hevaan kylästä.)

Ennen päivätäk elettü,
kupaeltu ilman kūtak;
vaan ei nüt nükküin rahvas
voik ei päivätäk elellä,
kupaellak ilman kūtak.
Kuka päivöin etsijäks,
kūn tarkoin tähüstäjäks?
Jumalaisen ainoi poikoi,
Kiesuksen käppiä käskü,
tuo oli päivöin etsijäin,
kūn tarkan tähüstäjäin.
Pani kannūn ollōja,
toisēn kannūn mettōja,
kolmantēn vihhaisen vīnan.
Mäni tallīn mäelle:
siell oli seitsen hengestiä

ja kaheksan kankaroja.
Sen otti oroisistän
ja valitsi varsoistän,
mill oli lammi lautaisilla,
ojain oloin sivulla,
külmä kaivo alla kapioin,
lähek oli länkien väliss.
Hüppäis hüvväisen selälle,
karkais kaunoin lautaisille,
löi sīt ruosalla orrōja,
rapaeli rānikolla.
Oroi kūnä kāntelīs,
matoin(a) vipaellīs;
Oroi juoksi, matka joutui,
vällēn väli lühhēni.
Mäni matkā vähhäisen,
teki tietä pikkaraisen:
hako vastān tullō.
Ei pāse haon ülitsek,
ei ülitsek eik alaitsek,
ümpärik ei pakenommān.
Jumalaisen ainoi poikoi,
Kiesuksen käppiä käskü,
tuohon viskais vīnojān,
olojān läikähütti,
metojān türsähütti;
halkeis hako kaheks:
tuli tie iän ikkuin,
rako rannoin polvehīn
kävväk Unnon, kävväk Vennon,
kävväk Luojoin lapsinēn,
Jummālan perehinnēn,
heikon herran valtoinēn,
papin pāstokunsinēn.
Mäni matkā vähhäisen,
teki tietä pikkaraisen;
kivi vastān tullō:
ei pāse kiven ülitsek
j. n. e.
halkeis kivi kaheks:
tuli tie iän ikkuin,
j. n. e.
papin pāstokunsinēn,
kuninkahan linnoinēn.
Hüppäis hüvän selälle,
karkais kaunoin lautaisille,
mäni matkā vähhäisen,
teki tietä pikkaraisen;
oja vastān tullō.
Ei pāsek ojan ülitsek
j. n. e.
Jumalaisen ainoi poikoi
ommēnan ojān luonut,
laukan lammēn luppais,
halkeis oja kaheks:
tuli tie iän ikkuin,
rako rannan polvehīn
j. n. e.
Jumalaisen ainoi poikoi
mäni matkā vähhäisen,
teki tietä pikkaraisen;
külä vastān tullō.
Mū külä kaikk makkais;
üks oli akka ikkunassa:
„hoi akka emohuein!
kussa teill on kū piettü,
kussa on päivä hallikoittu?“
Akka vassen vastaeli:
„siell on meillä kū piettü,
siellä päivä hallikoittu,
paksussa pajupehossa,
tihiässä tuomikossa.“
Jumalaisen ainoi poikoi

mäni katsoi päivöjän:
viel päivöi makaellō
kūtoma lepäellō.
Mäni aikā vähhäisen,
mäni tuosta tunti toin,
mäni katsoi päivöjän:
pā jo päivöiltä näkkū,
jaloit viljoin vuotehesta,
käet küllin kattehesta.
Jumalaisen ainoi poikoi
otti päivöin olallēn,
kānsi käsivarrellēn,
toi päivöin omille maille
muilta mailta vierahilta.
Jumalaisen ainoi poikoi
läitteli päivöjän
oksille ülimmäisille;
ei päivä tassaisin paissak.
Päivä paistoi rikkahille
kū kumoitti köühäisille.
Köühät rukoellōt,
mässa polvin pakkuroivat:
„miksi meijen luojuenne
ja meijen jumaluenne,
miksi tuota ei tassaisin tehnüt,
kun ei meilen päivä paissak.“
Jumalaisen ainoi poikoi
rukohuksen sai kūlomān,
läitteli päivöjän
oksille alempaisille;
ei päivöi tassaisin paissak:
päivöi paistā köühäisille,
kū kumoittā rikkahille.
Rikkāt rukoellōt,
mässa polvin pakkuroivat:
„miksi meijen luojuenne
ja meijen jumaluenne
heitti päivöin paistamasta.
Mitä müö pahhoin teimän,
ku ei meilen päivöi paissak?“
Jumalaisen ainoi poikoi
rukohuksen sai kūlomān;
läitteli päivöjän
oksille keskimäisille:
sīt päivöi tassaisin paistoi
rikkahille i rakkahille,
köühille i kerrājille.

Soikkola.

Kultalintu.

Oli enne kunigas, ja kunigahal oli kolt poikā. Kunigahal oli oikī käppiä sādu. Sāus kazvoit kultaist ommēnat. Jokko ô ain käütī varastamās. Kunigas lugi ommēnad ühest pūst, ja jokko ô hävvīs üks ommēna. Sīt kunigas lähetti vanhemman poikaha vahtī, eik tabajais varāst. Se poiga mäni vahtī, heittīs makkāmā eig nähnüt varāst. Mäni hô-

muksest kottī. Ätti küssū: näitkä varāst? Poiga sannō: en näht. Toizēl ôl mäni toine poiga. Mäni dai heittīs makkāmā, ja makkais tās hômuksē nasse. Männŏ kottī tās. Ätti küssū: näitkä varāst? — En näht. — Kolmannehēl ôl mäni kolmās poiga. Mäni ja noizi vahtimā; ja hā vahti pôl ôhö nasse. Pôlen ôn aikoi tuli varas. Lenzi lindu. Linnul ollīt kultaist sulat hännās. Poiga ambui lintua. Linnult laŋkeis üks kultain sulga. Poiga otti sulan ja vei vahtihônehesse. Itse heittīs makkāmā. Tuli kunigas katsomā: kannēl oli kultain sulga. Kunigas katsoi i mäni pois. Poiga noizi üllā ja otti sulan ja vei ädillē. Ätti küssū: kui siä sait? Poiga sannō: miä varāst en tavant, a näin. Sīd ätti sannō: pittā männä etsimā varāst, ja andoi kaigille kolmelle pojallē heppoist. I pojat läksīt etsimā. Männīt kolmen kezen têdä mŏdä i tuli kolt tênhārā. Hŏ läksīt kaik eri têlle. Nôremp poiga mäni oigiā kättē. Mäni têdä mŏdä i nägi sutta tên ārēst. Hänell oli püssü kera i tahtoi ampua sutta. Suzi noizi läkkāmā i sannō: elä ammu minnua. Sao miulle, kuhu siä tahot männä. Poiga sannō: miä mān etsimā lintua, kumba varasti meijen omenia. Suzi sannō: lakkā ommās heboisēs tähä, istū miulle selkā i lähemmä mänömā. Poiga istuis suelle selkā, i hŏ männīt üli üheksän kunigahan rīgin. Sêl oli se lindu, migä varasti omenia. Sīt se suzi saoi: miä jān tähä, a siä mā varastammā lintua, i saoi pojalle: lindu on pahaisēs kletkās. Suzi saoi: oda lindu, elä kert' kletkā. Poiga mäni lintua ottamā.

Ja sīt tūmajā: kuin miä odan linnun, a kletkā en kert? Otti linnun i kletkan. Nois tulomā pois i odettī kīn. Ja kunigahāl oli saottu: ken senen linnun varastā, nīn sīt sill kerral tabetā. I vêtī se poiga kunigahalle, ja kunigas küzüi: kenen siä ôt poiga ja kust siä ôt. Poiga saoi: miä ôn kunigahan poiga ja miun ättīn lähetti etsimā tädä lintua.

Tämä lindu käi meijen sāus ja varasti omenia. Mô kīn emmä tavannehed, a näimmä jod oli tämä lindu. Ja sīd läksimmä etsimā. Ja nüt miä pūduin kīn. — Ja sīd noizi rugoelomā, jod lastais hänt pois. Sīt kunigas saoi: ku tôt miulle toizelt kunigahalt heppoizen kuldaharjan. Ja se poiga läksi sāmā hevoist. Mäni, istuis suelle tās selkā. Ja läksīt sinne kunigahalle hevoist sāmā. Männīt sinne. Suzi saoi tās: nüt ku mā̆t, nī oda heppoin ilma suitsida. A ku odat suitsīn kera, sīt tās pūdut kīn. Ja se poiga läksi hevoist sāmā i tūmajā: kuin miä odan heppoizen ilma suitsida, lā odan suitsetki. — Otti suitset ja pani heppoizen pāhä. Noizi tômā hevoist, i sīn paigās odettī hā̆ tās kīn i vêtī kunigahalle. Kunigas sannō: kuin siä rôhit hevoist varastā? — Ja hā̆ käi rugoelomā: laze minnua pois, miä tên minen siä käzet. Ja kunigas sannō: ku têt senen, minen miä käzen; ku tôt miulle sêlt kunigahan rīgist tüdöin, sīt miä annan siulle tämän heppoizen. I poiga läksi etsimā tüttöjä, i mörni tās suelle. Suzi tuli ja käi hänt torumā: miks siä teit nīn kui miä en käskent. Ja poiga istuis suelle selkā̆, ja läksīt mänömā. I männīt sinne kunigahan rīkkī. Sīt suzi saoi: nüt kūntele minnua, oda tüttöi; nüt ei ô assia siun, nüd on assia miun. Ô siä nüt täss, a miä mā̆n sāmā tüttöjä. Ja suzi mäni sinne sātū, istuis pehkō i sen troban kohalle, mihe tullō kuľaittammā kunigahan tüttöi. Tüttöi läksi kuľaittammā ńäntköin kera i männīt sihe sue kohtā, i suzi otti senen tüdöin i vei sinne miz oli se poiga.

I männīt pojan lôks. Tüttöi i poiga istuisīt suelle selkā̆ i männīt sinne rīkkī, miz oli heppoin kuldaharja. I suzi sīt saoi pojalle: siulle on sāli antā tüttöjä. No miä noizen tüdöiks, a siä heidä tüttöi tähä. I poiga jätti tüdöin sihe i itse läksi suen kera. Ja se suzi noizi tüdöiks ja sīd männīt kunigahalle. Ja kunigas andoi senen heppoizen. Poiga

otti heppoizen ja läksi pois. Kunigas läksi kuľaittammā ja sīt männīt sātū ja suzi i pakkēni. I mäni pojan lôks; istuis sīt selkā, i männīt sinne kunigahalle, miz oli käppiä lindu. Sīt suzi saoi: siulle on sāli antaa hevoist; miä noizen heboizeks, ja sīt lähemmä kahen kezen. Ja suzi noizi heboizeks, ja männīt kunigahalle. I poiga andoi heppoizen, itse otti linnun i läksi pois, a kunigas otti heppoizen ja läksi kuľaittammā heboizel ja katsomā hüvvä hevoist. Istuis selkā. Suzi kui pôrähti, ja kunigas laŋkeis māha selāst, i vaijois māha ja suzi pakkēni.

Mäni sinne miz ollīt tüttöi ja poiga. Sīt poiga istuis suelle selkā, tüttöi istuis heboizelle. Läksīd mänömā. Sīt se poiga küssū suelt: etkä siä tiä, miz ovad miun veljänt? Suzi saoi: miä tiän, miz ovat siun veljāst, mud ei vā kelpā siulle sannoa. Poiga käi küzümā: sao miz ovad miun veljänt? Suzi saoi hänelle: veljāst tekkŏt siulle pahaisēst. Poiga saoi: evät tê miulle miun veljänt pahaisēst. Suzi saoi: siun veljāst ovat sêl hartsenois ja tiukkāt karttā. Sīt poiga läksi sinne, miz ollīt hänen veljähät. Ja veljät tiukkīt karttā. Veljīl oli sādettu jo heppoist. Ja sīt tiugettī jo päijen pälle. Tämän nüd jos sādamma, sīt annamma omat pāt. Jo sīt joudui nôremb veljä sīhe, osti heille heppoiset jällē, ja sīt läksīd mänömā kottī. Noissīd vanhemmat veljet tūmāmā, jod nôremb veljä sai tämän linnun ja heppoizen. Kuin mô nüd mämmä kottī? Ätti noisō meidä torumā. Nüt tabamma tämän veljän. A veljā sidä nugutti kovast. Veljä heittīs makkāmā. Hô ottīt, tappoit senen veljän ja itse läksīd mänömā kottī. Männīt kottī, sannoid ädillesse: mô saimma nämäd linnud ja heppoist. Ätti kītti heidä ja sīt vanhemp poiga tahtoi ottā tüttöjä naizeksē ja noizi pulmia pidämā. Ja sīd joudui sūr noida, pani heijet kaig makkāmā ja itse varasti tüdöin ja vei itsellē.

Sīt suzi mäni katsomā sidä poikā, migä oli tabettu. Suzi sai variksen pojan kīn. Varis tuli küzümā poikātā. Suzi saoi: miä en anna siulle poikā, kunnīs.et tô elogast ja kôllutta vettä. Varis mäni toi kahellājaist vettä. Suzi otti kastoi poikā, ja poiga noizi üllā. . Sīt suzi saoi: midä siun veljāst tekkīt? Hô siun tappoit. Siä nüd mā etsimā jällē tüttöjä. Lähe nüd mänömā tähä sürē metsā. I poiga läksi.

Mäni nīn kavvan ku tuli vastā kodi. Mäni hā sīhe kottī. Sīn koiz oli üks vanha akka. Se akka küzüi: mihe siä nüd māt? Poiga saoi: mān etsimā jällē tüttöjä. Akka nevvoi pojalle. Siä nüd mā üli üheksän meren. Sêl on sür tammi, tammen all on sür kirsto, ja kirssös on sür jänis. Jäniksēz on sorza, sorzās on muna, munāz on pahalaizen heŋgi. I poiga läksi mänömā. Männõ têdä möid ja katsō: tappelōt kolt pahalaist. Se poiga küssü: midä tô tappeletta? Pahalaist sannoit: saimma kold rīstā, nī emmä tīä kuin jakkā. Poiga saoi heille: miä obassan teille kuin jakkā; miä lazen püssüst lôin metsā. Kumba sāp senen lôin ja tôb miulle, sille sīt kaig ne rīssat. Poiga laski lôin metsā, ja hô läksīd etsimā. Poiga otti ne rīssat i mäni pois. Sīd mäni sinne, miz oli sür tammi ja otti tammen alt kirsson. Kirssōst sai jäniksen ja jäniksēst sai sorzan, sorzāst sai munan, ja sīd läksi tulomā jällē. Mäni sinne pahalaizelle ottamā sidä tüttöjä. Sīd hänel oli mokkōma hattu. Pani senen hadun pähä: sīd händ ei näht mikkā. I sīd mäni pahalaizelle, küzüi: anna pois tüttöi! Pahalain sannō: migä siä ôt? Miä ôn, sannō, inhimin. Sīd otti senen munan kormunāst ja rikkoi. Sīt pahalain kôli. Otti senen tüdöin ja otti soidun i läks mänömā kottī. I mäni sinne ädillē. Sêl kaig magasīt. Hā noizi sill soidul soittamā, ja vägi noizi kaig üllā. Ja sīt saoi ädillē: midä tô nüt pulmia piättä? Ätti läkkäis hänelle, kuin ollīt kaig assiat. Sīt poiga saoi:

hô̂ miun tappoit, itse ottīt tüdöin i heppoizen i linnun. Sīd ätti otti vanhemmat pojat ja sidoi heppoizen häntǟ ja mollōmat revitti. Noistī pidämǟ pulmia nôremmalle pojalle. Kutsuttī se suzi pulmī, ja suzi tuli kolmēl heboisēl. Sīd noistī jômā ja sô̂mǟ.

Näytteitä kirjallisuudesta.

Pohjois-karjalaa.

Hospodan miän Jisusan Xristan pühä evangeli Matfeista kaŕjalan kielellä.

Arhangeľsk 1895.

(Архангельскій Комитетъ Православнаго Миссіонерскаго Общества.)

Piä 2.

1. A konža šündü Jisus Viflēmašša Judeiskoin kaupungišša, kuningahan Irodan päivinä; tuldih Jerusalimah koilizešta tietäjät* i šanotah:

2. Mišša on šündünüt Judeiskoin kuningaš? nīn-kuin müö näimä Hänen tähen koilizešša i tulima, jotta kumartua Hänellä.

3. Tämän kūlduo Iroda kuningaš hätäütü i kaiki Jerusaliman-eläjät hänen kera.

4. I konža kokouti kaiki piällis-papit i rahvahan kiŕjamiehet, tījušteli heiľdä mišša Xristalla pitäü šündüö?

5. Hüö vaššattih hänellä: Judeiskoin kaupungišša Viflēmašša, nīn-kuin on kiŕjutettu prorokan kauti:

6. I šie, Viflēma, Judan-mua, et-ni millä ole pienembi Judan pitäjie; nīn-kuin šiušta lähtöü vanhin-piämieš, kumbani paimendau Miun rahvahan Izrailin (Mich. 5, 2).

7. Šilloin Iroda peitočči kučču tietäjie, šai tījon heiľdä, millä aikua ožuttautu tähti.

---

* Vīzahat.

8. I tüönži heitä Viflēmah i šano: mängüä hüväziste tījuštakkua Lapšen nähe i konža löüvättä, andakkua tieto miula, jotta i mie voizin lähtie — kumartua Hänellä.

9. Kūneldih hüö kuningašta, i lähettih: i kačo, tähti, kumbazen nähtih hüö koilizešša, kulki hiän ieššä, kuin vīmekši tuli i šeizattautu šen paikan piällä, miśśä oli Lapši.

10. A konža hüö nähtih tähen, ihaššuttih šūrella ihašukšella.

11. I mändüö taloh, nähtih Lapšen Hänen Muamon Marian kera, i kumarrettih hänellä; i avautuo elo-luarit, tuotih hänellä lahjat: kullan, luadanan i smirnan.

12. A kuin šuatih unešša käžün, jotta ei müöštüö takazin Irodan luokši, toista tietä müöten mändih omah muaha.

13. A konža hüö mändih; kačo Hospodan Angeli näüttäütü unešša Ossipalla, i šanou: nouže, ota Lapšen i Hänen Muamon i pakene Egiptah, i ole šielä, kuni en šano šiula; nīn-kuin Iroda tahtou eččie Lašta, jotta tappua Händä.

14. Hiän nouzi, otti Lapšen i muamon Hänen üöllä i läksi Egiptah.

15. I šielä oli Irodan kuolendah šuaten, jotta täütüiś šana Hospodan, šanottu prorokan kauti, kumbani šanou: Egiptašta mie kučuin Pojan Miun (Hos. 11, 1).

16. Šilloin Iroda näki narrattuna iččeä tietäjistä, kovuan šiändü i tüönži tappua kaiki lapšet Viflēmašša i kaikiśśa hänen pitäjihiśśä, kahešta i alla kahen vūvven, aikua müöten, kumbazen tījušti tietäjiľdä.

17. Šilloin täütü šanottu Prorokan Jeremein kauti, kumbani šanou:

18. Iäni Rāmašša kūlū, kūnälillä i iänellä itendä i šūri kaŕjunda; Rahiili itköü omie lapšie i ei taho heitüä itkuoh, jotta heitä eule (Jerem. 31, 15).

19. A Irodan kuolduo, Hospodan Angeli unešša näütäütü Ossipalla Egiptašša

20. I šanou: nouže, ota Lapšen i Hänen muamon i mäne Izrailin muaha; nīn-kuin jo kuoldih Lapšen hengen eččijät.

21. Hiän nouzi, otti Lapšen i Hänen muamon i tuli Izrailin muaha.

22. A kuin kūli, jotta Arxelai valdivoičou Judejašša, oman tuaton Irodan šijašša, vareutu šinne männä, no kuin šai unešša Jumalašta käžün, läksi Galileiskoihi valdivoindih.

23. I, tulduo šinne, rupei elämäh Nazarietan nimellizeššä kaupungiśśa, jotta täütüiś šana, prorokkojen kauti šanottu, jotta Hiän Nazorejakši nimittäütü.

Etelä-karjalaa.

Kompakka.

Mateuksen Evankeliumin II:nen luku.*

1. Kuin šündü Īsus Ijūdan moan ľinnašša Vifľēmašša kuńiŋgahan Īrodan päivinä, tuldih koiľizešta ťieďäjät i paisťih:

2. Miśśä on šündünüt Ijūdan kuńiŋgaš? ńägimä müö hänen ťähen koiľizešša i tuľima häneľľä kumardamahače.

3. Šen kūluhuo Īroda häďääüďü i kaikki ·Jerusaľima hänen kera.

4. I keräi kaikki vaŋhimmat pappiľissošta dai kirjamiehet rahvahašta i toimitti heilďä: miśśä šündüv Xristos?

5. Hüö šanottih häneľľä: Ijūdan moan Vifľēmašša; ńīn on prorokka kirjuttanut:

---

* Vertauksen vuoksi painetaan tähän Genetzin kielennäytteenä julkaisema Mateuksen ev:n II:n luvun käännös Kompakan murteelle.

6. I šie Vifŕēma Ijūdan moa, ńi miŕŕä et ole pienembi Ijūdan vanhembie; šiušta ŕähťöv vańhin, kumbańe paimendav miun rahvahan, Izroaeŕin.

7. Šilloin Īroda kučču peitokkaŕi ťieďäjät i toimitti heilďä, kuh aigah ťähťi ožuttih.

8. I tüöndähüö heät Vifŕēmah šano: mäŋgüöďe ťiuštakkuo šündüjäh ńähen; i konža ťüö hänen ŕöüäťťä, šanokkuode miula, i mie ŕähen, häneŕŕä kumardoačen.

9. Kūnneldih hüö kuńiŋgašta i ŕähťieťťih: i ka ťähťi, kumbańe ńähťih päivämen noužun rannašša, heän ieššä šīrdeŕih, kuńi ei, tulduoho šeizaudun šen paikan peällä, miššä oŕi Šūŕišündü.

10. N'ähťüöhö, ťähťi pieťťü, ülen äijäldi ihaššuttih.

11. I mändüö huoneheh ńähťih Šūŕišündü hänen moamoh Moarien kera i moaha šoaťen kumarrettihiče häneŕŕä i avattih omat takat i lahjottih händä kullalla, loadanalla i voiďiella.

12. I uńišša kuin heiŕä šanottih, ei mäńnä jäŕeŕŕäh Īrodan luokši, ŕähťieťťih hüö toisťa dorogoa müöťe omah moah.

13. Heän ŕähťehüö Jumalan aňheŕi ožuttih Ošsipalla uńišša i šano: nouže da ota lapsi i hänen moamo i pagene Jegiptah i ole šieŕä kuńi en šano šiula; tahtov Iroda ečči lašta i tappoa händä.

14. Noštuoh otti heän lapšen i hänen moamon üöŕŕä i läkši Jegiptah.

15. I oŕi šieŕä Īrodan šurmah šoahe, ana ŕieńöv Jumalan šanoa müöťe, prorokašta ńīn on šanottu: Jegiptašta kučuin oman poijaň.

16. Īroda kuin ńägi, što ťieďäjät händä vain nagrokšeh otettih, ülen äiäldi šeändü i ťüöndi tappamah kaikki lapšet Vifŕēmašta i šen ümbärüššäldä, kakšivuoďizet i nuoremmat, šiďä aigoa müöťen, kuin toimitti ťieďäjildä.

17. Šilloin tuľi prorokan Jeremein šanalla:

18. Eäńi kūlu Roamašša; Raxila iťki omiedah lapšie i ei tahton heiťťeä iťenďeä, jotta heiďä e' ole.

19. Īrodan kuolduo Jumalan Ańheľi uńiśśa ožuttih Ośśipalla Jegiptašša i šano:

20. Noštuo ota lapši i hänen moamo i mäne Izroaeľin moaha; kuoldih hänen heŋgen eččijät.

21. Heän noštuo otti lapšen i hänen moamon i tuľi Izroaeľin moaha.

22. Kūlduo, što Arxelai isťuhiče kuńiŋgahaksi omah toattoh Īrodan šialla Ijuďejašša, varaźi šinne männä; vain mäńi unda müöťe Gaľilein randah.

23. Mänďüöhö rubeźi elämäh ľinnašša, ńimie müöťe Nazaŕietašša, ana ľieńöv prorokan šanalla: Nazaŕeikśi ńimiťťöäkši.

Tverin karjalaa.

Matveista svjatoi jovangeli.

Toine piä.

1. Kuin šündü Jisus Judejan Linnašša Viflēmašša kuningahan Irodan päivinä, ka tuldih päivän noužuolda tiedäjät Jerusalimah i paistih:

2. Missä on šündünüt Judejoin kuningaš? näimä müö hänen tähen päivävzen noužu-rannašša, i tulima hänellä kumarduačemah.

3. Tämän kūluštahuo Iroda hädäüdü i hänen-kera kaiki Jerusalima.

4. I keräi kaiki vanhemmat pappilissošta, da rahvahašta kirjamiehet, i toimitti heiľdäh: missä šündüv Xristos?

5. Hüö šanottih hänellä: Judejan Viflēmašša; nīn on prorokašta kirjutettu.

6. I šie, Viflēma Judan mua, ni millä et uo pienembi Judan vanhemmilla: šiušta lähtöv vanhin, kumbane paimennuttav miun inehmizet Izruaelin.

7. Šilloin Iroda kučču peitokkali tiedäjät, i toimitti heiľdä, kuh aigah tähti ožuttih.

8. I tüöndähüö hiät Viflēmah, šano: mängiä tüö, i hüväzešti tījuštakkua šündüjäh-nähä; i kuin tüö lövvättä hänen, šanokkua miula, i mie lähen, hänellä kumarduačen.

9. Kūnneldih hüö kuningua i lähteih; i ka tähti, kummasťa nähtih päiväzen noužu-rannašša, hiän-ieššä šīrdiäliečih, kuni ei tulduo šeizaudun žen paikan-piällä, missä oli Šūrišündü.

10. Nähtüö, tähti piettü, ülen äijäľdi ihaššuttih.

11. I mändüö huonehukšeh, nähtih Šūrišünnün hänen muamon-Muarien-kera, i muah-šua hänellä kumarduačettih, i avattuo hänellä omat takat, lahjottih händä kullalla, luadonalla i voidiella.

12. I unissa oli heilä šanottu, ei männä järelläh Irodanluo, i hüö lähteih toista tiedä-müöť omah randah.

13. Hiän lähtehüö, ka Jumalan Angeli ožuttih Ossipalla unissa i šano: nouštuo ota Šūrišündü i hänen muamo, i pagene Egiptah, i ole šielä, kuni en šano šiula; tahtov Iroda eččie lašta i händä tappua.

14. Nouštuo otti hiän Šūrišünnün i hänen muamon üöllä, i läksi Egiptah.

15. I oli šielä Irodan šurmah-šua; ana liev Jumalan šanua-müöť, prorokašta šanottuo: Egiptašta kučuin oman poijan.

16. Šilloin nähtüö Iroda, jotto tiedäjät händä vain nagrokši otettih, ülen äijäľdi šiändü, i tüondähüö tappo kaiki

lapšet Vifliemašta, i hänen ümbärissäldä kakšivuodizet i nuoremmat, šidä aigua-müöť, kuin toimitti tiedäjistä.

17. Šilloin tuli prorokan Jeremein šanalla:

18. Iäni kūlu Ruamašša, itku, i ohkanda, i röngümine šūri; Rahiľa iťki omie lapšie, i ei tahton heitiä itendiä, jotto heidä eule.

19. Irodan kuolduo ka Jumalan Angeli unissa ožuttih Ossipalla Egiptašša, i šano:

20. Nouštuo ota Šūrišündü i hänen muamo, i mäne Izruaelin muah, kuoldih hänen hengen eččijät.

21. Hiän nouštuo otti Šūrišünnün i hänen muamon, i tuli Izruaelin muah.

22. Kūluštahuo, jotto Arhelai istuih kuningahakši oman tuaton Irodan šijalla Judejašša, varai šinne männä; undamüöť mäni Galilejan randah.

23. I mändüö rubei elämäh linnašša, nimie-müöť Nazarietašša; ana liev prorokan šanalla: Nazoreiksi nimittiäčöv.

Kolmattakümmendä kolmaš piä.

1. Šilloin Jisus rahvahalla i omilla opaššettavilla nīn pagizi:

2. Moisein šijalla istuočettih kirjamiehet da Fariseit.

3. Kaikie midä kuin hüö šanotah pidiä, pidäkkiä i luadikkua; a hiän azeida-müöť eľgiä luadikkua, šanellah hüö, a iče ei luaita.

4. Šivotah hüö jügeidä takkoja, i ei kannettavie, i pannah inehmizien olgo-piälöilä; a iče i šormella omalla ei tahota heidä liikuttua.

5. Kaiki aziet omat luaitah, ana inehmizet heidä nähtäiś; äijie kannissah omie opaššanda-kirjoja, i šūrekšipannah omien vuattein helmoja.

6. Suvatah enžimäzinä olla stolašša i enžimäzinä rahvahašša.

7. I tervehüzie pihoila, i inehmizet kučuttaiś heidä: opaštaja, opaštaja.

8. A tüö eľgiä nimittiäčekkiä opaštajiksi; üksi on tiän Opaštaja, Xristos, a tüö kaikin oletta vellekšet.

9. I eľgiägo tuatokši ičelläne kuččukkua mualla; üksi on tiän Tuatto, kumbane taivahašša.

10. Eľgiä go nimittiäčekkiä mielen-andajiksi; üksi tiän on mielen-andaja, Xristos.

11. Šūrin teisä, ana teidä kūndalov.

12. Ken šūrekši mänöv, tūnistüv, i ken iččiedä tūnistäv, liev šūri.

13. Paha teilä, kirjamiehet i Fariseit vīžahat, tüö šalbualetta taivaš-kuningahuštua inehmizien ieštä; tüö että mäne että go mänijillä anna männä.

14. Paha teilä, kirjamiehet i Fariseit vīžahat, tüö leškilöjen kodiloja šüöttä, a rahvahašša piťkie malittuloja luvetta; žen-täh teilä liev vielä vaivembi.

15. Paha teilä, kirjamiehet i Fariseit vīžahat, tüö meren i muan poiki kävelettä, luadie ühtä omakši, i kuin liev, luaitta häneštä geennan poijan, pahemman teidä.

16. Paha teilä, šogiet mielen-andajat, tüö pagizetta: ken vannuočov kiriköllä, ni mikseh on, a ken vannuočov kirikkökullalla, že viärä on.

17. Hajuttomat i šogiet, mi on šūrembi, kulda go ali kirikkö, kumbane kullan svättiv?

18. I ken kuin vannuočov oltarilla, ni mikseh on, a ken vannuočov lahjalla, annetulla oltarih, že on viärä.

19. Hajuttomat i šogiet, mi on šūrembi, lahja go ali oltari, kumbane lahjan svättiv?

20. Ken vannuočov oltarilla, vannuočov hänellä, i lahjalla:

21. I ken vannuočov kiriköllä, vannuočov hänellä, i häneššä eläjällä:

22. I vannuočija taivahalla vannuočov Jumalan šijalla i hänen-piällä istujalla.

23. Paha teilä, kirjamiehet i Fariseit vīžahat, tüö kümmenennen doljan annatta miatašta i koprašta i kiminašta, a jättiä kallehemmat zakonašta, toven i hellimizen i vieron: näidä pidi luadie, i nīdä ei hüllätä.

24. Šogiet mielen-andajat, tüö šiäkšilöjä utatta, a verbljūdoja lainuotta.

25. Paha teilä, kirjamiehet i Fariseit vīžahat, tüö piäl'däpäin puhaššatta jiädie-ašteida i purdiloja, a šiämeštä ollah tävvet varraštamista i valehušta.

26. Šogie Farisei, puhašša iellä jiädie-aštien i purdilon šiämüštä, ana lietäh i piäl'däpäin hüö puhtahat.

27. Paha teilä kirjamiehet i Fariseit vīžahat, tüö oletta kuin šomennetut kalmalavvat, kumbazet piäl'däpäin kaččuon ollah šomat, a šiämeššä ollah tävvet kuoleijen lūda i kaiken-ualasta hapatušta.

28. Nīn i tüö piäl'däpäin ožuttaliečetta inehmizillä hüvänä, a šiämeššä oletta tävvet vīžahutta i pahua azieda.

29. Paha teilä, kirjamiehet i Fariseit, tüö luaitta prorokkojen kalmalaudoja, i šomennatta oigeijen grobniččoja,

30. I pagizetta: kuin müö olizimma miän izijen aigoih, emmä hiän-kera tartuiš prorokkojen vereh.

31. Tädä-müöt' iče ičen-piällä pagizetta, jotto tüö oletta prorokkojen tappajien poijat.

32. I tüö luaitta tiän izijen mitalla.

33. Zmeja-mavot, vaškirčan kannetut, kuin tüö uijitta tuli-geennašta?

34. Tämän-täh ka mie tüönnän tiän-luo prorokat, mielövät i kirjamiehet; i tüö heistä tapatta i riputatta, i heistä lüöttä tiän kanžoisa, i ajatta linnašta linnah.

35. Ana tulov tiän-piällä jogo oigie veri, kuattu mualla, oigien Avelin vereštä Warahein poijan Zaharein vereh-šua, kumbazen tüö tappoja kirikön i oltarin-välillä.

36. Amin šanon teilä, kaiki nämä tullah tämän rodukunnan-piällä.

37. Jerusalima, Jerusalima, prorokkojen tappaja, i kivilöillä šiun-luo tüönnettülöjen tappaja, min kerdua tahoin kerätä šiun poigie, kuin kana keriäv omie poigie šibilöinalla, i että tahton.

38. Ka tiän kodi jiäv tühjä.

39. Šanon mie teilä, tiäl'dä-šua että milma niä, kuni šanotta: hüvin-paistu olet, tulija Jumalan nimeššä.

Aunusta.

Malittu Jumalan.[1]

Tätto meiän, sinä olet taivahal, i pühitäh nimi sinun, i tulov tsarstva sinun, i lienöv valdu sinun, kui taivahal i mäl, leibü meiän heitelematoi anna meile-nügöi, i jätä meile velgat meiän, kui i müö heitämmüö velguniekoin meiän, i elä vie meidü pahah, i päštä meidü ounahas.

Malittu Jumalan emäle.

Jumalan säju neidine ihastu blahoandaju Marii Jumal sinun kelä slavoslovittu sinä naižis, i blahoslovittu plodu vačah sinule pagižen späsan sait olet hengen meiän.

[1] Rukouskirja venäjän ja aunuksen kielillä, v. 1804.

Inehmizien rodukundu ennen upotustu.[1]

Enzimäine poiku Adamin oli Kain, toine Aveli. Kain ruadoi muadu; Aveli oli lambahien paimoinnu.

Ühtel kerdua hüö tuodih Jumalale lahjan: Kain muan kazvaimis, a Aveli omas karjas enzikannon lambahan. Jumal tiedi heijän mollembien süväimet i sendäh Avelile ozutti Oman hüvän mielen, a Kainale i hänen lahjal ei-ozuttanuh.

Kain vihas i pahas mieles tapoi oman vellen Avelin.

Jumal kiroi tappajan i Kain sen jälles kaikes muailmas ei-löüdänüh rauhua i varuomattomua eloaigua.

Avelin sijah Jumal andoi Adamile kolmanden poijan — Sifan. Sifas roittiheze jumalallizet i hüvät inehmizet, a Kainas pahat i vihazet.

Sifan rodukunnan keskes erikseh jumalalline oli Enoh. Häi oli muka mieldü-müö Jumalale, jotta oli otettu taivahah tervehennü i kuolemata.

Aijan mendü hüvän rodukunnan lapset naidih pahan rodukunnan lapsis. Sendäh kai počitai inehmizet mendih pahakse. Üksi vai Noi jäi jumalallizekse i jumalan armon maksajakse.

Inehmizien rodukundu jälles upotustu i rahvahien alku.

Nojal oli kolme poikua: Sim, Ham i Jafet. Heis jälles upotustu roittiheze kai rahvahat, kudamat nüköi eletäh muan-piäl.

---

[1] Начатки христіанскаго православнаго ученія на карельскомъ и русскомъ языкахъ. Pietari 1882.

Ham ei-kunnivoittanuh omua ižiä i sendäh kaimai hänen blahoslovenjan. Hamas müöstei roittiheze pahat rahvahat jälles upotustu.

Aijan mendū pahat rahvahat i pahat dielot heijän keskes ližettih. Meni sihsah, jotta heitettih kunnivoittamah Jumalua, a heittähū Händü kunnivoittamah, ruvettih i unohtamah Händü. Konzu unohteltih oikkiedu Jumalua, a ühtelleh heijän süväimes oli vie tundo, jotta ei-sua olla Jumalata: silloin ruvettih kunnivoittamah Jumalan-sijas päiväistü, kūdamua i muidu luaittuloi-kaluloi. Se nimitetäh paganoin uskokse i kuvien kumarduksekse. Oikien Jumalan tiedo odva jäi vai Siman rodukunnas.

Kui inehmizet roittiheze ühtes inehmizes, sendäh hüö paistih ühtel kielel i oldih ühtennü rovunnu. Ülbeüs pani heil tühjän mielen luadie sūren huonehen taivahassah, jotta mennä heile kūlužakse. Sendäh Jumal nakaži heidü sil, jotta sevoiti heijän kielet muka, jotta hüö ei ruvettu ellendämäh toine-tostu i levitih kaikkie muailmua-müö. Sidä-müö roittiheze monet rahvahat, pakizijat monel kielel.[1]

---

[1] Sanoissa poiku, muka, alku, nüköi, oikien, pakizijat on venäläisessä kirjaanpanossa k:n alla lisämerkki [ehkä puheäänetön media?]; oikkiedu sanassa, jossa edellinen k voisi aiheutua painovirheestä, on tämä merkki vaan jälkimäisen k:n alla.

SANAKIRJA.

Lyhennyksiä.

A. = aunusta.
a. = adjektiivi.
adv. = adverbi.
dem. = deminutiivimuoto.
fakt. = faktiiviverbi.
frekv. = frekventatiiviverbi.
I. K. = Inkerin karjalaa.
int. = interjektsioni.
konj. = konjunktsioni.
nom. = nominatiivi.
part. = partikkeli.
postp. = postpositsioni.
prep. = prepositsioni.
R. = ruotsin kielen.
raam. = raamatun kappaleissa.
refl. = refleksiivinen.
run. = runoissa.
s. = substantiivi.
Tv. K. = Tverin karjalaa.
V. = venäjän kielen.
v. = verbi.
vart. = vartalo.

A.

a konj. ja int. mutta; ah! (V. a).

abu, avun s. apu.

a|iga, a|ika -jan s., a. ja adv. aika, aivan; *puolen üön aikah; pôlen ôn aikoi* (I. K.) puolen yön aikaan.

ainoi -n a. (I. K. run.) ainoa.

ainos adv. yhä, aina.

ait|ta -an s. aitta.

aj|oa -an v. ajaa, tunkea, ahtaa (uuni täyteen, avantoon); leikata (partaa); hakata (kaskea, rajaa); laskea, purjehtia (merta myöten).

ak|ka -an s. akka, vaimo, puoliso.

akka|ńe -zen s. dem. = edell.

ala|ńe -zen s. alainen, lapanen, vantus, kinnas.

alasťi adv. alasti (ilman vaatteita).

alačči postp. alatse.

alemba adv. alempana, alemmaksi.

al|koa -lan t. *-an* v. alkaa.

ambari -n s. ulkoaitta, tavapuoti (V. амбаръ).

an|doa -nan t. *-an* v. antaa; *miehellä andoa* naittaa.

anna t. *ana* imperat. edell. siksi että, jotta; *ana liev* t. *ľieńöv* jotta tulisi.

angeli -n enkeli (V. ангелъ).

ar|pa -van s. arpa; *panna, lūa a.* heittää arpaa.

aršina -n s. arsina; ven. mitta noin 70 sm pitkä (V. аршинъ).

assia -n s. (I. K.) = *azia.*

aš|tuo -šun v. astua, käydä jalkaisin; *aštuon* astuen, jalkaisin.

azia t. *ažie -n* s. asia.

azu|o -n v. tehdä, laittaa, valmistaa.

ažet|ellaheze -telemmos frekv. *ei azetelluhes melliččü* ei mylly seisahdellut.

ažet|toa -an v. asettaa.

ažet|toakšeh -ammoh v. refl. asettua, ruveta (jksikin).

ažet|tuo -un v. refl. asettua.

augie -n s. ja a. aukea; aukea, puuton seutu.

aut|toa -an v. auttaa, mahtaa; *en mie mit' auta* en mahda mitään.

avan|do -non t. *-don* avanto.

avau|tuo -vun v. refl. avautua.

avavu|o -n v. refl. (A.) = edell.

B.

-ba, -bä part. *-pa, -pä; eibä.*

bajaŕi -n s. bojari (V. боярин).

bazaŕi -n s. pasari, myyntipaikka (V. базаръ).

beregoi|ja -čen v. hutkia, lyödä.

biesa t. *biessa -n* s. perkele V. бѣсъ).

bladenča -n s. pikku lapsi (V. младѣнецъ).

blahoandaj|u -an s. ja a. armoitettu, runsasarmoinen (neitsyt Mariasta) (V. благодатная).

blahodaŕi|e -n v. kiittää (V. благодарить).

blahoďeľńa -n s. kasvatuslaitos, hyväntekeväisyyslaitos (vrt. V. благодѣлать).

blahoslovenja -n s. siunaus (V. благословеніе).

blahoslovi|e -n v. siunata (V. благословить).

-bo (A.) = *-ba -bä; midäbo kuzbo.*

bohaťťeŕi -n s. hyvin väkevä urho (V. богатырь).

boiko adv. ketterästi, reippaasti (V. бойко).

bok|ka -an s. kylki, kuve (V. бокъ).

boľban -an s. = *moľeiben.*

bolesti- n s. tauti (V. болесть).

bočka -n s. tynnyri (V. бочка).

briha -n s. nuorukainen.

briha|ńe -zen s. dem. = edell.

bruja -n s. kalu, työkalu, kapine, ase; plur. *brujat* valjaat (vrt. V. сбруя).

buabo|ńe -zen s. dem. ämmä, mummo (V. баба).

buitto- t. *butto-kuin* konj. ikäänkuin, niinkuin (V. будто).

bumažńik|ka -an s. lompakko (V. бумажникъ).

bumoaga -n s. paperi, välikirja (V. бумага).
buŕa -n s. myrsky, rajuilma (V. буря).
butilk|ka -an s. pullo (V. бутылка).
b'öük|ätä -iän v. lyödä nyrkillä.
dūxxu -n s. haju, lemu, henki (V. духъ).
dūmai|ja -čen v. tuumia, ajatella, arvella (V. думать)
dvorńik|ka -an s. talonmies (V. дворникъ).
dvortsa -n s. palatsi, linna (V. дворе́цъ).

D, D'.

da konj. ja (V. да).
da-i konj. ja myös, myöskin.
ďeďinöi -n ä. yksikään.
ďeŋga -n s. raha (V. деньга).
ďeäď|ö -än s. setä, eno (V. дядя).
do prep. asti, saakka (V. до).
doavi|e -n v. kuristaa kurkusta; pieksää (V. давить).
dogaďi|e -n v. huomata (vrt. V. догадаться).
doľa -n s. osa (V. доля).
doroga -n s. tie (V. дорога).
doštaľi -n s. jäännös, loput; *doštali-kerda* viimeinen kerta (V. досталь).
druk adv. yht'äkkiä (V. вдругъ).
drušk-u -an s. (A.) ohjemies (sulhasen) (V. дружка).
drūgu -n s. ystävä (V. другъ).

E.

eďi|ńe -zen etinen, etu- (puoli, jalat).
eďähä|ńe -zen a. etäinen, kaukainen.
ega part. (Tv. K.) katso, vaikkapa, jopa, toki.
eht|ü -än s. ehtoo, ilta.
ehät|ellä, -telen frek. = seur.
ehät|teä -än v. saattaa poikki (järven, joen).
ehätü|s -ksen s. paikka, josta „ehätetään".
eičči postp. edestä, verosta, asemesta.
el|eä -än v. elää, asua, oleskella.
ellend|eä -än v. (A.) ymmärtää.
elo -n s. elo, elämä; tavara, omaisuus.
elo-a|igu -jan s. olo-aika, elinaika.

elo|gas -kkahan a. (I. K.) elävä.
eläjä -n s. eläjä, asukas.
elävä -n s. ja a. eläin; elävä.
emä -n s. emä, äiti; naaras.
emän|dä -nän s. emäntä.
enďi|ńe -zen a. entinen.
ennen, eńńein t. *enne* adv. ennen.
enzikan|do -non s. (raam.) esikoinen.
enzimäi adv. ensin.
enämbi adv. enää.
eŕiś adv. erikseen.
eriže t. *erize* adv. erikseen t. erillään.
er|ota -uon v. erota.
erä|š -hän pron. eräs, joku, muutama.
ezi, ien s. esi; *ieššä, ieštä, edeh*, postp. edessä, edestä, eteen; *ielläh* t. *ielleh* adv. edelleen, eteenpäin.
ezmä|ńe -zen lukus. ensimmäinen; *ezmäisekse* ensimmäiseksi.
eä|ńi -nen s. ääni.
eäreh, eäreš t. *eäres* part. pois.

F.

fokusa -n s. silmänkääntäjätemppu (V. фокусъ).

G.

ga part. kah, niin, siis.
geenna -n s. helvetti (V. геенна).
-gi part. -kin.
-go part. -ko -kö; -ka -kä.
goaŕ|u -an s. ruskeanpunainen hevonen (V. карій).
goluba -n s. kyyhkynen (V. голубь).
goŕeu|duo -vun v. refl. mennä kurjaksi, vaivaantua.
gorńič|ča -an s. vierastupa, kamari (V. горница).
goŕui|ja -čen v. nähdä vaivaa (V. горевать).
goś|ťa -śan s. vieras, kesti; *gosťih* vieraiksi, kestiin (V. гость).
gosťi|e -n v. olla vieraana (V. гостить).
gosťi|ekseh -mmos v. = edell.
gosťinnoi -n s. vierashuone, vieraspiha (V. гостинный.)
gosťit|toa -an v. kestitä, ravita vierasta.

grobnič|ča -an s. ruumisarkku (V. гробница).

guľai|ja -čen v. huvikseen kävellä t. ajella (V. гулять).

H.

hajut|on -toman a. mieletön, hullu.

haľľak|ka -an s. verka, verkavaatteus.

hal|lata -goan v. halkaista.

hal|leta -gien v. haljeta.

hallik|koja(k) -oin v. (I. K.) hallita, omistaa.

ham|maš -bahan s. hammas.

hanho|ńi -zen s. dem. hanhonen.

hapatu|š -kšen s. riettaus.

hartsenoi -n s. majatalo, ravintola (V. харчевня).

hašku -an s. haiska; *mečän hašku* (haukkumasana).

hattarv|ezi -ien s. jalkahattaran pesuvesi.

hau|da -van s. hauta, kuoppa.

hau|gi -in s. hauki.

hauk|ka -an s. haukka.

havač|čuo -un v. herätä.

havuk|ka -an s. haukka.

heinä -n s. heinä, ruoho.

heittelemat|oi -toman a. alituinen.

heit|teä -än v. heittää, laskea alas, jättää, lakata.

h'eitťiäč|čie -en v. (Tv. K.) heittäytyä, laskeutua alas.

hellimi|ńe -zen (raam.) s. armo, laupeus.

hengesti -n s. (I. K.) ori, orihevonen (vrt. R. hingst).

heŋg|i -en s. henki, sielu.

heppoin, heboizen s. (I. K.) hevonen.

h'erńeh -en s. herne.

heän, hänen pron. hän; plur. *hüö, hiän* t. *heijän.*

heä|t -löin s. häät; *aletah heätä pitöä* alkavat häitä viettää.

hier|uo -on v. hieroa.

hǐ|ľi -len s. hiili.

hǐ|ŕi -ren s. hiiri.

himo -n s. himo, halu.

himott|ua -ā v. impers. himottaa, haluttaa, tekee mieli.

hin|da -nan s. hinta.

hлoim|ata -uan v. (Tv. K.) tehdä veltto liike (kädellä, siivillä).

hoa|ba -van s. haapa.

hoav|ata -oan v. yrittää, heväistä, herittää (puhua, polkea, lyödä).

hoava -n s. haava.
hobie -n s. hopea.
hobie|ńe -zen a. hopeinen.
hospoďi -n s. herra (Jumala) (V. господь).
hot, hod t. *hož* konj. vaikka (V. хоть).
houk|eta -kenen v. (Tv. K.) tulla hätään, tuskaan, menettää malttinsa.
hō int. hoo.
hômu|s -ksen s. (I. K.) huomen, aamu.
hrustaľnoi -n a. kristallinen (V. хрустальный).
huhu|ta -an huutaa.
hui|jata -goan v. häväistä.
humala-mie|š -hen s. humalainen.
huomen -en s. huomen; *huomena* t. *huomei* (A.) huomenna.
huonde|s -ksen s. aamu, huomen; *huondeksel* aamulla.
huoneh- en s. huone.
hura -n a. vasen.
hušk|ata -oan v. huiskata; *hušskakkah venehen ńokaz eäreh* työntäköön veneen nokasta pois (rannasta).
hut|tu -un s. jauhopuuro.
hvatai|ja -čen v. yltää, ulottua (V. хватать)
hvaťtieč|čie -en v. tarttua kiinni jhnkin, yllättää.
hül|lätä -geän v. hyljätä, jättää.
hüppäüt|teä -n fakt. hyppäyttää.
hüp|ätä -peän p. hypätä.
hüvü|š -ön s. hyvyys, hyöty, omaisuus.
hüvä -n a. hyvä, kaunis; *hüvin* adv. hyvin, kovasti.
hüvägešťi hyvin, tarkkaan, aikatavalla.
hädä, heän s. hätä.
h'äďäü|ďüö -vün joutua hätään, hätääntyä.
hädäüt|teä -än v. hätyyttää.
häi, hänen pron. (A.) *heän.*
-häi part. -han, hän; *piettihäi, on-häi.*
hän|dä -nän s. häntä.
hätkestü|ö -n v. viivästyä, jäädä kauvaksi aikaa.
hätäü|tüö -vün v. = *h'äďäüďüö.*
häv|idä(k) -vīn v. (I. K.) hävitä, kadota.
hävi|tä -en v. = edell.

I.

i konj. ja, myös, -kin (V. u.).
i|gä -än t *eän* s. ikä; *iän kaiken* iankaikkisesti.
ihala|ńe -zen a. ihala, iloinen.
ihalmo|ńe -zen a. ihanainen.
ihaššu|š -kšen s. ihastus, ilo.
ihaš|tuo -šun v. ihastua, tulla iloiseksi,
iho -n s. kasvot.
il|da -lan s. ilta.
ildai|ne -zen s. illallinen, iltanen.
ilma -n s. ilma, sää, suunta, seutu, maailma.
ilmai|ne -zen a maailmallinen; *ilmaizen eän = iän kaiken.*
ilman, ilma (I. K.), t. *ilmai* (A.) adv.) ilman.
inhimi|n -zen s. (I. K.) ihminen.
Iroda -n s Herodes (V. Иродъ).
iš|kie -šen t. *išk|ie -en* v. lyödä, iskeä, teurastaa.
iššut|toa -an v. asettaa istumaan, istuttaa.
istui|ssa(k) -n v. refl. (I. K.) istuutua.
is|tuo -sun v. istua, olla istualla.
istuoč|ie -en istua.
izmeńi|e -n v. pettää (измѣнить).
izä t. *ižä -n* s. isä, koiras, urosa.
ižänd|äi -än s. isäntä, omistaja.
it|kie -ken (A.) *-en* v. itkeä.
itkiäk iden v. (I. K.) = edell.
iče -n pron. itse.
iä|ńi -nen s. ääni.

J.

jaks|oa -an v. (A.) riisua päältä; *jaksa jallad eäreh* riisu kengät pois jaloista.
jaks|oakseh -ammos v. refl. riisuutua.
jal|ga -lan t. *-an* s. jalka.
jarmaŋka -n s. markkinat (V. ярмарка, ярмонка).
jatk-oa -an v. (A.) jatkaa
jatko|ńi -zen a. (run.) jatkoinen; *kaksi-jatkońi kaťeva.*
jauho -n s. jauho.
jauhot|toa -an v. jauhattaa.
jeńeroala -n s. kenraali (V. генералъ).
jeä|hä -n v. jäädä.
jēsťi konj. jos (V. если).
jiädie-aštie -n s. (raam.) lasiastia, juomakuppi.

jiävieč|čie -en näyttäytyä, ilmestyä (V. явиться).
joga t. *jogo* indef. pron. joka.
jogahi|ńe -zen pron. jokainen.
jogohi|ńe -zen pron. = edell.
jogo-vuodehi|ńe -zen a. jokavuotinen, vuotuinen.
jotta, jotto t. *jot* (I. K.) pron. että.
jou|do -von s. jouto, vapaa aika; *eu jouduo* (Tv. K.) ei ole aikaa.
judeiskoi -n a. judean — (V. іудейскій).
jumalalli|ne -zen a. jumalinen, vanhurskas.
juola|š -han a. juolas, juomahimoinen.
juo|šša -kšen t. *juo|sta -ksen* (A.) v. juosta.
juot|toa -an v. antaa juoda; persoonatt. janottaa.
jūri adv. juuri, aivan.
jügie -n a. raskas, vaikea.
jüt|üš -tüön tapainen, -lainen; *kaiken jütüš* kaikenlainen.
jähk|ätä -eän v. sysätä, työntää.
jäič|čü -än s. linnunmuna (V. яицо).
jäl|gi -len t. *-en* s. jälki, seuraus.
jälles adv. jäljestä, perässä; *jälles* prep. jälkeen (ajasta); *jälles puoldu päiveä* jälkeen puolen päivän; *jälgeh* adv. jälkeen, perään; *jällesťi* adv. jäljestä, perästä; *jäleťťäh* adv. jälleen, takaisin.
järelläh adv. jälleen, takaisin.
jät|teä -än v. jättää, kilpajuoksussa voittaa.

K.

ka part. katso, kah, no, niin.
-ka, -kä part. (I. K.) -ko, -kö.
kabia t. *kabie -n* s. kavio.
kagla -n s. kaula; *kaglakkah* adv. kaulatusten.
kahallah t. *kahalleh* part. auki.
kahellājai|n -sen (I. K.) kahdenlainen.
kai -ken pron. sing. koko, kokonaan; plur. kaikki.
kaik|ki -en pron. = *kai.*
kaikin pron. kaikki kerrassaan.
kaim|ata -oan v. seurata, saattaa; kadottaa.
kainaлo -n s. kainalo.
kaivo -n s. kaivo.
ka|ksi -hen lukus. kaksi.
kala -n s. kala.
kaťeva -n s. kaleva, jättiläinen.

ka|ľľis -llehen a. kallis; *kaľľis gošta* kallis vieras.

kaľľivo -n s. kallio.

kallut|ella -telen v. kallutella, heiluttaa puoleen ja toiseen.

kalmalau|da -van s. hautalauta.

kan|da -nan s. kanta (jalan, kynttilän, värttinän, kengän); sukuperä, suku.

kan|doa -nan v. kantaa, viedä; poikia (lehmistä).

kankaro -n s. (run.) konkari, virkku hevonen (R. gångare).

kanni|šta -ksen v. levitellä.

kan|zi -nen s. (I. K.) pöytä.

kañža -n s. kansa, seura, kumppani; *kañžoisa* seuroissa.

karabelšik|ka -an s. laivuri, laivanisäntä (V. корабельщикъ).

karabľi -n s. laiva (V. корабль).

karahut|toa -an v. karauttaa, tehdä jotakin äkkiä t. voimakkaasti.

karandaš|šu t. *karandiš|šu -an* s. lyijykynä (V. карандашъ).

kareh -en s. (run.) kade, viha.

karič|ča -an s. menneen t. -toisenvuotinen lammas.

karškah|toa -an v. karskahtaa, särkyä.

karžina -n s. lattianalus.

karttai|ne -zen s. dem. kaukalo, allas (vrt. V. корыто).

kas|toa -san t. *-tan* kastaa (ei ristiä).

kazak|ka -an s. renki (V. казакъ).

kazak|uš -kuon r. (renki)palvelus.

kazi t *kaži -n* s. kissa.

kažvat|toa -an v. kasvattaa.

kat|toa -an v. kattaa, peittää.

kat|e -tien s. peite, kansi.

kačaht|oa -an v. katsahtaa.

kač|čuo -on v. katsoa, hoitaa, valita, pitää (jonakin), huolia (jstkin).

kau|ńis -nehen a. kaunis.

ka|vota v. *-duon* v. kadota, hävitä, hukkua.

ke, kel, кела posp. = *kera.*

kello -n s. kello (kirkon, hevosen).

ķeḿb'i pron. (Tv. K.) kuka.

ken -en pron. kuka, joka.

keŋgä -n s. kenkä.

kera t. *ker* postp. kanssa.

ker|da -ran s. kerta, vuoro; *kerrašša* kerrassaan.

ker|ätä -eän v. kerätä, koota.
ker̆it|teä -än v. purkaa, avata (solmu, kääre).
ker̆iäč|čie -en v. refl. (Tv. K.) keräytyä, kokoontua.
kerro|š -kšen s. kerros, huoneenkerta.
kerrājä -n s. (I. K.) kerjääjä.
ker̆es adv. kesken; *kahen ker̆es* kahden kesken.
kesk|i -en s. (A.) keski, väli; *keskeh* väliin, keskeen.
keskenäh adv. keskenään.
kesse t. *ker̆eššä* = *ker̆es*.
keškimä|ńe -zen a. keskimmäinen.
kežen = *ker̆es*.
keüh'|ťüö -ün v refl. köyhtyä, tulla köyhäksi.
keäri|e -n v. kääriä.
ki|bu -vun s. kipu, tauti.
kiel|deä -n v. kieltää.
kier|du -an s. = *kerda*.
kihl|u -an s. veto; *kihl'iškie* lyödä veto.
kimina -n s. kumina (V. кимить).
ker̆indaha|ńe -zen s. dem. rukkanen.
kir|vota -buon v. pudota.
kir|guo -run v. kirkua, huutaa.
kirik|kö -ön s. kirkko.
kirja -n s. kirja (sukassa, karttuunissa), paino, painettu kirja; kirjoitus, kirje.
kirjai|ne -zen s. dem. kirje.
kiŕjamie|s -hen (I. K.) kirjanoppinut.
kirjokan|si -nen s. (run.) kirjavakantinen esine.
kirjut|toa -an v. kirjata, maalata, kuvata, kirjoittaa.
kir|ota -uon v. kirota, torua.
kir|rata -goan v. kirkaista, huudahtaa.
kirs|to -son s. (I. K.) arkku.
kiž|ata -oan v. leikkiä; *karttih kižata* lyödä korttia.
kičerdel|läheze -emmös v. refl. kiekuroita (käärme).
kiugoa -n s. kiuas.
kīńi part. kiinni.
kīst|eä -än v. (A.) kiistää.
kīťťeľieč|čie -en v. refl. kiittää, kiitellä.
käimüť|ťiä -än v. käämittää.
kletka -n s häkki (V. клѣтка).
kniga -n s. kirja (V. книга).
kobra -n s. koura.
ko|ďi -in s. koti, talo, talous; *koišša, koista, koďih* kotona, kotoa, kotia.

kodʹilai|ne -zen s. kotona olija.
kodvai|ne -zen s. kotvanen, hetki, vähän aikaa.
koh|ta -an ja *koht|u -an* s. (A.) kohta, paikka, sija; *kohallah* suoraan, suoraa tietä.
koh|tu -un s. kohtu, maha.
kohtu|ńe -zen a. raskas (naisista).
koik|ka -an s. seimi, pilttu, osasto (V. койка).
koili|ńe -zen s. itä.
koira -n s. koira.
kok|ka -an s. kokka, keula; kolkka, kulma.
kok|ko -on s. kotka, kokko.
kolahut|tua -an v. kolauttaa.
kolk|ata -uan v. kolkata.
kolkut|tua -an v. kolkuttaa.
kolmannem|bi -man laskus. kolmas.
kolma|š -nnen (vart. *kolmande-*) = edell.
kolmekerda|ńe -zen a. kolminkertainen.
kolmičči adv. kolmasti.
kolokoʹńa -n torni (asuinrakennuksessa) (V. колокольня).
koloʹ|ťie -in v. iskeä, lyödä, kolkuttaa (V. колотить).
kolt t. *kolmet* lukus. (I. K.) kolme.
koʹčča|ńe -zen s. dem. sormus (V. кольцо).
koňza konj. milloin, kun, koska.
koňžua (Tv. K.) = edell.
końušńa -n s. talli (V. конюшня).
końuš|ši -in s. (A.) = edell.
kopra -n s. (Tv. K.) tilli (V. коперъ).
korj|u -an s. ajoreki.
kormańi -n s. tasku (V. карманъ).
kormuna -n s. (I. K.) = edell.
korobka -n s. vasu, kori (V. коробка).
koroʹi -n s. kuningas (V. король).
koš|kie -šen v. koskea, kajota, sattua.
koźi kosi: *ťüöńńä milma tśoaŕin ťüttäreh koźilla* laske minut keisarin tytärtä kosimaan.
koźi ta -čen v. kosia.
kočah|tua -an v. hypähtää.
kovoan adv. kovin, kovasti, hyvin, ylen.
kravaťťi -in s. sänky (V. кровать).
krieposťi -n s. linna (V. крѣпость).
kriła -n s. siipi (V. крыло).

kŕivoi -n a. silmäpuoli, länkä (V. кривой).

kroma -n s. iso pala; *kroma leibeä* (V. крома).

ku pron. kuka, ken, mikä, joka; konj. kun.

ku|bo -von s. kupo, olkikupo.

kuda|i t. *kuda|in -man* interr. ja relat. pron. (A.) mikä? kumpi? joka.

kugalai|ńe -zen a. mistä kotoisin?

kuha|ita -jan v. kuhista.

kuhark|ka -an s. kyökkipiika (V. кухарка).

kuhu adv. (I. K.) minne, mihin.

kuin konj. kun, koska; kuin, miten.

kuiv|oa -an v. kuivaa, kuivua,

kuki pron. kukin.

kukkiźeńi s. kukkoseni, kultaseni.

kuľa -n s. jauhokuli (V. куль).

kuľai|ttāk -dan v. (I. K.) kävellä huvikseen (V. гулять).

kulak|ko -on s. nyrkki (V. кулакъ).

kulda|ńe -zen a. kultainen.

kultai|n -sen (I. K.) = edell.

kulu|o -n v. kulua.

kumarduač|ie -en (Tv. K.) kumartaa.

kumar|tua -ran v. (raam.) = edell.

kumba t. *kumbi* pron. (I. K.) kumpi, joka.

kumma -n s. ihme.

kune t. kunne adv. mihin, minne.

kunervo -n s. (run.) kanerva.

kuńi t. *kunnìs* (I. K.) konj. kunnes, niin kauvan kuin.

kuninga|s -han s. (I. K.) kuningas.

kuningahuš|ta -šan s. kuningaskunta.

kunut|tu -an s. piiska, ruoska (V. кнутъ).

kuol|la -en v. kuolla.

kuoľia t. *kuoľie -n* kuolija, vainaja.

kuop|pa -an s. hauta.

kuoť|ella -ťelen v. koetella, kokea, maistella.

kups|u -an s. (A.) kauppias (V. купецъ).

kupča -n s. = edell.

kuroaži|ekseh -mmos v. refl. kursailla, juonitella.

ku|šta -žen v. kusta.

kutkut|ella -telen v. (run.) kutkutella.

kuč|čuo -un v. kutsua, pyytää, nimittää.

kūdam -an s. kuu, kuutama.

kūl|la -en v. kuulla, tuntea; *kūlov luissah, jotta šurma tulov; kūl'i sanan* totteli.

kūluš|toa -šan kuulustaa, saada kuulla.

kūšai|ja -čen v. syödä (V. кушать).

kūšańńa -n s. ruoka (V. кушанье).

kūži t. *kūzi, kuuven* lukus. kuusi.

kūž|i t. *kūz|i -en* s. kuusi (puu).

kūččeŕi -n s. ajuri, kuski (V. кучеръ).

kül|gi -len t. *-en* kylki, kuve, sivu, syrjä; *külgeh* syrjään; *külličči* t. *küličči* sivuitse, ohitse.

küllä -n s. kyllä, kylläisyys; *ńälgä ńi küllä* ei nälkä eikä kyllä; *küllältä* t. *küllälď i* kyllältä, kyllin.

küllä|ńe -zen s. kylläinen, hyvin syötetty, lihava, tyytyväinen.

kül'ü -n sauna.

külä -n s. kylä.

küńńü|š -kšen s. kynnys.

küttö-šel|kä -än a. kyyttö-, notkoselkä.

käzi, keän t. *kiän* s. käsi; *käzi keästä* käsitysten.

käppiä -n a. soma, kaunis.

kärbä|ńe -zen s. kärpänen.

kärvendel|läheze -emnös v. refl. (A.) kärmeillä.

käskie, käzen v. käskeä, antaa lupa, sallia; *käski hänellä šoittoa* antoi hänen soittaa.

kä|skiäk -zen v. (I. K.) = edell.

käs|kü -sün s. käsky.

kävel|lä -en v. kävellä, kulkea, kuljeksia; *izändä kävelöv merellä* isäntä kuljeksii merellä.

kä|vvä -ün v. käydä, nousta, kohota (taikina); noutaa, hakea.

ǩääń|ďä -ńän s. käyminen, käynti: *ǩül'lätťih kääńńän* jättivät käynnin, lakkasivat käymästä.

köröt|ellä -telen v. (run.) körötellä: *itkie köröttelövi.*

L, *Л.*

la part., jota käytetään, kun omat t. toisen sanat t. ajatukset kerrotaan.

lā part. (I. K.), jota käytetään pres., sing. ja plur. 1 persoonan yhteydessä muodostamaan vastaavia imperat. muotoja: *lā odan.*

lāit|ella -telen v. (run.) laitella, asetella.

la|gi -en s. laki (huoneen).

lahj|ɯ -an s. (hyvä) lahja.

lain|ota -ɯon v. lainota, nielaista.

læito a. (run.) lieto, kevytmielinen, suruton.

lagadak, lakkān v. (I. K.) kääntää, lakaista.

lam|bi -min s. lampi.

lammi s. (run.) (I. K.) = edell.

laŋg|eta -ien v. langeta, pudota.

lap|pa -an s. solki.

lappalai|ńi -zen s. lappalainen.

lapš|i t. *laps|i -en* s. lapsi.

lasket|toa -an v. (A.) riisua valjaista; lausua, lasketella.

laskiak, lazen v. (I. K.) laskea menemään.

laš|kie -šen laskea menemään.

laťe -ťien s. lattia, permanto.

lau|da -van s. lauta.

lauk|ka -an s. laukka, sipuli.

lauč|ča -an s. lavitsa.

lebää|düö -vūn v. levätä.

lehte|s -ksen s. lehvä.

lei|bä -vän s. leipä, vilja.

leik|ata -koan v. leikata, hakata (eloa, puuta, halkoa).

lekahut|tua -an v. lekauttaa, liikuttaa.

lek|kuo -un v. lekkua, liikkua.

len|deä -nän v. lentää.

ľeš|ki -šen s. leski.

ľežank|ku t. *ležantk|ɯ -an* uunin kylkeen muurattu makuupaikka (V. лежанка).

levehü|s -ön s. leveys.

levit|teä -än v. levittää, hajottaa (pirtti).

lienne|n -t, liennöv apuv. lienen, lienet, lienee; tulla (joksikin), olla vastedes: *liennen hüvä* (A.) olen oleva hyvä: *liennen kūndelemah* olen ṭotteleva.

lik|ätä -keän v. kaataa, heittää: *vettä likkäi vaŋgujale peäle.*

ľin|du -nun s. lintu.

linna -n s. linna, kaupunki.

lip|aš -pahan s. kirstu, arkku.

лiška -n s. (Tv. K.) (jonkunlainen merkki?).

lizä -n s. lisä, lisäys, tulo, hyöty, etu; *lizeä roinnuh ei* ei lähtenyt lisää, ei tullut mitään.

liže|tä -nen v. lisääntyä, karttua.

liuk|ku -un s. uuttu, joka syntyy, kun onteen suureen puuhun hakataan loukko.

livot|toa -an v. liottaa.

livut|toa -an v. livuttaa, antaa vauhtia.

lĭk|kuo -un v. liikkua; nousta, käydä, lähteä sijoiltaan, särähtää, hämmentyä (jalka, sydän, mieli l. järki).

lĭna|ńe -zen a. hamppuinen.

loa|ďie -in t. *-jin* v. tehdä, laittaa; *mieli loaďiv* tekee mieli (V. ладить).

loa|du -vun s. laji, laatu: *kuhu loaduh* millä lailla.

лodka -n s. vene (V. лодка).

lop|pie -en v. lopettaa.

lopuška -n s. loppu, jäännös; *lopuškalla* lopulla, viimein.

лosńi|e -n v. kiiltää (V. лосниться).

louk|ko -on s. aukko, reikä, läpi; luola.

loun|at -oan s. louna, puolipäivä; *ajo lounazih soah* ajoi puolipäivään asti.

lovata -goan v. sylkeä lokaa.

lôks postp. luoksi.

lô|ti -in s. luoti.

lô|vva -n v. luoda, heittää.

luadan -an s. pyhäsavu (V. ладанъ).

luaďieč|čie -en refl. tekeytyä, tulla joksikin.

luari -n s. laari; *elo-luari* (raam.) tavara-taakka.

luikahut|toa -an v. luikahuttaa.

luk|ku -un s. lukko.

luo postp. (A.) luoksi (luona, luota).

лuoh t. *ľüö* postp. (Tv. K.) luoksi.

luona postp. tykönä; *luokši* t. *luokśi* tykö.

lu|vadak -ppān v. (I. K.) luvata.

lū -n s. luu.

lūa, luon v. viskata, heittää, luoda (kiviä, arpaa, löylyä, heinää).

lük|ätä -keän v. = *likätä.*

lŭä, lüön v. lyödä.

lägädäk, läkkän v. (I. K.) puhua.

lähillä, lähildä postp. likellä, likelle, likeltä.

lähičči adv. lähitse, likeltä.

ľäh|ťie -en v. lähteä.

läikähüt|teä -än v. läikähyttää.

lämm|ü -än s. (A.) lämmin; *päčči on lämmäs* uuni on lämpiämässä.

ľäśśä adv. (Tv. K.) likelle: *a ľäśśä ei voi ńäńńä.*

läži|e -n v. potea, sairastaa (V. лежать).

löihe t. *loihe* (run.) asettua, ruveta.

löü|ľöä -vän v. löytää.

M.

ma|do -von t. *-on* s. mato, käärme.

magaut|toa -an v. antaa maata.

mah|tuo -un v. mahtua, sopia.

makš|oa -an v. maksaa, olla jonkun arvoinen.

maksaj -an s. (A.) maksaja, ansaitseva; *sen maksaj* sen arvoinen.

maľit|tu -un s. rukous; *maľitlū pagizemah* rukoilemaan (V. молитва).

malt|toa -an v. ymmärtää, tajuta, osata; *en malta kirjah* en osaa lukea.

mat|ata -koan v. kulkea, matkustaa, juosta.

mat|ka -an t. *-kan* s. matka, väli; kulku, retki; vauhti; vauhti; *matkah* mukaan, myötä.

matkalai|ńe -zen s. matkustavainen.

matkamie|š -hen s. = edell.

meľi -n s. luoto, matalikko (V. мель).

meľľič|čü -än s. mylly (V. мельница).

meľľiččüńiek|ku -an s. mylläri.

me|ŕi -ren s. meri.

ńesto: na ńesto paikoilleen (V. на мѣсто).

metoi, meoin s. dem. (I. K.) mesi, hunaja.

meččui|ja -čen v. metsästää.

meč|čä -än s. metsä; metsänpeto.

meččehi|ńe -zen s. paha metsänhaltia.

meččümie|s -hen s. metsämies.

mi -n pron. mikä; joka; minkä verta: *min palkkoa otat?* minkä verran palkkaa otat?

miata -n s. minttu (V. мята).

mie miun pron. minä.

mie|š -hen s. mies; *tulla miehellä* tulla naimisiin, vaimoksi.

miek|ka -an s. miekka.

mie|ľi -len s. mieli, ymmärrys, aikomus; *paha mielešti* t.

t. *mielesťi* paha mielestä t. mieli; *pahalla mielin olla* olla pahoillaan; *olla mieldü müö* olla mieltä myöten.

mielövä -n a. viisas, ymmärtäväinen.

mi|gä -nen (I. K.) pron. mikä.

mindäh t. *mintäh* adv. minkätähden.

mi|ä -un pron. (I. K.) minä.

mit|us -tuon pron. minkälainen.

ńit'|üš -t'üön pron. = edell.

mittuman (nom. puuttuu) = edell.; *minul poigoa e'ole ńi mittumoa* minulla poikaa ei ole ollenkaan.

moa -n s. maa, maakunta, valtakunta, maailma; *kolme moada tuli vaštah* kolme valtakuntaa tuli vastaan; maan laji, aine; väri, näkö, laji.

moam|o -an s. äiti.

moańihu|š -on s. *moańivo*.

moańivo -n s. viehätys, petos.

moata, magoan v. maata.

moa|tuo -vun v. (run.) tulla, saapua maihin.

moi|ńe -zen a. moinen, lainen; sellainen; *t'ämänmoińe* tällainen.

Moisei -n s. Mooses (V. Моисей).

mokkōma -n (I. K.) pron. sellainen.

moľban -an s. = seur.

moľeiben -an s. rukous (V. молебенъ).

moľ|ie -n v. rukoilla (V. молить).

mollemb|ad -ien pron. molemmat.

mollōm|at -pin (I. K.) = edell.

молотка -n s. vasara (V. молотокъ).

moršie|n -men s. = seur.

moržei|n -men s. morsian, nuorikko.

moččualahi|ńe -zen a. niininen (V. мочальный).

mudŕa -n a. viisas, viekas, konstikas (V. мудрый).

muga part. niin, jaa, kas niin, vai niin; *mugah* mukaan.

muiś|śella -t'elen v. muistella; *m. kuoľeida* m. vainajia haudalla rukouksilla y. m.

muok|ka -an s. piina, kidutus, vaiva (V. мука).

mustamat|oi -toman a. muistoton, tunnoton: *mustamattomaks itkiettih* itkivät itsensä tunnottomiksi.

muš|ta -šan a. musta.
mužik|ka -an s. mies, talonpoikainen mies (V. мужикъ).
mučoi -n s. morsian, nuorikko.
mū -n pron. muu.
mūrič|ča -an s. muurilla asuja.
mūttuač|čie -en v. muuttua.
müt|üš -tümän pron. = *ńiťüš*.
müö postp. myöten.
müö, miän t. *me'än* pron. me.
müödä|ńe -zen a. myötäinen, myötätuuli.
müöstei konj. myöskin.
ńüöšťiäč|čie -en v. = seur.
müöš|tüö -šün v. peräytyä, palata, kääntyä takaisin.
müöťen t. *müöťe* postp. myöten.
mv̂vä, müön v. myödä.
männä, mv̂n v. (I. K.) mennä.
mänet|teä -än v. hukata, tuhlata.
mô, meijen pron. (I. K.) = *müö*.
môdä t. *möidä* postp. = *müö*.

N, N'.

nagro -n s. nauru, pilkka: *nagrokšeh otettih* ottivat pilkaksensa.
nai|ja -n v. naida: *rubei naimah čoaŕin tüttäreštä* rupesi naimaan (ottamaan vaimoksi) keisarin tytärtä.
nai|ńe -zen s. nainen, vaimo.
naiźuoźeńi s. dem. = edell.
nakaži|e -n v. rangaista (V. наказать).
nasse postp. (I. K.) asti, saakka.
na volu vapauteen, vapaaksi (V. на волю).
ńeiď'i|ńe -zen s. = seur.
ńeič|üt -čüön s. neitsyt, neiti.
ńeľľ|i -än lukus. neljä.
neŋgoi|ne -zen a. tällainen; sellainen.
ńeskoľko adv. (Tv. K.) ties miten paljo (V. нѣсколько).
netä|n -män pron. (A.) tämä.
neče -n pron. tuo, se; *nečis* tuossa, siinä.
ńeč|ču -un s. paholainen (vrt. V. печистикъ).
ńeušto ei suinkaan, todellako: *ń. käüt sinne* todellako siellä kävit? (V. неужто).
ńeuv|uo -on v. neuvoa, opettaa, opastaa.
ńeä|tä -n s. näätä.
ńeätä|ńe -zen s. dim. = edell.
ńi t. *ńi̇* konj. niin.
ńi part.: *ńi missä* missään; *ńi mütüš* ei minkäänlainen; *ei ńi* muuten; *ńi — ńi* ei — eikä.

ńim|i -en s. nimi.
ńimit'|teä -än v. nimittää, kutsua; *ńimiťťöäkši* kutsutaan.
nimittiäč|ie -en: nimittiäčöv.
ńišk|u -an s. niska.
ńīn konj. niin.
noagla -n s. naula (rautan., puun.); nalkki, kiila.
ńok|ku -an s. nokka, keula.
ńok|kie -in v. noukkia.
nossa, noizen v. (I. K.) nousta, ruveta.
nošša, noužen v. nousta, kiivetä.
nošša|toa, -an v. herättää.
nu part. no.
nuora -n s. nuora.
nuora|ńe -zen s. dim. nuoranen, nauha.
ńügüönä, ńügöne, ńügönä nykyään.
nügöi t. *nügöin* adv. nyt.
nükküi|n -sen a. (I. K.) nykyinen.
ńüt t. *nütten* nyt.
nähä postp. (Tv. K.) nähden, varten.
nähä, neän v. nähdä, kärsiä (vaivaa), katsoa hyväksi; *siuh nähen* t. *nähe* sinuun nähden, sinua varten.
ńähäkšeh, ńägieťen v. refl. nähdä toinen toisensa: *ńägieťemmä iźännän kera.*
näl|gä -än t. *-län* s. nälkä.
ńäntkoi -n s. lapsenpiika (V. нянька).
ńäp|pi -in s. näppi, hyppynen, näpillinen: *lihoa ńäppi, lūda kobrańe.*

O.

obiedai|ja -čen v. syödä murkinaa (V. обѣдать).
obīďi|e -n v. loukata, tehdä vääryyttä, vahinkoa (V. обидѣть).
odva part. tuskin (V. едва).
ogurč|ča -an kurkku (V. огурецъ).
ohj|at -in s. (Tv. K.) ohjakset, ohjat.
ohkan|da -nan s. voihkina.
oigia t. *oigie -n* a. suora; oikea, syytön.
oikī part. sangen, hyvin.
ojai|n -sen s. dim. pikku oja.
ojen|doa -nan v. panna l. tehdä suoraksi, ojentaa (nuora, toisen sormet, kätensä).
olla, olen apuv. olla; *e'-ole, e'-ō, e'-ule, e'-u* ei ole.
olga, olan s. olka.

ol|gi -len t. *-en* s. olki.

ol|lota -guon v. lähteä pois, ulota.

oloi s. dim. (run.) olut.

oltaŕi -n s. alttari (V. олтарь).

oma -n a. oma.

opaššettava -n a. opetettava, opastettava.

opast|oa -an opettaa.

opaš|tuo -šun v. refl. oppia, tottua.

opäť t. *opaď* part. taas (V. опять).

op|pie -in v. koettaa.

orava -n s. orava.

orih, oŕehen t. *orihen* s. ori.

oroi, oroin s. dim. (I. K.) (run.) = edell.

oŕra -n s. (P. K.) ohra.

ostatka -n s. loppu, jäännös; *ostatkoilla* viimein, lopulta (V. остатокъ).

oštoa, oššan v. ostaa.

ož|ata -oan v. osua, osata: *ožata poaťih* osata, osua pilkkaan.

ožuandahi|ńe -zen s. halvaus.

ožuttalieč|ie -en v. refl. näyttää joltakin.

ožut|toa -an v. osottaa, näyttää.

oč|ča -an s. otsa, edusta, etupuoli.

ov|i -en s. ovi.

P.

paedak, pakkēnen v. paeta.

pagan -an a. pakana, saastainen; *paganoissah* saastaisena, synnin tehtyään (V. поганый).

pagenen, ks. *poata.*

pagina -n s. puhe.

pagista, paissa t. *paista, pagizen* v. puhua, puhella.

pagizij -an s. ja a. puhuja; puhelias.

pa|go -von s. pako.

paha -n a. paha, huono, ruma; *pahoin* pahasti, huonosti.

pahatabai|ne -zen a. pahanluontoinen.

paik|ka -an s. paikka, kohta, seutu; liina, huivi; vaatteen paikka.

paikka|ńe -zen s. dem. pikku liina, huivi.

paimoi -n s. paimen.

pai|stua, -śśan v. paistaa.

paja -n s. paja.

pajat|toa -an v. laulaa venä-

läistä laulua t. virttä (V. пѣть, pres. пою).

pajatut|toa -an fakt. muoto edellisestä.

paki|ta -čen v. anoa, pyytää.

pakkēnen, k. *paedak.*

pakkuro|jak -in v. pokkuroita.

pak|ota -kuon v. kerjätä.

pala -n s. pala, kappale.

palai|ne -zen s. dem. = edell.

palk|ka -an s. palkka; hyyry.

palk|ata -koan v. palkata, pestata.

pal|oa -an v. palaa.

pan|na -en v. panna.

pap|pi -in s. pappi.

pappiľis|to -ton s. papisto.

paraňšop|pi -en s. päätyseinän viereinen nurkka.

para|š -han superl. san. *hüvä* paras, parhain; *hepozilla mitä parahilla; parahiksi* paraiksi, tismalleen.

parem|bi -man komp. san. *hüvä* parempi.

pač|aš -čahan s. patsas, pylväs.

pau|vata -gian v. paukata, lyödä.

pedra -n s. peura.

Pedri -n s. Pietari (V. Петръ).

peh|ko -on s. pensas.

pehmen|deä -nän v. pehmentää.

peitokkaľi adv. piilokkali, salaa.

peit|to -on s. piilo; *peittoh* piiloon, *peitočči* = *peitokkaľi.*

peittolai|ne -zen s. piilossa olija, salamyhkäinen.

peit|teä -än v. peittää, kätkeä, salata.

pe|do -лon s. pelto.

ṕeŕeh -en s. perhe.

pereveď|e -n v. muuttaa (V. переводить).

perevoz|ы -an s. = *ehätüs,* lauttauspaikka (V. перевозъ).

per|goa -an t. *-ran* v. perata, pieksää.

pero -n s. perä (uunin).

peržie -ien s. perse.

perť|ťi -in s. pirtti, tupa.

perä -n perä (veneen, tanhuan); *peräh* päähän.

pestä, pezen v. = *peššä.*

peššä, pežen v. pestä, löylyttää, lyödä.

peššäkšeh, pežeten v. refl. peseytyä.

petla -n s. ansa (nuorasta), lenkki (kauhtanassa napinreiän asemesta) (V. петля).

peä -n s. pää; tähkäpää; varsi (veitsen, sirpin); toppi

(sokeri); pää, loppu (virstan, vuoden); *peüdä süötteä* elättää henkeään; *peällä* päällä, päälle.

peälekkäi adv. päälletysten.

peäl'i|ńe -zen a. ja s. päällinen, päällimmäinen; rukkanen.

peäl'ičči adv. päällitse, ylitse.

peä|šša -žen v. päästä, tulla terveeksi.

peäš|teä -šän päästää, vapauttaa, pelastaa, tehdä terveeksi.

pidahu|s -on s. pituus.

pideä, pien v. pitää, olla tarpeen; hillitä; kestää (lukko); kuluttaa, menettää (rahaa); lukea, luulla: *ei heilä i hüvüt'tä pie* ei heille hyvyyttäkään pidä (ole tarvis); personatt. pitää, täytyy.

pielu|š -kšen s. päänalus, tyyny; auran kurki.

pieńi -nen a. pieni, vähä, pikku.

piet|tüö -ün v. refl. pidättyä, pysähtyä.

piha -n s. piha.

pihlaja -n s. pihlaja.

pikkarai|ńe -zen a. pikkarainen.

pimie t. *pimiä -n* a. pimeä.

piššali -n s. pyssy (V. пищаль).

pisteä, piššän v. pistää.

pis|tü -sün a. pysty, äkkijyrkkä (kallio); *pist'üh* pystyyn.

pit|kä -än a. pitkä; *pitin* postp. pitkin.

pi'äh (Tv. K.) perästä, päässä.

pi'ät|tüö -ün v. = *piettüö*.

pī -n s. pii (kivi; haravan).

pīru t -loin s. pidot (V. пиръ).

plet'|t'i -in s. ruoska (V. плеть).

plo|du -vun s. hedelmä (V. плодъ).

poata, pagenen v. paeta.

podar'i|e -n v. lahjoittaa (V. подарить).

podvorotńa -n s. portin aluslauta (V. подворотня).

pogreba -n s. kellari (V. погребъ).

poi|ga -jan s. poika.

poigeš part. pois.

poikki adv. poikki; *mäńi p. mereštä* meni yli meren.

pois part. = *poigeš*.

pol|gie -len v. polkea, astua.

polpudovoi -n a. puolen puudan painoinen (V. полпудовый).

polt|toa -an v. polttaa.

polv|i -en s. polvi.

pôl -en s. puoli.

por|raš -dahan s. porras, astuin; *pordahat* portaat, raput.

posťeľ -n vuode (V. постель).
potkova -n hevosenkenkä (V. подкова).
potrūga -n s. sitolkkavyö (V. потруга).
počitai part. melkein (V. почитай).
pouda -n s. marhaminta, ohjat (suitsissa) (V. поводъ).
poveŕi|e -n v. uskoa, luottaa (V. повѣрить).
prau|da -van s. ja a. tosi; totinen, rehellinen (V. правда).
pŕijatno adv. miellyttävästi (V. приятно).
pŕiṁiet|ta -an s. huomio (V. примѣта).
primieť ťie -in huomata; ottaa vaari (V. примѣтить).
pristani -n s. laituri (V. пристань).
proiďi|e -n v. mennä ohitse; kulua (V. пройти).
porok|ka -an s. profeetta (V. пророкъ).
proskeńja -n s. jäähyväiset: *otti proskeńjan izäštä* (vrt. V. прощаніе).
proś|śie -in v. valittaa (V. просить).
pros|ťie -śśin t. *-sťin* v. antaa anteeksi (V. простить).
prosťi|ekseh -mmos v. refl. ottaa jäähyväiset: *prosťih toattoh kera* (V. проститься).
prosto adv. yksinkertaisesti, suoraan (V. просто).
prostoi -n a. yksinkertainen (V. простой).
prošibi|e -n v. puhkaista (V. прошибить).
proššai|jaheze -čemmos v. jättää hyvästi (V. прощаться).
puhaš|toa -šan v. puhdistaa, raivata (nurmea).
pujottoa -an v. pujottaa.
pulžuk|ka -an s. pölkky; polo nuotan perässä.
pulm|at -īn s. (I. K.) häät.
puoľi -len s. ja a. puoli; *puoleh üöhö šoate* puoleen yöhön asti.
purdiło -n s. amme, puulautanen.
pur|ra -en v. purra, järsiä.
pū -n s. puu.
pūs|ta -san a. autio (V. пустой).
pūt|tuo -ıın v. joutua, tarttua kiinni, sattua, sattua tulemaan l. olemaan, päästä, saapua.
pühit|teäkseh -ämmös v. refl. (raam.) olla pyhitetty.
pū|deä -vän v. pyytää (kaloja).

pūri|n -men s. pyyry (airon), kädensija.

püöri|e -n v. pyöriä.

puörit|elläheze -telemmös v. refl. pistäytyä: *lähtietäh kodoilah püörittelemähäz.*

püöräh|teä -än pyörähtää, äkkiä kääntyä; pistäytyä.

päi adv. päin: *koďih-päi; kus-päi.*

päič|et -čien s. päitset.

päivä -n s. päivä; aurinko; *tänä päivänä* t. *peänä* tänään.

päiväi|ne -sen s. dem. aurinko.

päč|či -in s. uuni.

pölk|kü -ün s. pölkky.

R, R'.

rānik|ko -on s. (I. K.) (run.) vitsa, ranka?

ra|ba -van s. orja (V. раба).

rabiesti adv. ravakasti, väkevästi.

rabies|toa -san v. korjata, raivata pois, riisua (hevonen satulasta).

raď i prep. tähden: *raďi x́rista* Kristuksen tähden (V. ради Христа).

rai|da -jan s. raita.

ran|da -nan s. ranta, reuna (meren, taivaan, veneen); (Tv. K. raam.); maa: *päivä-zen noužu-rannašša* itämaissa, idässä.

rapael|la -en v. lyödä.

rapsaht|oakseh -ammos v. refl. rapsahtaa: *lähtöv perťiz rapsahtah* lähtee tuvasta äkkiä.

rau|da -van s. rauta.

rauda|ńe -zen a. rautainen.

ravi|sta -zen v. valittaa kimakalla itkunsekaisella äänellä.

re|gä, riän s. (A.) räkä.

reńannoi -n a. hihnainen.

remeńi -n s. hihna (V. ремень).

reuna -n s. reuna, vieri; *reunah* viereen; *reunašša, -šta,* vieressä, -stä.

reuna|ńe -zen s. dem. = edell.: *hänen reunazeh* hänen viereensä.

ŕebiť|elľä -ťelen v. repiellä, repiä.

revit|teä -än v. repiä, reväistä.

reäh|kä -än s. synti; *reähkeä loaďie* tehdä syntiä (V. грѣхъ).

rʒado|sťi -šši̇n s. ilo, riemu (V. радость).

rin|da -nan s. rinta; *rinnalla,* -lle, vieressä, -een.

ŕinka -n s. tori (V. рынокъ).
rintka -n s. = edell.
rip|e -pien s. ripus: *paŋi linnut rippieh* ripuksiin.
ripušt|oakšeh -ammoš v. refl. ruveta riippumaan.
riput|toa -an v. panna riippumaan.
ŕisťi, ŕišśin s. = *ristu.*
risťi|e -n v. (A.) tehdä ristinmerkki; ristiä, kastaa (V. крестить).
risťi-kaŋža -n s. ristitty henki (oik. ristitoveri, veli t. sisar Kristuksessa).
rist|u -an s. risti (V. крестъ).
ŕiäďieč|čie -en v. sopia.
rīh|i -en s. riihi; metsäsauna.
rī|kki -gin s. (I. K.) valtakunta (R. rike).
rīč|čie -in v. ratkoa, purkaa auki.
roadaja -n raataja, työmies.
roa|do -von s. työ, teko.
roa|doa -n v. raataa, tehdä työtä, raivata, tehdä (halmetta, hiiltä).
ro|veh -behen s. tuohinen, tuokkonen.
roďie|kseh -ten v. refl. syntyä; tulla joksikin (V. родиться).
ro|du -vun s. rotu, suku (V. родъ).
rodukun|da -nan s. sukukunta.
rogoza -n s. niinimatto (V. рогожа).
rouno part. juuri, ikään: *ku butilkka rouno* niinkuin puteli (V. ровно).
ruačak|ko -on a. kuiva.
rubľa -n s. rupla (V. рубль).
rubľevik'ku -an s. ruplan kappale (V. рублевикъ).
ruguoľieč|čie -en n. rukoilla.
ruk|ka -an a. raukka, parka.
ruoga, rūvan s. ruoka.
ruoh kie -in v. rohjeta, tohtia.
ruos|ka -an (I. K.) ruoska.
ruohťi|e -n v. = edell.
rut to -on rutto, kiivas, pikainen; *ruttoh,* pian, kiivaasti.
ru|veta -bien v. ruveta (johonkin paikkaan, joksikin, jotakin tekemään).
rün|näs -dähän s. rinta, ryntäät.
röŋgü|ö n- ronkua, kiljua, parkua.

S, S'.

sā|du -un s. puutarha (V. садъ).
sāj|u -an s. synnyttäjä, saaja.
sāli -n s. sääli (V. жаль).
sāt|tāk -dan (I. K.) v. saattaa, tuhlata, menettää.
sadula -n s. satula.
saduloi ja -čen v. satuloida.
sah postp. asti, saakka; *sih-sah* siihen asti.
sai postp. = edell.
salbavu o -n v. sulkeutua.
sal|bu -van s. salpa: *oli vereät salvas* veräjät olivat kiinni.
sannōa, saon v. (I. K.) sanoa.
sďелаi ńĭloś ole hyvä (V. сдѣлай милость).
se, senen pron. (I. K.) se.
seizat|tuo -un v. seisattua.
seičas adv. heti (V. сейчасъ).
seičče, seiččē t. *seičče|i -men* lukus. seitsemän.
senč|čoi -oin s. sintsi, eteinen (V. сѣнищи).
seže t. *sežö* pron. sama.
sevoit|toa -an v. seoittaa.
sja|ha -n v. = *šoaha.*
sigäläi ńe -zen a. sikäläinen.
sijas posp. sijasta.
sijau|tuo -vun v. refl. laskeutua (aurinko).
śi|ka -an s. sika.
śiľľäh part. ilman, ilmaiseksi.
sine adv. sinne.
sipľiččieč|čie -en v. irtautua (V?).
sizär -en s. sisar.
sivald|oa -an v. sitaista; sivaltaa, lyödä: *sivaldi pľeťiľľä.*
si|ä -un pron. sinä.
śiďä siitä, sitten.
skokah|tua -an v. hypähtää V. скокнуть).
слāva bohu kunnia Jumalalle, Jumalan kiitos (V. слава Богу).
slavoslovi|e -n v. siunata (V. славословить).
slūga -n s. palvelija (V. слуга).
smieť ťie -in v. miettiä, ajatella, arvella, luulla (V. смѣтить).
smirna -n s. myrrha (V. смирна).
smorkńi|e -n v. niistää (nenäänsä) (V. сморкнуть).
soar|nu -an s. tarina, satu.
soat|toa -an v. saattaa, viedä.
sobeŕi|e-n v. koota (V. собирать).
soglaśieč|čie -en suostua (V. согласиться).
soi|ttu -dun s. (I. K.) soitto, soittokone.
sorvi|e -n v. vetää sijaltansa, nyrjäyttää (V. сорвать).

sroji|a -n v. rakentaa (V. строить).
srūna -n metallilanka, sähkölennätinlanka (V. струна).
staŕik|ka -an s. vanhus, ukko (V. старикъ).
staučča -an s. puumalja (V. ставецъ).
sťep|pi -in aromaa (V. степь).
stoanu -n s. katos, metsäsauna, majapaikka (V. станъ).
stol|ba -van s. pylväs (V. столбъ).
storou (tervehdyssana) terve (V. здорово).
stŕäpиха -n s. kyökkipiika, naispalvelija.
stūla -n s. tuoli (V. стулъ).
suits|et -in s. (I. K.) suitset.
sulhai|ne -zen s. sulhanen.
sundug|u -an s. kirstu, lipas (V. сундукъ).
su|zi -en s. susi.
sū -n s. suu (ihmisen, kujan, tien).
sūďi|e -n v. tuomita, sallia: *Jumalan sūďittu moržein.*
sū|ŕi -ren a. suuri.
sūtk|at -ien s. vuorokausi (V. сутки).
svajakaks|et -ien s. langokset (V. своякъ).
svajoveh -en hääväki.
svoaďb|u -an s. häät (V. свадьба).
svätoi -n s. pyhimys (V. святой).
svät|tie -n v. (raam.) pyhittää (V. святить).
süväin, *südämen* s. sisus; *südämes* sisässä, -stä; *s—h* sisään; *südämissäh* vihoissaan.
süöt|teä t. *šüöt|teä -än* v. syöttää, antaa syödä.

Š.

šada, *šuan* lukus. sata.
šakot|toa -an v. sakottaa.
šalbual|la -en v. salpailla, sulkea.
šal|gu -lun s. eväskontti (säkistä tehty, viilekkeillä varustettu).
šalvata, *šalbuan* v. sulkea, salvata.
šan|uo -on v. sanoa, kertoa.
šapšo -n s. sapso, kuve, lapaliha.
šarv|i -en s. sarvi.
šav|i -en s. savi.
še -n pron. se.
šeizat tuo -un v. seisattua.
šeizau|duo -vun v. = edell.

šeiz'uo -on v. seisoa; *herrat meilä šeizotah* herrat ovat meillä korttieria; *seižoal'lah* adv. seisoalla, -lle.

šeiččementoista lukus. seitsemäntoista.

šei|väš -bähän s. seiväs.

šel|gä -än t. *-län* s. selkä.

šemmoi|ńe -zen a. semmoinen.

šemmo|ńe -zen a. = edell.

šep|pä -än s. seppä.

šeže pron. tuo.

šeur'uo -on v. (run.) kuljeksia, kierrellä, ajella.

šeä mi t. *šeä|n -men* s. sydän, sisä, sisus; säie, kuitu, aivina; *seämeššä, -štä, -h* sisässä, -stä, -ään.

šeän|düö -nün v. sydäntyä, suuttua, vihastua.

šia -n s. sija, kohta, paikka; makuusija.

ši|duo -von t. *-on* v. sitoa.

ši|e -un pron. sinä.

šieldä, šielä adv. sieltä, siellä.

šil|da -lan s. silta.

šilmä -n s. silmä.

šiäkš|i -en s. sääksi.

šiämüš|tä -šän s. sisusta, sisus.

šī|bi -ben t. *-ven* s. siipi.

šīr|rellä -delen v. siirrellä.

šīrdiälieč|ie -en v. refl. liikkua siirtymällä.

škatuľi -n s. lipas (vrt. V. шкатулка).

šoa|ha -n v. saada, tehdä, synnyttää, hankkia, joutua; persoonatt. sattuu, on mahdollista; *šoav pojan, varžan* synnyttää pojan, varzan; *mistä tänne dūxxu šai* mistä tänne haju tuli; *mistä siula šai semmoińe hepońe* mistä sinulle puuttui semmoinen hevonen; *šoappi toroamah* joutuu, rupeaa tappelemaan; *ei siun hebozella šoa männä* et voi hevosellasi mennä.

šoate t. *šoaten* postp. asti, saakka.

šoat|toa -an v. saattaa, kuljettaa, viedä, seurata, menettää.

šo|ba -van s. vaatteus, pukine; *šovat* vaatteet, puku.

šogia t. *šogie -n* a. sokea.

šohis|sa -zen v. suhista, sähistä (käärme).

šoim'i -en s. soimi, seimi.

šoit|ella -telen v. soittaa.

šoit|to -on s. = *soittu.*

šok|ku -an s. leukapieli.

šoma -n a. soma, kaunis.
šomehu|š -on kauneus; *ühen šomehuš* yhtä kaunis.
šomen|dua -nan v. somentaa, kaunistaa.
šop'pi -en s. soppi, nurkka; kulma.
šor doa -ran v. pudottaa, langettaa.
šor|duo -run v. refl. sortua, langeta.
šorm|i -en s. sormi.
šormu|š -kšen s. sormus.
što konj. että, jotta (V. что).
šubi part. tyyni: *kaikki šubi.*
šu'vaš t. *šu|aš -gahan* s. harjas.
šul'ga -an t. *-lan* s. sulka.
šulha'ńe -zen s. = *sulhaine.*
šulk|ku -un s. silkki.
šulkku|ńe -zen a. silkkinen.
šul|ata -oan v. sulata, sulattaa.
šuo'ńi -nen s. suoni, jänne.
šuoŕieč|čie -en v. pukeutua, valmistautua.
šuori|ta -en v. valmistautua, varustautua, tehdä lähtöä, pukeutua.
šupi part. = *šubi.*
šurma -n s. surma, kuolema.
šūtki|e -n v. laskea leikkiä (vert. V. шутить, шутка).
šuvai|ja -čen v. suvaita, rakastaa.
šül'i, šülen s. syli, sylimitta; *šül'ih ottoa* ottaa syliin tahi helmaansa.
šün|düö- -nün v. syntyä.
šüvü|š -ön s. syvyys.
šüölä š -hän a. syöläs.
šüötteä = *süötteä.*

Z.

zaimi|e -n v. lainata (V. занять, займутъ.
zaimin|da -nan s. lainaaminen.
zakaži e -n v. tilata (V. заказать, закажутъ).
zaklua|da -n s. pantti (V. закладъ).
zakona -n s. laki, asetus (V. законъ).
zakuś|śie -in v. purra leipää viinan ääressä) (V. закусить).
ziagorda -n s. aitaus, puutarha (V. загорода).
zmeä t. *zmia -n* käärme, lohikäärme (V. змей t. змія).
znai part. yhtämittaa (V. знай).

zvońi|e -n v. soittaa kelloa (V. звонить).

Ž.

-že part.: *muga-že* niin myös, samoin; *seže* sama; myöskin (V. -же).

žeńiha -n s. ylkä, sulhanen (V. женихъ).

žįaľivoi ja -n v. sääliä.

T.

ta|ba -van s. tapa: *end'izeh tabah* entiseen tapaan.

taga|ńe -zen a. takainen: *tagazet jallat* takajalat.

tagla -n s. taula.

tagoada t. *tagoanda* adv. takaa.

tahnu|t -on s. = *tanhut.*

tahto part. tahansa: *kus tahto, ken tahto.*

tah|tuo -on v. tahtoa, suoda, aikoa.

tai, toan pron. (A.) tuo.

taki part. (run.) sangen, hyvin; toki.

tak|ka -an s. taakka.

tanhu|t -on s. tanhua, kuja, yhteinen talli ja navetta.

tap|poa -an v. tappaa.

tari|ta -čen v. tarjota.

tart|tuo -un v. tarttua; (Tv. K.) siitä (sikiän).

tassaisin adv. (I. K.) tasaisesti, yhtäläisesti.

tatarka|ńe zen s. lyhyt, paksu ruoska (V. татарка).

tavara -n s. tavara (V. товаръ).

ta|vata -boan v. tavata, saavuttaa.

tavot|toa -an v. tavottaa, temmata, saada kiinni, saavuttaa.

tê -n s. tie.

tellit|ellä -telen v. (run.) takoa, kalkuttaa.

terveh -en a. terve, eheä, vahingoittumaton; *terveh tänne!* terve tänne (tervehdyssana).

tervehüi|s -ön s. terveys; plur. terveiset: *tervehüizie tiönnettih* terveisiä laittoivat.

terämbi t. *terämbeh* adv. nopeammin, pikemmin.

ťerävü|š -ön s. nopeus; *śezen ťeŕävüöh* niin nopeaan.

teräväh adv. nopeaan, pian.

teä adv. täältä, -ltä.

ťie -n s. tie (ainoasti abstraktisessa merkityksessä): *vei ťieheñže* vei tiehensä.

ťiedeä, ťijän v. tietää.

ťiedo, ťijon s. tieto.

ťiedäjä -n s. tietäjä.

ťiела -n s. ruumis (V. тѣло).

ťipńi|e -n näpistää, siepata pois.

tiugadak, tiukkān v. (I. K.) lyödä: *tiukkāt karttā* lyövät korttia.

ťijuš'toa -šan saada tietää, tiedustaa.

toa -n pron. = tai.

toaš t. *toaššen* adv. taas.

toat'to -an s. isä.

toačči postp. puolesta, edestä.

tobj|u -an iso, suuri.

toimit|toa -an v. tiedustaa, kysellä.

toińe -zen lukus. toinen: *toissa peänä* toisena, seuraavana päivänä.

toińepuoľi (Tv. K.) paholainen.

toivot|toa -an v. luvata.

toivuo -on v. luulla, arvella.

tokc adv. yhä, aina.

tolńi|e -n työkätä, sysätä (V. толкнуть).

torata -oan v. tapella.

torač|ču -un a. tappelija, riitelijä, vikuri (hevonen).

toravu|o -n v. alkaa tapella, riitaantua, ruveta äksyksi.

torgui|ja -čen v. kaupata, pitää kauppaa.

to|zi -ven s. tosi, oikeus.

totku|t -loin s. kalan sisukset t. suolet.

tovariš|ša -an s. toveri (V. товарищъ).

tô -n pron. tuo.

tô|vva -n v. tuoda.

trop'pa -an s. (Tv. K.) merkki? (V. тропа).

tro|ppa -ban s. (I. K.) polku (V. тропа).

tsaritś|u -an s. keisarinna (V. царица).

tsarstva -n s. valtakunta (V. царство).

tuha|t -nden lukus. (A.) tuhat.

tuh|ota -uon v. tuhlata, tuhota.

tuk|ku -un s. tukku, läjä, koko; *tukkunah* adv. kokonaan.

tu|ľi -len s. tuli, valkea.

tuli nen -sen a. (run.) rajusti iskevä: *jännitti tulisen jousen.*

tul|la -en v. tulla (johonkin); tuntua: *tabakalla tulov* tupakalle haisee; impers. tulee: *kellä tulov kirjuttoa* kenen tulee kirjoittaa.

tulla, tüen v. (I. K.) tulla.

tuлu t -on s. dim. tuli, pieni valkea.

tun die -nen v. tuntea.

tunnuštelieč|čie -en tehdä itsensä tunnetuksi.

tunnust'oa -an v. tunnistaa, tunnustaa.

tunnuš|toa -šan tulla tuntemaan; tunnistaa, jälleen tuntea ennen tunnettu.

tuppuri -n s. tuuliaispää, pyörre.

tur gu -run s. tori, markkinat (V. торгъ).

tū ľi -len s. tuuli.

tūl la -en v. tuulla.

tūm|ata -oan v. ajatella, miettiä (V. думать).

tūva, tuon v. tuoda.

tühjä -n a. ja s. tyhjä, joutava, mitätön; valhe; *tühjäh* adv. suotta, turhaan.

ťürmä -n s. vankihuone, vankeus (V. тюрьма).

türsähüt|tä -än v. tyrskähyttää.

tüttöi -döin s. (I. K.) tyttö.

tüttöi-laps|i -en s. tyttölapsi.

ťüť|är -ťären s. tytär.

tünis|tiä -sän v. alentaa, tehdä luonteensa hiljaiseksi.

ťünis tüö -sün alentua, tulla hiljaiseksi luonteeltaan.

tüö -n s. työ, teko; tappura.

tüö, tiän t. *teijän* pron. te.

ťüön|deä -nän v. lähettää, laittaa.

täh ťi -en s. tähti; merkki: *tähellä panna* panna merkille, muistiin.

täüi|zi -ven a. täysi; *täüelläh* adv. kuitenkin.

tô, teijen pron. = *tüö*.

Č.

čakari -n s. pikkusormi.

četverť|ťi -in s. neljännes (tuntia, tynnöriä y. m.) (V. четверть).

čieppi|ńe -zen s. dem. vitjat, ketjut (V. цѣпь).

čirkńi|e -n sirkuttaa (vrt. V. чиркнуть).

čoaŕi -n s. tsaari, keisari (V. царь).

čoas su -un tunti; plur. *čoasut* tuntikello; *v torom času*

kello kahden aikaan (V. часъ, второмъ часу).

čort'tи -an s. piru (V. чортъ).

čup'pи -n s. soppi, nurkka, kulma; 25 kopekkaa.

U.

udau'duo -vun v. sattua olemaan (V. удаться, удаваться).

uduŕieč čie -en (V. heittäytyä (V. удариться).

uiď'i e -n v. lähteä pois, paeta (V. уйти).

ui ja -n t. *uju o -n* v. uida.

uin ota -uon t. *-uan* v. nukkua: *moata uinoi.*

ujiezd'u -an s. kihlakunta (V. уѣздъ).

uk ko -on s. ukko, äijä, isoisä; ukkonen.

um'bi -men s. umpi; *ummešša, umbeh* ummessa, umpeen, kiinni: *ovi mäńi umbeh* ovi meni kiinni.

unah'toa -an v. = *unohtoa.*

uńi, unen s. uni; *unda nägöv.*

unohtel'la -en frekv. unhotella.

unoht'oa -an v. (A.) unhottaa.

unoht oakseh -ammos v. refl. mennä tainnoksiin.

upot'toa -an v. upottaa.

upotu's -ksen s. uppoaminen, vedenpaisumus.

userdno adv. hartaasti (V. усердно).

uš kuo -šon v. uskoa.

uzl'u -an s. mytty, nyytti (V. узелъ).

utra -n a. (run.) raukka.

uveh, ubehen s. ori.

ūzi, uvven a. (A.) uusi; *uvvessah* adv. uudestaan.

ūt'toa -an v. uuttaa, kuurnita.

V.

vagaut'toa -an v. vakauttaa, pysäyttää, tukea.

vahiŋgo -n a. vahinko.

vahna -n a. = vanha.

vaih'toa -an v. vaihettaa.

vajodak, vaiǰōn v. vajota, langeta.

vain t. *vai* konj. vaan, mutta, ainoasti; vai niin.

val'da -lan s. valta, vapaus, lupa, vapaa ehto; *andoa valda* antaa lupa, sal-

lia; *anna valda miula šoittoa.*

valdivoi|ja -čen hallita.

valehtel|la -en (A.) valehdella, peijata, pettää.

valehu|š -on s. valhe.

vaľľaš|toa -šan v. valjastaa.

val|lota -guon v. valjeta.

valm|is -ehen a. valmis.

val|oa -an v. valaa, kaataa (vettä).

vaŋgu|o -n v. vankua.

vanha -n vanha; entinen; *vanhemmat* isä ja äiti.

vannuoč|ie -en v. vannoa.

vannuočija -n s. vannoja.

var|ata -oan t. *-ajan* v. pelätä, varoa.

vardei ja -čen v. vartioida, varjella, säilyttää.

vareu|duo -vun v. peljästyä.

varoin postp. varten: *tähä varoin* tätä varten.

varraš|toa -šan v. varastaa.

varža -n s. varsa.

varuomat|oi -toman a. pelkäämätön, peloton.

vaš postp. = *vaššen.*

vaškirč|ča -an s. kyykäärme.

vaš|šata -toan v. vastata; ottaa vastaan; vastustaa.

vaššen, vašše t. *vasse* postp. vasten.

vasta t. *vašta* adv. vasta, äsken; *vastah* adv. vastaan, verran: *min vastah on moal ďeŋgoa?* minkä verran on maalla rahoja? *vastai* adv. vastakkain.

vastu -an s. vasta, vihta.

va|žen -men a. vasen.

vač|ča -an s. vatsa, maha; sydän; kohtu.

vedeä, veän v. vetää; viedä, kuljettaa.

veďeäkseh, veämmös v. refl. vetäytyä: *päčin peroh veďiže.*

ve|do -von s. vero, ruunun-maksu.

vel|ga -an t. *-lan* s. velka.

velguńiek'ku -an s. (A.) velkainen, velallinen.

veljä -n s. (I. K.) veli.

veľľeš -kšen s. veljes.

veľľ|i -en s. veli.

Veńa -n s. Venäjä; *veńakse* venäjäksi.

venčai|ja -čen v. vihkiä (V. вѣнчать).

venčai jaheze -čemmos v. refl. vihkiytyä.

venč|ču -an s. vihki; (vihki-) kruunu; *venččah* vihille.

venüt|teä -än v. venyttää, viruttaa.

veńüt'iäč|čie -en v. refl. käydä pitkälleen.

verbljuda -n s. kameli (V. верблюдъ).

vereä -n s. veräjä, portti, ulkoovi.

ǿerno adv. todella (V. вѣрно).

ǿeŕäjä -n s. = *vereä.*

veseldïö -n v. päihtyä (V.).

veśśeľi|e -n v. saada iloiseksi joku, ilahuttaa (V. веселить).

vešš|at -ien s. kalut, kampsut V. вещи).

vest|eä -än v. (A.) veistää.

vet part. näet, -han, -hän; *ńe vet min* ties minkä verran.

večä, veče t. *večče* part. luultavasti, kaiketi (vrt. V. вѣщій).

veärä -n a. väärä, kiero; syyllinen, syypää, velvollinen.

vie adv. vielä.

vieľä adv. = edell.

viera|š -han s. ja a. vieras, outo.

viero -n s. usko, uskonto (V. вѣра).

vier|rä -en v. vierrä, paneutua, vaaleta.

vies|ťi -sin s. sanoma (V. вѣсть).

Viflēma -n s. Betlehem (V. Вифлеема).

viha -n s. käärmeen muju l. myrkky, viha, äkä; *tazata viha* kostaa.

vihel|deä -län v. viheltää.

vikse luultavasti, kaiketi (V. ?).

viljoin adv. (run.) viljalti, runsaasti, yltäkyllin.

vipael|la -en v. vipajaa.

vir|du -an s. virta.

virk|koa -an v. virkkaa.

vič|ča -an s. vitsa.

vïjä, vien v. viedä.

vïkat|eh -tehen, s. viikate.

vïk|ko -on s. pitkä aika: *torai vïkon aigoa* tappeli kauvan.

vïkko|ńe -zen a. kauanaikuinen, pitkällinen.

vïkoš|tuo -šun = *hätkestüö; vuotettih, ei tule, vïkoštu.*

vïlet|ellä -telen v. kiidätellä, lennätellä.

vïme a. viime, *vïmekši* adv. viimeksi, viimein.

vïna -n s. viina.

vïruč|čie -in v. saada vapaaksi, päästää pulasta (V. выручить).

vǐza|š -han a. viisas, viekas.
vǐ|zi -jen lukus. viisi.
vǐtaš|šie -in v. vetää ulos (V. вытащить).
voarn|u -an s. vaatenaula seinässä.
voat|e -tien s. vaate, palttina; *vaattiet* vaatteet, puku.
voi -n s. voi, öljy.
voi|e -dien s. voide.
voi|ja -n v. voida, jaksaa; *ei voi* on voimaton, sairastaa.
voit|toa -an v. voittaa.
vora -n s. varas (V. воръ).
vot part. kas, kas niin (V. вотъ).
vŕēmа -n s. aika (V. время).
vuozi, vūven s. vuosi.
vuot|toa -an v. odottaa.
vägi, veän, viän s. väki, voima; lanta; väki, kansanpaljous, sotaväki; adv. aika, kelpo, sangen; *veässä, vägeh* t. *vägeheze* adv. väkivallalla, väkisten.
vähä -n a. vähä.
vähämieľi|ńe -zen a. vähämielinen, heikkopäinen.
väľi -n s. väli: *menöv puoleh väľih* menee puoliväliin.
väľľä -n a. ja s. väljä, avara, höllä; vapaus, lupa; *lašše händä väľľällä* päästä vapauteen, valloillensa.
värťinä -n s. kehrävarsi (vrt. V. веретено).
vävü -n s. vävy, tyttären t. sisaren mies.
väü -n s. = edell.

Ü.

üheksä -n lukus. yhdeksän.
ühemmuo|ńe -zen a. samanlainen, yhtä kaikki.
ü|ksi -hen t. *-hten* (A.) lukus. yksi, ainoa; sama; eräs; *ühelläh* adv. yhtähyvin, kuitenkin; *üksinäh* adv. yksinänsä *ühtelläh* t. *ühtelleh* adv. (A.) yhtenään; kuitenkin; *ühťeh šulgah* samanlaiset sulat.
ükšin-kaksin adv. yksitellen.
ü|ksi -hen lukus. = *üksi.*
ülen part. ylen, sangen, vallan.
üľimäi|ńe -zen a. ylimmäinen.
üli|ńe -zen a. ylinen.
üličči adv. ylitse, yli.
üllät|teä -än v. saavuttaa.
üllä adv. (I. K.) ylös.

üläh, *ülähäkši* t. *ülähäks* = edell.

ülähän t. ülähänä adv. ylhäällä.

ümbäŕi adv. ympäri; *ümbäŕihisseh* ympäriinsä.

ürittteä -än v. yrittää.

Ä.

äijä -n a. s. paljo; *äijäld'i* adv. suuresti, paljon.

ätti, ädin s. (I. K.) isä.

Ö.

ô -n s. (I. K.) yö.

Äänneopillisia esimerkkejä.

Konsonantit.

k, t, p.

1. *kala* (*кала*), *käzi, terä, paikka;*

garbalo, buola, butki, böükiän, baičči paitsi; *buŋgistella* katsoa vihaisesti (*buŋgakka* äreä, juro), *burhuo* kuohua, *burajan, burizen* porista, murista (Tv. K.), *burbettoa* murista, *böbötteä* sammaltaa.

2. PK.: *akana, hitune* hiukkanen, *leipilapie.*

EK., Tv. K., A., *vago, kädehińe, hoaba; haŋgi, andoa, ambuo; velga, šilda, šalba, šarga, kerda, tarbehet.* — *ka* ~ *ga* kah, niin, *kera* ~ *gera, mindäh, sendäh* ~ *sentäh* sentähden.

3. *kaški, laškie, laiska, aštuo, oštoa, mušta* (aun. *muštu*).

4. *totku* kalansisukset, suolet, *matka, pitkä* (aun. *matku, pitkü*); huom. *edgo* etkö, *piädgö.*

5. *šukka* (*sukku*), *aitta, šoattoa, tappoa, palkka, tarttuo, kirppu.*

8. Luoteiskarjala: *kaklušta* kaulus, *üökläštäütüö* pöyhkeillä, *käkrä, tapla,* täplä, *käprü* käpy, *patakopra* padankoukku, *vatvoa, vitjat, üökesrä* yölliset kehräys- l. käsityöt.

Muu karjala: *kagla* (*kaglu*), *tagla, ńiegla, šiegla, eglen* (A. *egläin*), *kigloa* ('keikelehtää, kekkaloita'), *kagra, nag-*

roa, nagris, vuogra, vuograta, mägrä, mügrä, kügrä, kügristeä.

adra, pedra, tedri, huodra tuppi.

kablaš, kubloa kellua, *ńüblä* nappi, *kabriš, šoabra* heinäpieles, *käbrü, äbräs, kobra, kobristan.*

roagie ravi, (A.) joutuisa, nopea, *toagie* (EK.) taaja, tiheä, *agju* gen. *agjan* (A.) pää (kylän, venheen).

ladjoan, laďďoan ladon; huom. *loďja, loďďa, suďja suďďa.*

ladva, kodva 'runsas aika'.

A.: *hibju* ruumis, *kabju* (< *kabja*) kavio, *kebjei* keveä, *kebjendeä* keventää, *tobju* suuri; K.: *hibie, kabie, rabie* ravakka, *tobie, kebie.*

ozra (A. *ozr*) ohra, *azrain* (*azroan*), *kezrä, kezreän.*

linna, vannaš, vuonna (ess.); *ünnäh* (vrt. *üksi*) kokonaan, aivan, ihan.

7. *makša, jakšoa, kaksi;*

meššä ~ *mešän, kaššuo* ~ *kašahtoa;*

lapši, lapsi.

8. Ks. edelle 4:ään. Huom. *lakkie* latkia, *mukka* mutka, *kokko* vrt. kotka.

9. *ku(v)e* kude, *kašše; moatta, šüömättä* (myös A.), *moakše* maaksi; *tule, mäne, koa; en tule, älä tule; andoa, lugie; tänne, kunne, kiń; hüväzešťi.*

10. *pojat, tulet* ja *pojad, tuled.*

11. *akka* (*akku*), *palkkoan, ottoa, tappoa, kauppa* j. n. e.

γ, δ, β.

12. *moata, poata, neän;*

havon, ševottoa, mavun, nävöistä; näütteä;

joven, noven, rüvitteä, šuvaš, huoviš, leuvan (*levvan*), *hauvin; kuottelen, šoendoa, ruis;*

ijin ikuisesti, *lijan, lī̆jan, pojjan* (A., K. *pojan*), *muijota* hapata, *šejašša* (l. *šeašša*), *väjen* (A.), *tajemba* (A.); *paissa* (A. *pajista*), *rais* (~ *ragehen*), *hieštüö* j. n. e.

jalat, velašša, näläštüö, jälelleh takaisin, *varaš, härän, kuret;* tai: *jalloilla, alletah, ollottih, šüllen, varraš, härrän, kärret, kurret, kerritteä* ennättää, päästää irti. Huom. *ńäl'l'ästüö* (Tv. K. myös *sel'län, hül'l'ätä*).

laŋgan, kaŋgen (PK. *laŋkan, kaŋkašpūt*).

13. *poašša, heäššä* (huom. *šoaha, jeähä*);

kavottoa, roavon, pavoissa (~ *pada*), *šivon* ~ *šiduo* (*šivaldoa* sitaista); *peävün, kovašša, toven, tovistoa* (PK.) *lūveh* luode, länsi, *kūven, mūvä, käüvä.*

ijätteä, ńī̆jen, ije (~ *idien*), *aijan, haravoija, loajin* (*loajoš* teko), *heäjin, ťī̆jän, ťī̆jin* (*ťī̆jon*, nom. *ťiedo*); *majeh, vejän, vejen.*

annan (~ *andoa*), *kullan, pellon, parran, virran; kielän* kiellän. A.: *avandot, viheldän, kumardan.*

14. *tavottoa, šovan, kevetä* (~ *kebenen*), *šī̆vet, šalvata, tarveh, turveh.* Paikoin (A.): *šī̆bet, šalbata, tarbeh.*

hammaš, rammičče- ontua (~ *ramba* ontuva, nilkku), *ammun.* A.: *nuorembat.*

15. *majoa, šoappoa, pī̆roa, azroan, harmoa, ainuo* (A. *ainavo*); *pihlaja, kadaja, pedäjä;*

kaštieh (illat.), *kudiet* (~ *kuve*);

voŋgienduo alkaa vonkua = lyyd. *voŋgeganden;*

andoada, ottoada, ečči̯ede, kiškuoda (A. *ottoad, lendeät*), *kažvattoah.* (Tav. *andagoa, ottagoa, ečči̯geä* j. n. e. tai *andakkoa, ottakkoa, ečči̯kkeä; kaimakkoa, haravoikkoa.* — Huom. (A.) *pūttuokkah, käskiekkeä;*

ei soadoa, ei peästeä; ei otettoa;

kaikkiella, kaikkiennepäin, kaikkiegaľi (vrt. *kaikkiakkaľi, peitokkaľi* salaa), *kahtoannepäin, ühteänne.*

16. *keveän* (~ *kevät*), *labie; Venähen* (~ *Venäh*);

kaŋgie, korgie, kibie, pehmie; *hobie.* — *korgehuš, levehüs* (tai *korgevuš, silevüš;* A. *valgevus, levevüs*); vrt. *tervehüš, ahtahuš;*

neiččüön (~ *neičüt*), *lühüön, šoaruon, šūhuon;*

moannuon šüönüön (PK. myös *koatunehen*).

vanhuon (~ *vanhuš*), *pahuon* (~ *pahuš,* myös *pahut*), *ahtahuon* (~ *ahtahuš*);

magoan, šalboan, kereän, halgien (~ *halleta*), *uinuon* (~ *uinota*). Huom. *leikkavo, magavo* (EK. *magausia*), *keravo* (PK. *šalpū, hüppū*).

kaloa, küleä, kaloja, küliä; harakkoa, harakkoja, pitembeä, pitembiä; (A.) *pardādu, kivēdü, sanoidu;* K. *edäheädä, tagoada, iennempöätä* (PK.).

kalojen, külien, pitembien;

koadoa, tüöndeä, kiškuo, lugie, eččie, kaľľistoa, koadoašša, tüöndeäššä, kiškuošša, lugiešša, kaľľištoašša;

koškieh, kätkeih, lähteih (Tv. K.), *ei laškie.* Huom. *laškietah, itkiettih, käškiettäis;*

šoagoa, tulgoa, šüögeä (mutta *ottoada, kiškuoda, eččiede*).

šanoja, tuľie, nägie; šoazie, šaizie; tulizie (Tv. K.).

ottahuo, kiškohuo, lähtehüö, tüöndähüö, eččihüö.

17. *orava, oravu;*

kirjava, igävä, terävä (A. *kirjav, igäv, teräv* t. *terävü*);

šoadava (*soadav*), *tuodav, süödävännü*;

andau, tulou, koškou, itköu; šoau, süöü, süöu, azuttau, kirbuou, keändänöü; sanoubi, tüöndäüb; koškouppi, šanouppi, andauppi, (*käüppi*) — *uibi, soabi* (PK:ssa *uipi, soapi*);

avavuo, rikkavuo, lizäüdüö j. n. e.

18. *moajas* (PK.) makea.

voarnaš, vuorna (Poad.).

s.

19. *šabilaš, šukši, šieš, šiduo; sarahpana* (V. сарафанъ), *sĭtta* sihti, seula (V. сито) j. n. e. Aun.: *sada, suksi, sidu; šižiliusku;*

čagari, čoma, čuhajau, čikko, sisko, *čilppu* y. m.

20. *šukši, hieštüö, aššel, šabilaš, hivuš* y. m.; *isköv, laizistella;*

A.: *iškin, kiškuo, nišku, hašku: mečän hašku, lašku, polviška, hevoššiekku* ratsastaja; *ašťe* g. *ašťien;*

kiza, izä, vĭzahat, aiza, kezrä, ozra, hebozet, nägözellä;

A.: *ižä, ližä, kažĺu* kaisla, *magužu* makuisa, *püörüžü, ruogožikko, manǯoižikko.*

(P)K.: *ažettoa, jäžen, küžüjä, kañži* (iso rove), *kalžu, käržä, kažvoa; vĭzaš, laizistella.*

21. *nuori mieš küžüv, izändä toaš kävelöv — nuoruž-aiga, ei ńi mitüž eläjä, izändä toaž läks kävelömäh, kalmizmoa* j. n. e.

h.

22. *halla* (A. *hallu*), *hebo, himo.*

23. *paha, viha; rĭhi, tuohi, kiehuo, moah; keihäš, jauhon, keühä.*

24. *sulhańe* (A. *sulhaińe*), *tarha, vanha.*

25 a. *nälgähine, omahińe, vierahat, šegeheššä, lahteh, kädeh, harakkah, tullah, annetah, poigah, moamah, kaikkineh, ülähädä, ülähäksi;*

b. *kamahlo, unohtoa, venehtä, valehta, perehtä, vajehtoa.*

26. *huoneh, majeh* (t. *moah*), *valeh, veneh, terveh.*

ŋ, n, m.

27. *ŋ*: *kaŋgi, kuniŋgahat.*

28. Karjalassa: *kañša, tüöñsi* (PK.), *añžah, eńžimäińe; tieheñže, kolmaⁿzia;* A.: *kanzi, onzi, künzi.* Huom. *kolmas, kuvves* (K. *küveš*) j. n. e.

29. *pahoin loain, kuin tapoin vĭmesen lehmän* (Kiestinki); *tuleñ miä; toisen kerran kuin šoitañ, ńĭn kai tulgoa kriepostiñ reunah; varraštav toizelda hebozeñ.* (Poaen); *em mie, kem mistägi päin, missä om miun akka; ńim mie lähen; midä roam mie; küläm meččämieš, äšem mie* (Reboľa, Poańarvi, Vuokkińiemi); *naizel-luo* (Jängärvi); *leskel-lüö, hänel-lüö, spoasal-luo, mučoil-luo* (Aunus).

naińe (myös *naińi*), *puińe, kukkańe, šińińe; moah, peäh, tähä, harakkah* j. n. e.; *poigah, aiganah, šurmattah, vägeheze* väkivallalla; *pežekše, pežih, peškähäže, peštäh, enneŋgi, vai* (*vain*), *müöte, šoate* (*šoati, šoahen, šoahe, šoah;* A. *sah, sai*), *vasse, vašše, vaš* (myös *vaššen*), *kesse* (EK.), *kolmei kesse* (A.).

A. *häi, ennepäi, ilmai, jallai* (K. *jallakeskih* jalkain väliin), *nügöi, ďälgimäi; kaheksa, üheksä, kümmene; armoitoi, hambahitoi* (samoin *avai, hapai*).

30. *m.*: *moa, ńimi, moamo, pienembi.*

l.

31. EK., A.: *kaла, koлme, kuлma, pellervöine, pellava, külä, kieľi, kiľľuo, pölü, peälisteä* j. n. e.

r.

32. *raida, marja, parda, piennar.*

j.

33. EK. ja A. *jo, jogi, jeä, jügie,* mutta myös usein: *ďo, ďogi, ďeä, ďügie, ďönügöi* (= *jonügöi*).

34. Huom. A. *vidďä, tiďďä* (mutta *äijü, äjjü*).

35. *maľľa* (A. *maľľu*), *paľľa* (*paľľu*), *Ilľu* (< *Ilja*), *paľľaš, väľľä* (*väľľü*), *neľľä, veľľi, veľľet, kiľľuo;* huom. *ńäľľästüö, želľa* (EK.) lääke (ven. murt. зелья, yrtti), A. *želju.*

36. *mińńa.*

37. *karja, marja* (*karju, marju*).

38. *roagie* ravi, *lagie* laaja (A. myös *agju*).

hardia ~ *hardie, vardia* ~ *vardie, nuoďivo.* Huom. *loďja, loďďa* (лодья), *suďja, suďďa* (судья).

kabie, kebie, hibie (A. myös *kabju, hibju*).

PK. *aśśa* (EK. *aźźa*), *hoaśśa;* A. *oaǯu, hoaǯu.*

v.

39. *vakka, vezi, velga* j. n. e. Huom. *bavarno, babarno* (myös *vavarno*) *bembel* (A.).

40. *ražva, kažvoa, karva* j. n. e.

41. EK.: *auttoa, šau, šauštoa, kodavää, vää; kua, kuahańe* (ja *kuohańe*), *suačen, hüä, jüä, süä; šaua.*

Tverin karjalassa on *v* säilyneenä.

Vokaalit.

Ensimäisen tavun vokaalit.

Lyhyet vokaalit.

42. *akka, madala, joan* jaan, *poan* padan; ks. alemm. 50.

43. *koda, olo.*

44. *ńukkuo* (nukkua),*tulukšet.*

45. *äbräš, hämärä, šeän,* gen. ~ nom. *šägä* selkäevä, *heän* (nom. *häkä*); ks. alemm. 51.

46. *pölkkü, röŋgüö* rönkyä, ronkua, *lögä* lökä, kina.

47. *keldataudi, pedra* (peura); *keldä, leppä, vedeä, eläjä.* Huom. *pölläštüö* pelästyä, *pöllätteä* pelättää.

48. *šilda, ilda; šildä* (ablat.), *piťitteä* pitkittää. Huom. *küven,* gen. *kübenen* kipinä, *mütüš* (EK.) = *mitüš, vüheltäv* (PK.) = *viheldäv.*

Pitkät vokaalit.

49. *pū, pi̯, pū.*

50. *moa, hoaba, hoara, voate, koadoa, soa; — joan* jaan, *moata* maata, *toaš, poan, šoan* sadan.

roaga ~ *roan, koadoa* ~ *koan, koa, roadoa* ~ *roan.*

loaľľa laella, *joattih* jaettiin, *poata* (A. *paeta*) paeta. *roah* (A. *rais,* g. *ragehen*) *rae, toah* (myös *tajeh*) tade, *moah* (g. *madehen*) made.

Tverin karjalassa *mua, huara* j. n. e., Siesjärven kaakkoisrannalla ja paikoin Tverin karjalassa (pohjoisosassa); *mi̯a, si̯a* j. n. e.

51. *jeä, peä, eäni, keändeä, peädüö* sattua olemaan; — *šeän* (nom. *šägä* selkäevä), *teälä* täällä, *heän* (nom. *hädä*).

ńeän (nom. *ńeädä*), *heän* (*heädeà*).

mɛän, meäľľä (aun. *mäes,* nom. *mägi*), *veäššä* väkivallalla, *veän vuoh* väkisin, *keätä* käetä, *neän, nɛät* (A. *näed* prees.) mutta *näin, näit,* imperf. *keät, keäštä.* Huom. *heän* hän, *peänä* (A. *päin*) päivänä.

Tverin karjalassa *piä, kiändiä* j. n. e.

Poadenessa, Tulemjärvellä ja Suistamolla: *mā, pā.*

52. Inkerin karjalassa: *sô, sôn, tê* (myös *sû, sûn, tî*).

Karjala-aunus: *šuo* (*šuo*), *šuola* (*suola*), *üö, šüö* (*süö*), *vieras, vien.*

vuottoa odottaa, *šieš* (gen. *šegehen)* sees, *viettih* vedettiin, *ieššä, ieštä, iellä, ieldäpäin* (A. *vied, vien*).

Poaden: *rēššä, vēššä, mēllä.*

Suigarvi: *reiššä, veiššä.*

Kiestinki = Poaden ja Suigarvi.

Diftongit.

53. *aiga, poiga, uin, häibüön* häipyen, *šöin, püistä* (el.), *leikata, vein* j. n. e.

A.: *lašku* laiska, *huškata* huiskata, *pastoa, tostu, tossu* (ess.), *mustoa, musto, vesteä.*

54. *jauho, jouži, leuga, kiuru, viuhkoa* viuhkata.

55. *heühen* (gen. *heühtenen*), *keühnä* köhnä, *keühä, leühkätä* kerskata; *neürä* taipuisa.

Huom. *löüdeä* löytää (vir. *leidma*), *löülü, köüsi* (PK). — A. *höšťe* l. *hešťe* tade, lanta.

liüheh (g. *liühtehen*) lyhde, *viühti* vyyhti, *viühteä* vyyhtää.

Toisen ja seuraavien tavujen vokaalit.

Vokaalit.

Muuttumaton edustus.

Ks. edelle esimm. 42—8.

Muuttunut edustus.

56. *harmoa, kiugoa* kiuvas, *majoa, pîroa* piirakka, *šoappoa* saapas; *andoat,* antakaa, *nostoad* nostakaa (K.

andakkoa); ei annettoa ei anneta; *kaloa, padoa, poigoa, harakkoa; andoa, koadoa, kallistoa; soagoa, haravoigoa, halgoan* halkaisen, *kehtoan, magoan, talloan, virdoan.*

Huom. *andoa|šša* l. *-šša, koadošša, koadoan, kabraštoašša, kabraštoan,* korjata, raivata; *poarittoan* parittain; *vuožittoan; kaimoaľen* seuraelen, *kirppoaľen* lyömisellä hyppäytän l. lennätän (vrt. *kirppoan, kirppu*), (mutta A. *tabailov*) — *šadoan* (g. *šadoamen*) t. *šadain* (g. *šadaimen*), *viskoan* t. *viskoain* (g. *viskoamen*) = *viskain, viskaimen* äyskäri, *avain* = *avoan* (PK.) = *avain* (EK.), *azroan* ~ *azrain* ahrain, *mūroan* muurain, *kovoan* kovin.

Osittain myös *andua, andįa* ks. ed. 50.

57. *ainuo* (PK.) ainoa, *veduo, eluo, toattuo, taluo, nägüö, šisälüö* (PK., nom. *šisälö* povi); *šanuo, kiskuo; kaččuote, kiskuoda, sanuoda* (Suig.); *huiguon* (*huijota* ruveta häpeämään), *karkkuon* ~ *karkota, ei kohuo, koguon, eruov, pakkuoja* (vrt. *pakota*) kerjäläinen, *tahkuon, uppuon, virguon* (*virrota*).

Murteettain tavataan myös: *ainua, anua* j. n. e.

58. *tanhuo* (A. *tanhud*) < *tanhua; pajuo, obuo, kaččohuo; kučču, šurduo* surkastua, *humalduo; istuollah, loppuoh* vihdoin.

59. *korgie, kaŋgie* j. n. e. samoin *hobie; šappie, kurgie; lugie, kulgie; polgieh* (*polgietah*); *halgien* (~ *halleta*), *rubien.*

60. *harďie, kauppieš, moršien, kaikkiegaľi* (vrt. *kaikkiakkaľi*); *kuoľie, vardie* (myös *vardia*); *turkkie, pissokšie, toizie; pahekšie; tuľie, varazie; tuľižie, šaizie, haravoizie.*

61. *tiedeät, tiedeäd, lendeät* (täv. *tiedäkkeä*); *ei lüödeä* ei lyödä; *nälgeä, reähkeä, vägövembeä, kebieä* (myös *kebiedä*); *löüdeä, tüöndeä, keändeä, hävitteä; lüögeä, keäkkeä* käetkää; *hülgeän, kereän, näükkeän* näykkään, haukkaan.

Huom. *lüödeäššä* l. *-śśä, tüöndeäššä, tüöndeän* y. m. — *netäľittöän* (PK.) viikottain; *kereäľen* keräilen; *keveän* (nom. *kevät*). — *Veneäh* = **Venä* (vrt. suomen Venäjä) + *Venäh* g. *Venähen.*

PK.: *säünöä, välöän* väleen, sukkelaan.

iä (ei *eä*) tavataan samalla alueella kuin ensi tavussakin; ks. 51.

62. *nägüö, šisälüö* (PK.).

63. *käbrüö, kälüö; lähtehüö, eččihüö, üödüö, ilľendüö* jäätyä, tulla jäästä liukkaaksi; *mölüön.*

64. *ei pie, piekši, piettüö* (mutta *igä,* gen. *eän*); *eččie, itkie, tüöndie; lüözie, löizie, eleüdüzie.* Toisissa murteissa *ä* säilyneenä.

65. *pimie, ülbie; tähťie, kivie; eččie, lähtie; itkieh* (*itkietäh*);

66. *andieksi, kaštien* j. n. e.

67. *lugomah, noužomah, tariščomah, kündelomah, itkömäh, lähtömäh, nägömäh, mänömäh, värizömäh; nouzomińe lähtömine* j. n. e.; *loppomatoin, toičči nägömäkš, lähtömä* (myös *lähtemä*) hehko, hieho, *kalmizoma* (Seäm. *kalmuzem*) hautausmaa, *šinizömä* mustelma; *molommat.* — *sürembi, pienembi; itemmä, lähemmä, mänemmä, itkenemmä, lähtenemmä, männemmä;*

noužov, tariščov, värizöv; noššov, poannov, varannov j. n. e.; *noužovan, tariščovan, pagenovan, itkövän, nägövän värizövän* j. n. e.; *tülova, külovalla* kuuluvissa, *mehövä, mielövä, vägövä, täütövüš* (PK.) täyteys.

68. *oluon* (~ *olut*) *lühüön, kätküön, neiččüön; šoaruon, kukkaźuon, mägüön, järvüöt, kädüöt* (~ *kävüt*), *peähüön; huimuon* (~ *huimuš, huimut*) hulluus, *kovuon, vanhuon* (~ *vanhuš*), *hüvüön, veärüön, tervehüön; koadunuon, ottanuon, poańńuon, männüön; kiskuošša, aštuošša, küzüöššä,*

kiskuon, aštuon j, n. e.; — *pahuoľen, valguoľen, lainuoľen; vanhemmuoldi, eńimmüöldi, nügüönä.*

69. *vierahan* (*vieraš*), *äbrähän, erähän, urohot, talohoš, tervehen; voihe* (sing.), *maihe, päihe.*

70. *kabrehen* (~ *kabris*), *kaunehen* (~ *kaunis*), *nagrehen, rugehen, šoalehen* (~ *soaľis*), *valmehen, orehen* (~ *orih*). Huom. nominatiivit: *kahľis* (PK.), *rais, rahis* (pro *raḥjeh* ~ *rahkehen*) *tarvis* (myös *tarveh*); *huovis, hūvis* ~ *huogehen* huokea.

71. A.: *akku, villu, juoju, pitkü, äijü; pūdu, vuottu, lastu, süldü, peädü; tossu* (nom.:sta *toińe*) j. n. e. (mutta *kala, kylä* j. n. e.; *harakku, suovattu, ižändü, jumalu, vihažu, ehtožu; venehtü, süömistü* j. n. e.

A. myös *madal, jumal, ižänd* j. n. e.

Huom. *pajat ielleh, kolm ühekseä.*

tulov, vieröv, tullov; šais, löis, puis, koadais, kiskois j. n. e.

Huom. *toattoh, omah, moattah; šoahah, šoadih; moah, harakkah.*

Diftongit.

72. K. *harakoissa, haravoičet, käzilöissä, muśśikkańe, muśśikkazen* ~ *mussikaista; müödäńe -ńi, müödäzen* ~ *müväistä, kissoin, kissoit, kisso, kiskoma, kiskoja* (< **kiskoiδa*) (A. *annoin, annoit, andoi* j. n. e.), *eleüvüin, eleüvüit, eleüdü, eleüdümä, eleüdüjä; kiskozin, kiskozit, kiskois, kiskozima, kiskozia, eledüzin* (*eleüdüzin*), *eleüdüzit, eleüdüis* j. n. e.; *korvo, kukko, meččo, toatto* (part. *toattojańi*), *ämmö* isoäiti, *d'eäd'ö.* Huom. *toattoľa, Reboľa, Himoľa.*

A. *kirjastu, müväst, illastoa* (K. *illaistoa*), *ielembüs peän* edellisenä päivänä. — *kukoi, reboi, moamoi, hoŋgoi* kuutti, *korvoi, mečoi* (*jänöi, peäsköi, kägöi*) j. n. e.

Liitteitä.

1. Astevaihtelutapauksia.

magoan	*moata, muata*
hago	*havon*
liga	*lijan*
haŋgi	*haŋgen*, (PK.) *haŋken*
velga	*vellan, velan*
härgä	*härrän, härän*
kašķi	*kažen, kašen*, (Poaden) *kaššen*, (EK., A.) *kasken*
laiska, lašku	*laizan, laisan*, (Poaden) *laissan*, (A.) *laškan*
nahka, nahku	*nahkan*
reähkä, reähkü	*reähän*, (A.) *reähkän*
matka, matku	*matan*, (A.) *matkan*
kätküön	*kätüt*, (A.) *kätküt*
pada	*poan, puan*
mado	*mavon*
ideä	*ijätteä*
tiedeä	*tijän*, (A.) *tijjän, tid'dän*
randa, randu	*rannan*

šilda, (A.) *sildu*	*šillan*, (A.) *sillan*
mušta, *mustu*	*muššan*, *muššikka*, (A.) *mustan*
puhtahat	*puhaš*, (A.) *puhtas*
üksi (< **ükti*)	*ühissän*, (A.) *ühtistän*
šoba, *soba*	*šovan*, *sovan*
hambahat	*hammaš*, *hammas*
tarbehet	*tarveh*
šukka	*šukan*
ottoa	*otan*
tappoa	*tapan*
avando	*avannon*, (A.) *avandon*
nuorembi	*nuoremmat*, (A.) *nuorembat*
viheldeä	*vihellän*, (A.) *viheldän*
kumardoa	*kumarran*, (A.) *kumardan*

2. Taivutussuhteita.

a. Nominien.

Sing. nom. *moa*, gen. *moan*, ess. *moana*, (A.) *moannu*, *moan*, part. *moada*, (A.) *moadu* (*-dańi*), transl. *moaksi*, (A.) *moakse*, in. *moašša*, (A.) *moas*, *moaz* (*-ssańi*), el. *moašta*, (A. = in.), ill. *moaha*, *moah* (A. *moah*), ad. *moalla*, (A.) *moal*, *moale* (*-lleńi*), ablat. *moalda* (A. = ad.), allat. = adess., abess. *moatta*, (A.) *moata*, *moattah*, instr. *main*, (A.) *moan*. Plur. *moat* (A. myös *moad*), gen. *maijen*, *moalojen*, (A.) *majjen*, ess. *maina*, *moaloina*, (A.) *mainnu*, in. *maissa*, *moaloissa*, (A.) *mais*, elat. *maista*, *moaloista*, (A. = in.), ill. *maihe*, *maih* (myös

A.), *moaloih*, ad. *mailla, moaloilla*, (A.) *mail*, abl. *mailda, moaloilda* (A. = ad.), ab. *maitta, moaloitta*, (A.) *maita, maittah*, instr. *main, moaloin*.

Omistusliitteet: sing. 1:nen pers. *-ńi* (joskus *-ne, -n*), A. *-ńi, -ń*, 2:nen pers. *-š*, A. *-s, -z*; plur. 1:nen ja 2:nen pers. (K.) *-na, -nä* (Suistamolla plur. 2:sen pers. suff. *-tto, -ttö*), sing. ja plur. 3:s pers. *-h*, taikka edellisen tavun alkaessa *h*:lla *-sa, -s* (PK.), *-že, -ze, -šše, -sseh* (A. *-ze*). Esimm. *poigazeńi, toattozeń, toatollaz, koďina* kotinne, *ičelläne*, (Suistamo) *ottād omatto kullad ičellettö, kielellähä, lehmäkšehe, koťih omah, toattah da moamah, matkohoisa, koďihis, omahaže moaha, koťihisseh, ambarihisseh*; huom. (PK.) *koťihiñzeh, ambarihiñzeh, ťieheñže*, (*ťüťťärehenzeh* = *ťüťťäreh* + *ťüťťärenzeh*), *nuoliañša*. — *miulańi, šiulaš, šiulaz, h'äńeh* (*varoin*), *hänelleh*. — *miun oma, šiun poiga, hänen tähen* (*tähťi*), *leibü meiän* (A.). — *mie otan omańi doľin ičelläńi, omaštaš mieľesťä, omaš šovat, ottakkoa omana kullat ičellänä, omah siań, omah ajettavan hevon, koťih omah* (akk.), *omiedah lapšie*. — *ičelleńi pojjaks, iččen luoksi*.

IK. sing. 1:nen pers. *-n* (t. vokaalinpidennys ja *-n*), 2:nen pers. *-s* (tai vokaalinpidennys ja *-s*), plur. 1:nen pers. (Hevaa) *-nnek*, (Soikkola) *-mme*, 3:s pers. (sing. ja plur.): *-h-n, -n*, vokaalinpidennys ja *-n, -h* ja vokaalinpidennys, plur. (Hv.) *-ssek*, (Sk.) *-sse*. — Esimm. *pān, poikās, ommās heboisēs, poikaha, taloihen* (sing.), *lehmästā, meijen luojuenne, teijen vallassannek, nuolihessek*. — Part.: *elä lō ommātūs naistūs, poikātā*. — Huom. *oi miun orjanit ommānit, miun veljānt, siun veljāst, hänen veljähät, sudoi taittoi sūret lūhut, karhu kaŋkiat nissāhat, meijen venehemmet ovat rannās, heijen naisesset rīdelōt*.

Eri taivutustyyppejä (sing. nom., gen., part., ill.; plur. gen., part.).

šoappoa (A. *soappoa*), *šoappoan*, *šoappoada* (A. *s-du*), *šoappaijen* (A. *s-jjen*), *šoappaida* (A. *s-du*).

oigie (A. myös *oigei*), *oigien*, *oigieda* (*-du*) t. (K.) *oigiea*, *oigieh*, *oigeijen*, (A.) *oigein*, *oigieloin*, *oigeida* (*-du*), *oigieloi* (A.).

A.: *taloi*, *taloin*, *taloidu* (*taloi*), *taloih*, *taloloin*, *taloboi;* K.: *talo*, *talon*, *taluo* (*taloja*), *taloh*, *talojen*, *taloloja*. Huom. *Markke*, *Marken*, *Markkeja*, *Markkeh*.

kando, *kannon*, *kanduo*, *kandoh*, *kandoloin*, *kandoloja*, (A.) *kandoloi*.

harakka (*harakku*), *harakan*, *harakkoa*, *harakkah*, *harakkojen*, (A.) *harakkoin*, *harakkoja*, (A.) *harakkoi*.

K.: *lakši*, *lahen*, *lahta*, *lahteh*, *lakšilojen*, *lakšiloja*.

A.: *lahti*, *lahten*, *lahtie*, *lahteh*, *lahtiloin*, *lahtiloi*.

tervehüš (A. *tervehüs*), myös *tervehüt*, *tervehüön*, *tervehüttä*, *tervehüöh*, *tervehüzien*, *tervehüzie*.

opaštunut, *opaštunuon*, *opaštunutta*, *opaštunuoh*, *opaštunuzien*, *opaštunuzie*.

K.: *müödäńe*, *müödäzen*, *müväistä*, *müödäzeh* j. n. e.;

A.: *müödäine*, *müödäizen*, *müvväšt*(*ü*), *müödäizeh* j. n. e.

kašše (A. *kaste*), *kaštien*, *kaššetta* (A. *kastettu*), *kaštieh*, *kašteijen*, (A. *kastejjen*), *kašteida*, ill. *kašteih*.

liüheh, *liühtehen*, *liühteheže* t. *liühteheh*, *liühtehien*, *liühtehie*, ill. *liühtehize*.

A.: *ravakin*, *ravakkiman*, *ravakkimoa*, *ravakkimah*, *ravakkimien*, *ravakkimie*.

K.: *armahin*, *armahimman*, *armahimboa* t. *armahinda*. *armahimbah*, *armahimbien*, *armahimbie*.

b. Verbien.

Akt. ind. prees. *šoan* (A. *soan*), *šoat*, *šoav*, (A.) *soabi*, *šoamma*, (A.) *soammo*, *šoatta*, (A.) *soatto*, *šoahah*, imperf. *šain*, *šait*, *šai*, *šaimma*, (A.) *saimmo*, *šaitta*, (A.) *saitto*, *šoadih*, potents. *šoanen*, *šoanet*, *šoanov*, *šoanemma*, *šoanetta*, *šoadaneh* (A. *soannen* j. n. e.), kondits. *šaizin*, *šaizit*, *šais*, *šaizima*, *šaizia*, *šoadais* tai *šoazin*, *šoazit*, *šais*, *šoazima*, *šoazia*, (A.: *soazin*, *soazit*, *-d*, *soas*, *-z*, *soazimmo*, *soazitto*, *soadas*, *-z*), kond. perf. A.: *soannuzin*, *soannuzit*, *-d*, *soannus*, *-z*, *soannuzimmo*, *soannuzitto*, *soadanus*, *-z*, imper. *šoa*, *šoagah*, *šoaga(ma)*, (A. *soagammo*), *šoagoa*, inf. *šoaha*, (A.:) *soaha*, *soah*, *soa*, *šoahessa*, (A.) *soahes*, *šoahe(n)*, *šoamah*, partis. *šoavan*, *šoanut*, *-nun*, (A.) *soannuh*. Pass. *šoahah*, (A.:) *soahah*, *soah*, *šoadih*, *šoadaneh*, *šoadais*, (A.) *soadas*, *-z*, A. kond. perf. *soadanus*, *-z*, *šoadava*, (A.) *soadav*, *šoadu*.

Akt. ind. prees. *annan*, *annat* (A. myös *annad*), *andav*, *annamme* (A. *-mmo*), *annatte* (A. *-tto*), *annetah*, imperf. *annoin*, *annoit* (*-d*), *ando*, (A.) *andoi*, *andoma*, (A.) *annoimmo*), *andoja*, (A.) *annoitto*, *annettih*, potents. *andanen*, *andanet* (*-d*), *andanov*, *andanemme* (A. *-mmo*), *andanette* (A. *-tto*), *annettaneh*, (A.) *annet(t)anneh*, kond. *andazin*, *andazit*, (*-d*), *andais*, (A.) *andas*, *andazima*, (A.) *andazimmo*, *andazia*, (A.) *andazitto*, *annettais*, (A.) *annettas*, *-z*, perf. (A.:) *andanuzin*, *andanuzit*, (*-d*), *andanus*, *-z*, *andanuzimmo*, *andanuzitto*, *annet(t)annus*, *-z*, *anna*, *andakkah*, *andakka(ma)*, (A.) *andakkammo*, *andakkoa*, (A. myös *andoatto*, *-t*, *-d*), inf. *andoa*, *andoan* (vain K.), *andoašša*, (A.) *anda(j)es*, *andamah*, *andavan*, *andan(ut)*, (A.) *andanuh*. Pass. *annetah*, *annettih*, *annettaneh*, (A.) *annet(t)anneh*, *annettais*, (A.) *annettas*, *-z*, *annet(t)annus*, *-z*, imper. (A.) *annettahez(e)* t. *annetta-*

haz, annettava, (A.) *annettav, annettu,* part. *andahuo, -ua,* (A.) *andahū.*

Kielteisiä muotoja: kieltosana *en, et* (A myös *ed*), *ei, emmä, että* (A. *emmo, etto*), imper. *elä, elgäh, elgeä* (A. *älä, älgäh, älgeä*); *en anna, et andanut* (*-nun, -nt, -t, -n,* A. *nuh*), *että andanut* t. *etto andanuh, ei andane, en andanuz* (A.), *emmä andais* (*emmo andas, ei tuttas* ei tunnettaisi A.), *elä, älä anna, elgäh* (*älgäh*) *andakkah, elgeä* (*älgeä*) *andakkoa,* (K.:) *ei tuldoa, annettoa.*

Refl. verbi. K.[1] Akt. ind. prees. *pežeten, pezieten, pežetet, pezietet, pežekš, peziäksi, -äh, pežemmäččeh, pezietemmä, pežettäččeh, pezietettä,* imperf. *pezimmeh, pezietin, pezitteh, pezietit, pezih, -hiže, pezimmäččeh, pezietimä, pezittäččeh, pezietiä,* potents. (Poaden:) *pessemmäže, pessettäže, pessekše,* kondits. *pezizimmeh, pezietizin, pezizitteh, pezietizit, pezizih, pezietis, -izih* l. *peziäis, peziezih, pezizimmäččeh, pezietizimä, pezizittäččeh, pezietiziä,* imper. *pežete, peziete, peškähäš, peskähäže, peškeäččeh, peskeäže,* inf. (Poaden) *pessäkšeh, -še,* partis. *pessühüže, pessüh.* Pass. *peššähäš, pessähäže, peštihis, pesti(h)iže,* potents. (Poaden) *pestäneheže,* kondits. *peštäizih, pesteäzih,* partis. (Poaden) *pestü(h)üže.* Kielt. muotoja (Poaden): *en peziete, en pessühüže, hüö ei pesteäže* he eivät peseydy, *hüö ei pestühüže,* kond. *hüö ei pesteäzih.*

A. Akt. ind. prees. *kačommos, -h, kačottos, -h, kačoh, -hez(e), kačommokseh, kačottokseh,* imperf. *kačoimmos, -h, kačoittos, -h, kaččoih, -hez(e), kačoimmokseh, kačoittokseh,* potents. *kaččonemmos, kaččonettos, kaččoneh, -hez(e), kaččonemmokseh, kaččonettokseh,* kond. *kaččozimmos, kaččozittos, kaččozih, kaččozimmokseh, kaččozittokseh,* perf. *kaččonuzimmos, kač-*

[1] Ensimäinen muoto Reboľan, jälkimäinen Poadenen murteesta.

čonuzittos, kaččonuzih, kaččonuzimmokseh, kaččonuzittokseh, imper. *kaččojje, kaččoi, kaččokkahez(e), -haz(e), kaččokkoakseh* t. *kaččuottokseh*, inf. *kaččuokseh, kaččo(j)essah, kaččomahez(e), -haz(e)*, partis. *kaččonuhez(e), -nuz(e)*. Pass. *kačotahez(e), -haz(e), kačottihez(e), kačot(t)annehez(e), kačottazih(ez), (-eze), kačot(t)annuzih*, imper. *kačottahez(e), -haz(e)*, partis. *kačottuhez(e)*. — Kielt. muotoja: prees. *en, ed, ei, emmo, etto kaččojje* t. *kaččoi*, imperf. *en — etto kaččonuheze*, potents. *ei kaččoneheze*, kond. *ei kaččozih*, perf. *ei kaččonuzih*. Pass. prees. *ei kačotahez(e), -haz(e)*, imperf. *ei kačottuhez(e)*.

IK.[1] Akt. ind. prees. *heittin, heittit, heittien, heittiä, heittiemän, heittimmä, heittiettä, heittittä, heittiessek, heittiät*, imperf. *heittizin, heittist, heittis, heittizimän, -zimmä, heittisit*, potents. *heittissen, heittissenen*, 3 pers. *heittissön, -ssönnö, heittissemän, -ssenemmä*, 3:s pers. *heittissössek, heittissönnöt*, kond. *heittiäizin, -iäizin, heittiäist, iäist, heittiäis, iäis, heittiäizimän, -iäizimmä, heittiäisit, -iäisit*, imper. *heittik, heittiskän, -kä, heittiskässek, -kässe*, inf. *heittissäk, -ssä, heittimän, -mä*, part. *heittivä, heittist*. Pass. ind. prees. *heittisän, -issä*, imperf. *heittistin, -isti*, potents. *heittistännön, -istännö*, kond. *heittistäis*, part. *heittistävä, heittistü*.

Eri taivutustyyppejä (akt. ind. prees. sing. 1:nen ja 3:s pers., imperf. plur. 2 pers., imper. sing. 3:s pers., pass. ind. prees., yleinen inf. ja 2:nen partis.).

pollen, polgov, polgie, (A.) *pollitto, polgekkah, polgieh, polgietah*, (K.) *polletah, polgie, polgen(ut)*, (A.) *polgenuh*.

lähen, lähtöv, läksiä t. *läksie*, (A.) *läksittö, lähtittö, läkkäh, lähtekkäh, lähtieh, lähtietäh*, (K.) *lähetäh, lähtie, lähten(üt)*, (A.) *lähtenüh*.

---

[1] Milloin on kaksi muotoa, on ensimäinen Hevaan ja toinen Soikkolan.

noužen (A. *nouzen*), *noužov*, *noužie*, (A.) *nouzitto*, *noškah*, *noštah*, *nošša*, (A. *nosta*), *nošśun*, *-ut*, (A.) *nossuh*.

pagenen, *pagenov*, *pageńie*, (A. *pageńitto*), *poakkah*, (A.) *paekkah*, *poatah*, (A.) *paetah*, *poata*, (A.) *paeta*, *poannun*, *-ut*, (A.) *paennuh*.

haravoičen, *haravoiččov*, *haravoiččie* (*-ččia*), (A.) *haravoičitto*, *haravoikkah*, *haravoijah*, (A.) *haravojjah*, *haravoija*, (A.) *haravojja*, *haravoinut*, *-nun*, (A.) *haravoinnuh*.

kirbuon, *kirbuov*, imperf. 3 pers. *kirboi*, *kirbozie* (*-zia*), (A.) *kirboitto*, *kirvokkah*, *kirvotah*, *kirvota*, *kirvonnun*, *-ut*, (A.) *kirvonnuh*.

kägien (*kägiän*), *kägiev*, *kägeziä*, (A.) *kägezittö*, *keäkkäh*, (A.) *käekkäh*, *keätäh*, *keätä*, *keännün*, *-üt*, (A.) *käennüh*.

magoan, *magoav*, imper. 3:s pers. *magazi*, *magai*, *magazie* (*-zia*), *moakkah*, *moatah*, *moata*.

K. *varajan* (myös *varoan*), *varajav*, imper. 3:s pers. *varazi*, *varai*, *varazie* (*-zia*), kond. *varajaizin*, *varoazin*, *varakkah*, *varatah*, *varata*, *varannun*, *-ut*.

Huom. (K.) *potkoan* potkaisen.

Painovirheitä, oikaisuja ja täydennyksiä.[1]

---

2 s. 97 säe śeisatakši, p. o. šeisatakši.
„ 105 „ Sekä, p. o. Šekä.
5 s. 278 „ on jäänyt pois: kirjokañsi kannettihi;
„ 295—6 ss. (kolmasti) kačo, p. o. kaččo.
7 s. 14 rivi ylh. sītä, p. o. sīťä.
8 s. 12 „ alh. ńīn, p. o. ńīñ.
9 s. 13 „ „ varajan šanov, p. o. varajan, šanov.
11 s. 4 „ „ šilmä, p. o. šilma.
15 s. 6 „ „ doštali, p. o. dostaľi.
22 s. 2 „ „ kalliz, p. o. kaľľiz.
25 s. 2 „ ylh. Čistaja, p. o. Čistoe.
26 s. 13 „ „ sďелai, p. o. sďēлai.
„ 16 „ „ ńiďä, p. o. ńiďiä.
„ 4 „ alh. śiľľäh — p. o. śiľľäh,
27 s. 7 „ ylh. diäďöžeńi, p. o. ďiäďöžeńi.
„ 12 „ alh. vanhembi, p. o. vanhembi.
„ 4 „ „ hüľľäťťih, p. o. ĥüľľäťťih.
28 s. 4 „ ylh. Seľco, p. o. Seľčo.
„ 1 „ alh. poigia, p. o. poigua.

---

[1] Sanakirjan on Tohtori K. F. Karjalainen ystävällisesti tarkastanut.

29 s. 14 rivi alh. kakštoiśtküńńeńďä, p. o. kakštoiśtküńńeńďä.
30 s. 4 „ ylh. juotih järeľľäh, ľähtiettih, p. o. juotih, j. ľ.
„ 9 „ „ luajin, p. o. лuajin.
„ 13 „ „ muata, p. o. muada.
„ 17 „ „ ńüöďävä-go, p. o. ńüöďävä-go.
„ 5 „ alh. M'äni, p. o. M'äńi.
31 s. 1 „ ylh. šuoriečči, p. o. šuoŕiečči.
„ 15—16 rr. ylh. koľččane, 10 r. alh. Koľččane; p. o. ń (ei n).
32 s. 17 rivi alh. meččäh, p. o. ńeččäh.
„ 8 „ „ píďäu, p. o. píďäu.
33 s. 2 „ ylh. vieńün, p. o. vieńün.
„ 14 „ alh. boabo, p. o. buabo.
„ 13 „ „ ńäidä, p. o. ńäiďä.
34 s. 16 „ ylh. ĥäneľľä, p. o. ĥäńeľľä.
„ 19 „ „ (kahdesti) korobkan-ke, p. o. korobkaŋ-ke.
„ 3 „ alh. volu, p. o. voľu.
„ 2 „ „ küźüö, p. o. küžüö.
35 s. 6 „ ylh. Tolmači, p. o. Tolmaču.
38 s. 14 „ alh. dai, p. o. dai.
39 s. 3 „ ylh. nengoizeh, p. o. neŋgoizeh.
„ 3 „ alh. sūŕ', p. o. sūŕ'.
50 s. 9—10 rivi alh. veljet, p. o. veljät.
67 s. *ambari* . . . tavapuoti p. o. tavara-aitta.
68 s. 5 r. vrt. V. благодѣлать; p. o. V. благодѣльня.
bolesti- n, p. o. *bolesti -n*.
69 s. *böük'äťä -iän* v. lyödä nyrkillä; p. o. poukahtaa jtkin vastaan.
ďeď'inöi -n a. yksikään; p. o. *ďeď'inöi -n* a. yksikään (v. единый).
doštaľi, p. o. *dostaľi*.

69 s. *drušk-u -an* s. (A.) ohjemies (sulhasen) (V. дружка); p. o. *drušk|u -an* s. (A.)puhemies (sulhasen) (V. дружка).

69 s. *drūgu -n* s. ystävä — Lisättävä: etupäässä pahassa merkityksessä.

eďähäńe -zen, p. o. *eďäĥäńe -źen.*

70 s. *goŕeuduo;* merkitykset: harmistua, tulla suruun, harmiin.

goŕuija; merk. „surra“.

gosťittoa — (V. (у)гостить).

72 s. *hvaťtieč|čie*, p. o. *hvaťtieč|čie.*

hüvä|š -ön — lisättävä merkitys „hyvä työ“.

ĥäďäüďüö -vün, p. o. *-ővün.*

jiädie-aštie; merkitys „juomakuppi“ poistettava.

76 s. *ķeŕitteä*, p. o. *ķeŕiťteä.*

kimina . . . (V. кимипъ); p. o. . . . (v. киминъ).

käimüťťiä, p. o. *kiämüťťiä.*

77 s. 3:s r. alh. (V. колотитъ); p. o. (V. колотить).

78 s. *kukkiźeńi* s. kukkoseni, p. o. — kukkaseni.

79 s. *kääńďä*, p. o. *kääńďä.*

81 s. *luaďieč|čie* sanan merkityksiin lisättävä „syntyä (jkin)“.

luo sanan jälkeen lisättävä *лuo*, *ľüö.;* sulkuhaka „(A.)“ poistettava.

luoh sanan yhteydestä „t. *ľüö*“ poistettava.

84 s. *neč|ču* sanan venäl. originaali нечистикъ (t. нечистый духъ).

85 s. *olla*, *olen* — *e'-u:*n jälkeen lisättävä *eu.*

87 s. *pau|vata* — merkitys „paukauttaa“ (ei paukata).

pereveď|e -n v. merkitys „tehdä joksikin“ (V. перевесть, -еду).

89 s. *pŕijatno* adv. miellyttävästi . . . (V. приятно); p. o. . . ystävällisesti (V. пріятно).

89 s. *pŕiḿietta;* merkitys „merkki“.
90 s. *raba* . . . (V. раба); p. o. (V. рабъ).
91 s. *risťi-kaňža -n* s.; merkitys „ihminen“.
rünnäs; p. o. *ründähät* (plur. tant.).
92 s. *sďелаi*, p. o. *sďēлai.*
seičas, p. o. *seiča·s.*
sipľiččieč|čie; p. o. *sipľiečieč|čie;* V.? p. o. V. сыпаться, yks. 3 pers. prees. сыплется.
sobeŕi|e . . . V. собиратъ; p. o. V. собрать, -беру.
94 s. *šoaha — ei siun hebozella šoa männä*, merkitsee „ei voi hevosesi mennä“.
95 s. 2 r. ylh. *-ühen*; p. o. *üḱhen.*
ε:ssä займутъ, закажутъ on korjattava muodoiksi займу, закажу).
96 s. *žįaľivoij|a* . . . lisättävä (V. жалѣть).
96 s. *tagazet jallat;* p. o. *tagazet jallat.*
97 s. *toa -n* pron. = tai; p. o. . . . *tai.*
troppa; merk. „tienrasti“.
98 s. *čieppińe -zen*, p. o. *čieṕpizet.*
čirkńie, lisättävä merk. „pyyhkäistä“.
1 r. alh. *v torom času;* p. o. *v toro·m času·.*
99 s. *uduŕieč|čie*, p. o. *uduaŕieččie.*
uinota; merk. “vaipua uneen“.
vahna -n a = vanha; p. o. = *vanha.*
100 s. *velguńiekk*u, p. o. *velguńiekku.*
102 s. 10 r. alh. *ühťeh šulgah*; p. o. *üḱťeh šулgah.*

Sanaluettelosta on jätetty pois useita sanoja, jotka muodoltaan ja merkitykseltään ovat jotenkin tarkoin samanlaisia kuin suomessa; tärkeimmät niistä ovat: *ajella, apaja, hakata, halkieľľa, harju, hattu, hauvella* (*hautelen*), *hierellä, itku, itä, jouhi, jouhińi, joutuo, jouži, juorotella, juurruttoa,*

jäšen, *kaivatella*, *kalkutella*, *karipeä*, *karva*, *kašvatella*, *kašvu*, *kattiла*, *keitťiä*, *kekšie*, *kirjata*, *kivi*, *kulońe*, *kumbańe*, *kurki*, *kū*, *kūluo*, *kühätä*, *külvö*, *küńši*, *künteä*, *küntö*, *lehmä*, *lehväńi*, *leivo*, *lennin*, *lepytellä*, *luoto*, *luotońi*, *läńsi*, *muna*, *mätäš*, *opaštaja*, *pakana*, *paččahańe* (vrt. *pačas*), (tuulen) *piekšämä*, *pirttińi*, *polońi*, *portto*, *purjeh*, *purši*, *raivo*, *ruškie*, *saksa*, *soittoa*, *šelvä*, *širkku*, *šiunata*, *šoutoa*, *šulata*, *süttüö*, *taivońi*, *takańi*, *tarkka*, *taula*, *tuntea*.

Seuraavat sanat ja sanontatavat olisi sanakirjaan lisättävä:

алетта, Tv. huokeampaan (hintaan).

anna . . . ottau, Tv. ottakoon (= V. пусть + 3 p. prees.).

armohašta, adv. armaasti.

davai alappas! *davai lüömäh händä* (V. давай).

eh, interj. (Tv.) kas, hei.

eč čie -in etsiä, hakea (tiedustella?).

helteheštä adv. helteisesti.

iellä, *ieššä* j. n. e.; ks. *ezi*.

jo jo, (kielt. lauseessa) enää.

kiškuo, ottaa väkisin, ryöstää.

kolahutaлdua, kolauttaa äkkiä.

migo, (Tv.) pron. mikä.

miloś, s. hyvyys, suosio, armo (V. милость).

muońe = *moińe*.

nošsaltoa, v. nostaltaa.

palkjaťťa = palkkaella.

rais, *ragehen* s. rae.

ruis, *rugehen* s. ruis.

suďia, (*suďja*, *sudďa*) s. tuomari (V. судья).

za zdravju terveyden vuoksi, terveydeksi (V. за здравіе).

vanhembi (Tv.) s. päämies.

voľu yhtymässä *na voľu* = V. на волю.